

A sajtóelemzés

Az 1918–1944 közötti időszak

A kutatás során abból a hipotézisből indulok ki, hogy a *vizsgált időszak legjelesebb ünnepe a május 10-hez fűződő ünnepkör*, mivel a fenti időszakban, amint azt már az *Erdély interetnikus viszonyainak 20. századi rövid története* című fejezetben bemutattam, a vizsgált földrajzi területen, négy év kivételével (1940 és 1944 között) a román királyság ünnepei voltak meghatározóak. Így feltételezhető, hogy a cikkek túlnyomó többségének célja a királyság intézményének és a királyi családnak a bemutatása, ezen intézmény erősítése és legitimitásának növelése. Ugyanakkor feltételezhető, hogy ekkorra a január 24-ki ünnepkör már szerves része a székelyföldi románság ünneplési szokásainak, míg a magyar–román viszony szempontjából érzékeny december elseje a történelmi események közelsége miatt sokkal problematikusabb ünnepkörnek minősíthető.

Ebben az időszakban összesen tizenkilenc olyan cikk jelent meg a háromszéki magyar sajtóban, mely a három nemzeti ünnepről és azok kézdivásárhelyi lebonyolításáról tudósít.⁴⁴ Ebből január 24-ét öt, május 9–10-ét kilenc, december elsejét pedig négy érinti. Megjegyezzük, hogy az 1940 és 1944 közötti „kis magyar világ”⁴⁵ időszakában egyetlen cikk sem emlékezik a román nemzeti történelem jelesebb eseményeire. Ebből leszűrhetjük, hogy a két évtizednyi román impérium nem hagyott mély nyomokat a helyi lakosság emlékünneplési szokásaiban, és a román nemzeti ünnepekhez nem társult valódi ünneplési készség, ezáltal hagyománnyá sem válhattak.

A *Székely Újság*, egyesülve a *Székely Hírlappal* is 1940 után profilt váltott, mivel „Kézdivásárhely és Vidéke Gazdasági Egyesületének hivatalos lapja” lett immár (újból) *Székely Újság* néven, így az ünneplési szokások szempontjából jelentőségét elveszítette (Váry 2006: 150).

A vizsgálat során elsősorban a vezércikkek gyakoriságára és mennyiségére összpontosítok, azonban azt is rendszeresen megvizsgálom, hogy tartalmukat illetően helyi vagy fővárosi eseményekről, esetleg a világ más országaiban az ünnep alkalmából megrendezett eseményekről tájékoztatnak. Ezen túlmenően a rövid tudósítások tartalmát is alávetem a fent felsorolt szempontok szerinti vizsgálatnak, illetve az újságcikkekhez kísérő fényképek tartalmát is ismertetem.

44 Augusztus 23-ának ebben az időszakban még nem volt jelentősége.

45 A II. bécsi döntés értelmében Észak-Erdély, Háromszékkal, vagyis a vizsgált területtel együtt, visszatért Magyarországhoz (Filep 2008: 154).

Január 24.

A január 24-ét az adott időszakban öt újságcikk tárgyalja: négy 1925-ben, egy pedig 1939-ben jelent meg. Az 1925-ből származó cikkek egyike az újság második oldalán mindössze három és fél soros hírben tájékoztat arról, hogy Kézdivásárhelyen is „szépen sikerült ünnepségek voltak” a Fejedelemségek egyesülése alkalmából. (*Székely Hírlap*, 1925. január 25.) Egy rövid nyolcsoros hír 1925-ből az újság első oldalán már részletesebben számol be a kézdivásárhelyi ünnepségről:

„Január 24-én szombaton volt Románia egyesülésének ünnepe, melyet városunkban is nagy ünnepséggel ünnepeltek. A piactéri ünnepélyre kivonultak a katonaság, a hivatalok és az iskolák. Este a Vigadó nagytermében a kézdivásárhelyi köztisztviselők előkelő és fényesen sikerült táncestélyt rendeztek.” (*Székely Újság*, 1925. január 28.)

Egy további cikk, ugyancsak 1925-ből, közel egy héttel az ünnepséget követően részletesen ír az ünnep apropóján a magyar–román kapcsolatokról, sejtetve azok problematikus voltát. A cikk írója kifejti, hogy a magyarok lojálisak a román ünnep iránt, s keresik a közeledést a románokkal, cserében azonban elvárják, hogy a bukaresti sajtó ne tüntesse fel rossz színben a magyarokat, ne hecceljen ellenük, ne akadályozza meg a két nemzet közötti egyetértést:

„Akárhányszor tapasztalhatjuk, hogy a lapok közleményei alapján ellenségként hozzánk jövő regáti ember a valódi helyzet és a mi megismerésünk után valósággal barátunkká vált.” (*Székely Hírlap*, 1925. február 2.)

A cikk jól érzékelteti a trianoni békeszerződés óta eltelt időszak elfojtott etnikumközi konfliktuspotenciálját, azt a problémát, melyről a december 1-jéről szóló cikkek konkrétabban is hírt adnak majd.

Az 1939-es elsőoldali tízsoros cikk már nagyobb betűmérettel szedett címmel tájékoztat az országos és helyi ünnepségsorozatról, melynek tartalmából az a következtetés vonható le, hogy egy rendszeresen, kialakult forgatókönyv alapján megszervezett ünnepségsorozatról van tulajdonképpen szó.

„Városunkban is kilobogózták ez alkalommal a házakat és a templomokban istentiszteletek voltak. Délelőtt a Centrál szálló színháztermében az iskolák rendeztek ünnepséget.” (*Székely Hírlap*, 1925. február 2. és *Székely Újság*, 1925. február 2.)

Május 10.

A vizsgált időszak újságcikkeinek fele, vagyis kilenc darab, a májusi eseményt emelte ki. Két 1925-ös rövid hír szó szerint megegyezik, az egyik a *Székely Hírlapban*, a másik a *Székely Újságban* jelent meg. Mindkettő rövid előzetes tájékoztatást ad „az egyesülés és az összes nemzeti ünnepek egyesített ünnepnapjáról”. Bemutatja az esemény helyszínét (a város főtere) és programját („a délelőtt folyamán a szokásos katonai pompával ünnepségre kerül sor, este a Vigadóban bál lesz”). (*Székely Hírlap*. 1925. május 10. és *Székely Újság* 1925. május 10.)

Ugyancsak 1925-ből két további elsőoldalas cikk is gyakorlatilag azonos tartalmú. Az egyik a *Székely Hírlapban*, a másik pedig a *Székely Újságban* jelent meg vezető, két és fél oldalas cikként, mely a kézdivásárhelyi ünnepség részletes leírását nyújtja, lépésről lépésre bemutatva a főtéren lezajlott ünnepi eseményt, majd utána idéz a központi eseményt követő fogadáson elhangzott beszédekből. Május 10-ét a cikk „Románia nemzeti ünnepeinek egyik legfontosabb dátumaként” említi. Ezt követően tájékoztat az ünnepség menetéről: a program délelőtt 11-kor a főtéren kezdődött, és ...

„... a főteret belepte a város vasárnapi ruhájában öltözött népe – a főtér lakásainak erkélyei is megteltek ez ünneplésben résztvevőkkel s felvonultak az iskolák növendékei, az ipartársulatok zászlók alatt, a tűzoltóság Oláh István parancsnok vezetésével a katonaság és a lovasság.

A főtér közepén felállított lombsátorban volt felállítva az oltár, ahol Dima Miklós gör. kel. lelkész végezte az istentiszteletet. Közben az ezred zenekara a Himnust játszotta.

Istentisztelet után Sandulescu ezredes méltatta a nap jelentőségét lelkes szavakkal, nagy szónoki készséggel. Ezután az ezredes a főbb tisztek kíséretében ellovagolt az iskolák és a katonaság sorfala előtt, majd a róm. kath. főgimnázium ifjúságának, a tűzoltóságnak, a katonaságnak a díszfelvonulása következett, mely be is zárta a délelőtti programot.” (*Székely Hírlap*, 1925. május. 17. és *Székely Újság*, 1925. május. 17.)

Az ünnepséget tehát jól szervezett formában, előre végiggondolt forgatókönyv alapján rendezték meg. Merített a szakrális világ elemeiből, bővelkedett az ünnep hangulatához méltó tárgyi és akusztikus kódokban, szimbólumokban, ünnepi beszédekben. Feltételezhetően és egyes interjúalanyok visszaemlékezéseire alapozva bizonyára éves rendszerességgel, nagy pompával szervezett ünnepségről van szó, annak ellenére, hogy az újságot tudósítása olykor hiányos.

Az olvasó a továbbiakban arról értesül, hogy az ünnepség a Központi szálloda éttermében folytatódott, ahol a polgárság a százterítékes banketten vett részt. Az itt elhangzott beszédek tartalmát is ismerteti a cikk írója, különös figyelmet fordítva a román–magyar üzenetésekre: elsőként a város alpolgármestere, Cosma Romulus kapott szót, aki a királyra és családjára emelte poharát, majd dr. Molnár Dénes pol-

gármester román és magyar nyelven mondta el köszöntő beszédét, melyben elsősorban a helyi magyarok helyzetéről beszélt, és a békés együttélés fontosságára hívta fel a jelenlévők figyelmét. Ezt követően Paál Lajos lelkész a helyi rendőrfőnököt éltette, s külön kiemelte, hogy Kézdivásárhelyen tartózkodása alatt milyen jól megtanult magyarul. Válaszként a rendőrfőnök magyarul éltette a lelkészt. Jancsó Gábor közjegyző beszédében a magyarság polgári jogainak és ezeréves tradícióinak a tiszteletére fektette a hangsúlyt, s kifejtette „Szabadságunkat és jogainkat nem engedjük megcsorbítani, azért küzdeni fogunk utolsó leheletig.” Sándulescu ezredes beszédét – a cikk szerint – Dima lelkész tolmácsolta, az ezredes elsősorban a helyiek vendégszeretetét emelte ki, biztosítva őket, hogy erről Ófelségét, a királyt is tájékoztatni fogja. Az ünnepi esemény este a Vigadóban megtartott bállal ért véget. (*Székely Hírlap*, 1925. május 17. és *Székely Újság*, 1925. május 17.)

1931-ből és 1932-ből két rövid tudósítás tájékoztatja az olvasót a főtéren lezajlott városi ünnepségről. Mindkét évben istentisztelettel kezdődött az ünnepség, ezt követték az ünnepi beszédek, 1931-ben Fenechiu Valér polgármester, 1932-ben Dima Ioan iskolaigazgató és dr. Bidu Valér orvos ismertették a nap jelentőségét, majd díszfelvonulás zárta az ünnepséget, melyen a hatóságok és az iskolák vettek részt. (*Székely Hírlap*, 1925. május 17. és *Székely Újság*, 1925. május 10. és *Székely Újság egyesülve a Székely Hírlappal*, 1932. május 15.)

1936-ból egy rövid tudósítás a király által a nemzeti ünnep alkalmából meghirdetett szűk körű közkegyelmi rendeletről számol be. (*Székely Hírlap*, 1925. május 17. és *Székely Újság*, 1925. május 17.)

1939-ből egy nagyobb lélegzetvételű írás a királyi család két férfi tagjáról, I. és II. Károlyról is közölt fényképet. A cikk írója előbb részletesen taglalja az ünnepség hármás történelmi hátterét:

„1866. május 10-én jött az országba Hohenzollern Károly s ezzel megalapította a ma is dicsőségesen uralkodó román dinasztíát.

1877. május 10-én szabadította fel magát Románia a török befolyás alól és kikiáltotta függetlenségét.

1881. május 10-én királlyági rangra emelkedett az ország és azóta uralkodói királyok.”⁴⁶ (*Székely Újság egyesülve a Székely Hírlappal*, 1939. május 14.)

Majd II. Károly király elmúlt éves munkáját méltatta: gondoskodó, dinamikus országépítőnek nevezte a fejedelmet.

Ugyanebből az évből egy rövid hír a helyi ünnepi esemény menetét mutatja be, vélhetően új ünneplési módszerek „Már kora reggel, 6 órakor, az önkéntes tűzoltók fúvószenekarának ébresztője csendült bele a napi ünnepségek megnyitójába.” és helyszínük (római katolikus és református templomokban tartott mise és istentisztelet) is megjelennek már az itteni tájékoztatóban, melyből arra lehet követke-

46 A kiemelések az eredeti forrásból származnak.

tenni, hogy a magyar közösség is szerves részt vállalt az ünnepi eseményekben. Ezt követően a főtéri ünnepség eddig is megszokott rituáléjáról számol be a cikk írója, mely görögkeleti istentisztelettel kezdődött, majd a polgármester és Georgescu Mihail nyugalmazott kapitány ünnepi beszédével folytatódott (ezek tartalmát a cikk írója nem taglalja), majd az ünnepség díszfelvonulással zárult. Délután az ünnepi eseménysorozat a Central mozi termében folytatódott, az állami gimnázium tanulóinak előadásával és a helyi iskolák tanulóinak részvételével. Este az eseménysorozatot fáklyás, zenés takaródó zárta. (*Székely Újság, egyesülve a Székely Hírlappal*, 1939. május 14.)

December 1.

December elsejét a vizsgált időszakban csupán négyszer említik a lapok. Minden alkalommal az eseményt követően rövid helyi tudósítás keretében értesülhetnek az olvasók a városukban lezajlott eseménysorozatról. Az első helyi újságban megjelent cikk 1926-ból való és arról tájékoztatja az olvasóit, hogy városukban a hatóságok megünnepelték december elsejét.

„A házakon lobogók lengtek s délelőtt a főtéren istentisztelet volt, melyre az állami iskolák gyermekei is kivonultak zászlócskákkal a kezükben. Az ezred zenekara közben játszott. Este a Vigadó nagytermében szépen sikerült műsoros-est folyt le, melyen dr. Crisan Zacharie prefect, Todilescu tábornok és több előkelőség is megjelent.” (*Székely Újság, egyesülve a Székely Hírlappal*, 1926. december 5.)

Az ASTRA egyesület (Asociația Transilvania pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român)⁴⁷ 1932. december 1-jén szervezte nyitó összejövetelét Kézdivásárhelyen.⁴⁸ Erről egy rövid tudósításból értesül az olvasó. A cikk röviden taglalja a szónokok mondanivalóját az egyesülés ünnepének fényében.

„Dr. Bidu Valér Erdélyről beszélt, Nastasi Cornél Bukovináról. Ezzel kapcsolatosan szó esett a revízió kérdéséről, azonban a felszólalások higgadtan merben folytak le. Este a Vigadó alsó termében társas vacsora volt minden incidens nélkül.” (*Székely Újság, egyesülve a Székely Hírlappal*, 1932. december 4.)

1938-ban a 20. évforduló alkalmából is csupán egy harmadik oldalon megjelenő rövid, tizennégy soros hír tájékoztat a helyi események lefolyásáról. Az olvasó megtudhatja, hogy délelőtt a főtéren zászlófelvonással kezdődött az ünnepség,

47 Forrás: <http://leveltar.adatbank.transindex.ro/?targyszó=Szakmai%20E9s%20gazdas%20E1gi%20jelleg%20FB%20egy%20Fcletek&s=2&kezd=51> (letöltve 2014.08.15.)

48 Maria Bucur hívja fel tanulmányában a figyelmet arra, hogy a december elsejei ünnepségek megszervezése országszerte ott sikeres és rendszeres, ahol az ASTRA tevékenykedik (Bucur 2001: 293).

miközben a tanítóképző énekara a Himnuszt énekelte. Ezt követően a Vigadóban mondott ünnepi beszédet Nastasi Cornel, az időközi bizottság elnöke, és Dima Ioan igazgató, az ünnep kulturális keretét az ASTRA énekara és a tanítóképző dalkara biztosította. (*Székely Újság, egyesülve a Székely Hírlappal*, 1938. december 6.)

A Brassóban megjelenő *Népi Egység* című napilap 1944. december 2-án, tehát az ünnepség huszonhatodik évfordulója alkalmából a negyedik oldalon közölt egy egyoldalas cikket, melyben összegzi az 1918-tól 1944-ig terjedő időszak tanulságait. A cikk írója a magyar és román sovinizmust a megbékélés akadályának tartja, majd enyhe kritikát fogalmaz meg a be nem tartott gyulafehérvári ígéretetek miatt. Ezt követően a szerző egy utópikus fordulattal arra hívja fel a figyelmet, hogy egy „új Gyulafehérvár felé haladunk”, melynek során az „ittlakó népek valóban vállt vállnak vetve építik fel a szabad, demokrata Romániát”. (*Népi Egység*, 1944. december 2.)

Következtetés

A trianoni békeszerződés és a két világháború közötti időszak történelmi eseményeinek figyelembe vételével, a többszöri határmódosítás tudatában, valamint a szűkebb székelyföldi környezetet, a román–magyar együttélést tekintve elmondható, hogy interetnikus szempontból nagyon problematikus, túlterhelt időszakról beszélünk. Mindezek ellenére a sajtóadatbázis alapján nehéz bármilyen logikát felfedezni a három ünnep kézdivásárhelyi ünnepléséről, a tudósítások ugyanis rendszertelenek. Egyfajta mennyiségi különbség köztük megállapítható, hiányzik azonban az éves ciklikusság, ami egyfajta ünneplési következetlenségre utal. Ugyanakkor számolhatunk azzal is, hogy a magyar újságírók mélyen „elhallgatták” a román nemzetállam ünnepeivel kapcsolatos korabeli eseményeket.

Az, hogy *december elseje* csak elvétve és aránylag kis terjedelmű hírek formájában jelenik meg a sajtóban és a közéletben, két következtetést enged levonni. Először, az 1918-as események túlzott közelsége miatt ez az ünnepi esemény még nem vonult be olyan mértékben a székelyföldi románság ünneplési szokásai közé, hogy az mérvadó hírforrásként szolgálhasson a magyar nyelvű lapokban. A helyi adminisztráció és vezetők cseréje körülbelül 1924-re valósult meg, amikor a helyi magyarság kezdett ráébredni arra, hogy mégsem lesz változás az 1918-as impériumváltást követően. Ezt támasztja alá Jan Assmann kollektív emlékezetének fogalma, valamint a múlt és a történelem kapcsolatának koncepciója is (Assmann 1999: 31). Vagyis bár a székelyföldi románság ünnepelte ezt az évfordulót – ha nem is olyan mértékben, mint január 24-ét –, a helyi magyar média a román nemzeti ünnepet tudatosan figyelmen kívül hagyta, elfojtotta, bagatellizálta, nem is akart tudomást venni az esemény létezéséről. Az a néhány tudósítás, ami ezekben az években megjelent, arról tanúskodik, hogy az ünnepi esemény valójában a román–magyar „üzengetés”, a „mi” és az „ők” közötti megkülönböztető rendszer egyik legfontosabb színtere volt az adott időszakban. (Barth 1996: 4–5.) Ezekben az években még nyíltan felmerült a revízió kérdése, s végig érzékelhető a tudósítások hangula-

tában az ünnepség körül uralkodó feszült hangulat, mely komoly etnikumközi konfliktusokra enged következtetni. Míg január 24-ről és május 10-ről országos szintű, a központi, bukaresti eseményeket is részletező, viszonylag rendszeres tudósítás történt, addig a december elseje esetében csak rövid helyi hírek jelentek meg a napilapokban.

Január 24-e a vizsgált időszakban ritkán kerül megemlítésre a helyi újságokban, arányaiban azonban a második leggyakrabban ünnepelt esemény, a róla szóló cikkek egy kivételével főhírként jelentek meg az első vagy a harmadik oldalon. Az 1859-es egyesítés a modern román nemzet és a modern román nemzetállam kialakulása szempontjából olyan jelentős eseményként definiálható, mely, napjainkig nagy jelentőséggel bír. Az esemény a vizsgált időszakra már szervesen bevonult a román közösség ünneprendjébe és köztudatába, s amennyire az adott politikai helyzet és vezetőség engedte, megünneplésére is sor került. A román fejedelemségek 1859-es egyesülése közvetlenül nem érintette a székelyföldi és az erdélyi magyarságot, ezért erről az ünnepről részletesen és viszonylagos tárgyilagossággal tudósítottak a székelyföldi napilapok magyar nyelvű munkatársai. Lehetőségeikhez mérten megragadták ezen ünnep keretein belül is az alkalmat, hogy diskurzusukban hangot adjanak a román–magyar együttéléssel kapcsolatos véleményüknek, egyértelműsítsék e kapcsolat problematikus voltát. Bár az 1930-as évek Romániájában a szélsőjobboldali, vasgárdista szervezet és párt gyors hatalomra jutása, a román nemzeti mitológia, a kontinuitásemélet fellángolása semmiképp sem kedvezett a román–magyar kapcsolatoknak (Boia 1998: 16, 1999a: 39), ez a csoport még nem fedezte és nem használta fel a nemzeti ünnepeket mint a bevallottan nacionalista és sovinizta törekvéseik megvalósításának hatékony, szimbolikus jellegű eszközt a magyarok lakta területeken.

Ennek a korszaknak a legjelentősebb nemzeti ünnepe *május 10.* volt, mely szorosan összefüggött a román királyság intézményével, annak eredeti jelentéstartalmával: Románia 1881. május 10-től 1947. december 30-ig királyság volt, 1918 után már Erdély és Partium is részévé vált a királyságnak, kivételt ez alól 1940 és 1944 között Észak-Erdély képezett. Az 1920-as években, I. Ferdinánd uralkodása idején is hangsúlyos szerepet játszott május 10., és az őt 1930-tól 1940-ig követő uralkodó, II. Károly diktatórikus intézkedései azonban – a lövedékelmélet tételeinek megfelelően – még hangsúlyosabban és kötelező módon a királyi családra és annak ünnepeire koncentrálna a kor sajtójának a figyelmét. (Köpeczi hrsz. 1990: 668–676.) Gulyás Gáborné az újonnan kreált emlékünnepek azon tulajdonságára hívta fel a figyelmet, miszerint ezek az ünnepségek visszatükrözik egy adott társadalom vagy csoport állapotát és hatalmi viszonyait (Gulyás Kiss 2004: 83), vagyis az ünnepek a megemlékezésen túl másodlagos funkciója is volt: a királyság intézményének megerősítését szolgálta, s ez a legitimitási igény annál erősebbé vált, minél jobban gyengült a királyság intézménye. Így a vizsgált időszak vége felé a tudósítások egyre erőteljesebben csak a király személyére fókuszáltak, elsősorban tettei és a román királyi család történelmi sikerei köré építették fel az ünnepet, vagyis próbálták mitizálni a királyt és intézményét, így legitimálva mindkettőt.

A május 10-én Sepsiszentgyörgy központjában szervezett felvonulásokkal kapcsolatosan több adatközlő is kihangsúlyozta, hogy bár ezeket az ünnepeket nagy pompával rendezték meg, a részvétel nem volt kötelező, ellentétben a későbbi időszakok gyakorlatával:

„A román királyság időszakában május 10. volt a nagy ünnep. A város központjában volt felvonulás, de én akkor még gyerek voltam, fel sem fogtam. Inkább egy parádé volt, különösebben nem érintett minket, mivel nem volt kötelező.” (Interjú B. F.-fel.)

Az interjúalanyok ugyanakkor semmiféle említést nem tesznek más ünnepegekről, ami szintén május 10. privilegizált helyzetét bizonyítja ebben az időszakban.

Az 1945–1964 közötti időszak

Az 1945-től 1964-ig terjedő időszak mind kisebbségpolitikai, mind a háromszéki magyar nyelvű napilapok forráselemzése szempontjából nagyon problémás periódusnak minősül. A *Szekely Újság* 1944-es megszűnését követően, Észak-Erdély Romániához csatolását követően egészen 1968-ig nem volt a régiónak saját magyar nyelvű napilapja. Az így keletkezett űrt kezdetben, 1944 és 1948 márciusa között, a Brassóban majd Sepsiszentgyörgyön megjelenő *Népi Egység* című napilap próbálta betölteni, melyben január 24-re vonatkozóan három, május 10-re szintén három, míg december 1-jére vonatkozóan összesen két cikk jelent meg.

Január 24.

A január 24-ével foglalkozó cikkek mindhárom esetben elsőoldalas írások. 1946-ban csak egy rövid kilencsoros tudósítás volt olvasható a Brassóban megrendezendő megemlékezésekről.

„Az Országos Demokrata Arcvonal⁴⁹ brassói szervezete csütörtökön, január 24-én délelőtt fél 11 órakor az ASTRA teremben ünnepséget tart, amelyen a hatóságok vezetői, a szakszervezetek képviselői és Condrescu N. N. a brassói kereskedelmi akadémia rektora méltatják a nap jelentőségét.” (*Népi Egység*, 1946. január 24.)

Az egyik 1947-es cikk már a fővárosi központi eseményekről értesít, és az ünnepség rövid forgatókönyvét ismerheti meg az olvasó: a pátriárkák székesegyházában istentisztelet volt a királyi udvar képviselőivel, a miniszterelnök-helyettes, a külügyminiszter, a kormány és a parlament tagjainak, valamint a diplomáciai

49 Országos Demokrata Front korabeli magyar fordításának megfelelője; lásd Vincze 1996.

testület részvételével. Az istentiszteletet ünnepi beszéd és katonai parádé követte. (*Népi Egység*, 1947. január 27.)

A második hosszabb, 1947-ből származó egyoldalas cikk a nap jelentőségét hangsúlyozza mind a román, mind pedig más Duna menti népek nemzeti önrendelkezésének szemszögéből. Nem utolsósorban azt is kihangsúlyozza magyar vonatkozásként, hogy Kossuth Lajos is üdvözölte a két román fejedelemség egyesülését. (*Népi Egység*, 1947. január 25.)

Május 9–10.

Május 10-ével kapcsolatosan szintén három darab elsőoldalas, nagyobb lélegzetű cikk foglalkozik: kettő 1946-ban, egy pedig 1947-ben. Fontos megjegyezni, hogy a május 10. ünnepkör jelentéstartalmának az előző vizsgált időszakhoz képest egyrészt jelentésbeli szűkülését, másrészt új, kibővült értelmezését olvashatjuk az újságcikkekben közölt információk alapján. Az előző időszakhoz képest a május 10-ei ünnepség jelentése leszűkül az 1877-es év történéseinek megemlékezésére, vagyis kizárólag a török uralom megszűnésére koncentrál, míg a királyi hatalommal kapcsolatos tartalmi elemek kiesnek a megemlékezésekből. Másrészt az ünnepkör jelentéstartalom-bővülésének lehetünk szemtanúi azáltal, hogy május 10-én 1945. május 9-re,⁵⁰ az akkori romániai politikai viszonyoknak megfelelő értelmezés szerint a fasizmus feletti győzelem emléknapiját is felidézik a vizsgált lapok.

Utóbbi értelmezésnek megfelelően egy 1946. május 9-én megjelent cikk Ion Antonescu tábornok és külügyminisztere, Mihai Antonescu⁵¹ néptörvényszéki vallomását részletezi. (*Népi Egység*, 1946. május 9.) A május 10-én megjelent írás pedig az új jelentéstartalomnak megfelelően, szintén a kettős ünnepről értekezik:

„A véletlen úgy hozta magával, hogy május kilencedike, a győzelem napja és május tizedike, a román nép felszabadulásának évfordulója, most egyetlen nagy ünneppé magasodik.” (*Népi Egység*, 1946. május 10.)

Román–magyar kontextus szempontjából is találunk egy igen fontos üzenetet a magyar olvasók számára, ami kihangsúlyozza, hogy mivel Groza Péter⁵² is részt vett március 15. megünneplésén, így a magyaroknak is kötelességük lenne megünnepelni a románok függetlenségének napját.

Ugyanezt a gondolatmenetet folytatja az 1947-es egyoldalas cikk is, amely március 15. és május 10. között vont párhuzamot, s hangsúlyozta, hogy a Magyar Népi

---

50 Európában ezen a napon ért véget a második világháború.

51 Ion Antonescu 1940 és 1944 között uralkodott Romániában, s ez idő alatt szorosan együttműködött a fasiszta ideológiát valló Vasgárdával, melynek eredményeképpen több százezer zsidó és roma állampolgár lelte halálát a különböző programokban és haláltáborokban, illetve nagy erővel folyt Románia homogenizáló politikájának megvalósítása. A két Antonescut végül 1946. május 17-én ítélték halálra. (Lásd Ciucă coord. 1996–1998.)

52 Az eredeti szövegben magyarul jelenik meg a neve.

Szövetségnek⁵³ kötelessége mindenhol részt venni az ünnepségen. (*Népi Egység*, 1947. május 10.)

December 1.

December 1-jével kapcsolatosan két elsőoldali cikk jelent meg, az egyik 1945-ben, a másik 1946-ban. Az 1945-ös bő féloldali cikk a Román Kommunista Párt nyilatkozatát tárgyalja, mely határozottan elítéli Ion I. C. Brătianu és Iuliu Maniu aknamunkáját a román–magyar kapcsolatok terén, és kihangsúlyozza az erdélyi magyarság jogegyenlőségének fontosságát, és a Duna-medence békéjét reméli. (*Népi Egység*, 1945. december 2.)

Az 1946-os egyoldali cikk részletesen tájékoztatta az olvasókat a bukaresti ünnepség menetéről, valamint Románia első demokratikus parlamentjének megnyitásától.

„Hagyományos külső díszel és pompával tartották meg december 1-én Bukarestben Románia első demokratikus alapon megválasztott képviselőházának ünnepélyes megnyitását. Délelőtt 11 órakor a pátriárkai templomban ünnepélyes istentisztelet volt a december 1-i évforduló emlékére és Erdélynek Romániához történt csatolása megünneplésére. Az istentiszteleten részt vett I. Mihály király Öfelsége, a királyi ház tagjaival együtt, a kormány tagjai, a Szövetséges Hatalmak Ellenőrző Bizottságának tagjai, a katonai és polgári hatóságok vezetői, az újonnan megválasztott képviselők, valamint a Vitéz Mihály rend és a Katonai Erények Rendjének lovagjai. Zászló alatt felvult katonai díszszázad és zenekar emelte az ünnepélyes hangulatot. A körúton és a tereken hatalmas tömeg hullámozott. A középületeket és magánházakat nemzeti zászlóval, szőnyegekkel és virágokkal díszítették.”

Ezt követően a hadügyminiszter ünnepi beszédében méltatta e jeles napot, majd I. Mihály király trónbeszédéről számolt be a cikk írója, mellyel Románia első demokratikus parlamentjét nyitotta meg, s melynek keretében biztosította a nemzeti ségeket a teljes egyenjogúságról. (*Népi Egység*, 1946. december 4.)

Következtetés

A január 24-ei ünnepséget továbbra is rendszeresen megünneplik mind helyi, mind országos viszonylatban. A cikkek mélyebb jelentéstartalmait vizsgálva megállapítható, hogy ez az ünnepség továbbra is megmarad eredeti jelentéstartalmánál, a román fejedelemségek egyesülésének fontosságát hangsúlyozva a modern román nemzet kialakulásának történetében, mindezt nemzetközi szférába emelve, nemzetközi kontextusban jeleníti meg.

53 A romániai magyarság politikai szervezete 1944 és 1953 között.

A kommunista térnyeréssel a május 9–10-hez kapcsolódó ünnepek jelentés-tartalma jelentősen átalakult: szembetűnő a király és a királyság kultuszának eltűnése. Az újságírók az ünnep lehetséges jelentései közül – a kultivációs elmélet tételének megfelelően – a második világháború befejezésének napjához (1945. május 9.) kapcsolódó ünnepséget hangsúlyozzák, mely csakhamar a törökök és a hitleri fasizmus felett aratott győzelem emléknapiaként vonult be a románság köztudatába. A második világháború lezárása tehát új jelentést kölcsönzött a napnak, az új jelentés lövedékként záporoz az olvasóra, és azt sulykolja, hogy a királyság intézménye elértéktelenedett, közeleg a megszűnése.

Mindeközben december 1-je is lassan beszívárgott és rendre szerves részévé vált a székelyföldi románság ünneplési gyakorlatának és ünneptudatának. Az újságcikkeket vizsgálva megállapítható, hogy az ünnep forгатókönyve nagyon hasonlított a jelenkori ünnepekéhez. Valójában a kommunizmus ünneplési gyakorlatát – nem úgy a retorikáját – megkerülve a mai forгатókönyvek visszanyúlnak az 1930-as, 1940-es évek gyakorlatához. Továbbra is feltűnő az eseményről szóló tudósítás pártosza, a megbékélés, a magyarok és románok közötti jogegyenlőség hangsúlyozása. A cikkek többségénél a szerző személye nem ismert, a tudósítás helye legtöbbször Brassó, Bukarest vagy Kolozsvár. A kisebbségi tematika, a magyar–román békes együttélés szükségességének hangsúlyozása és a magyar–román párhuzamok alapján feltételezhető, hogy a cikkek többsége magyar szerző tollából származott. Az előző időszak kisebbségi vonatkozásbeli kemény megfogalmazásaival és kijelentéseivel ellentétben ebben az időszakban túlzottan patetikus a közlések hangvétele, ami már érzékeltette a mindent átható „megrendelést” a kommunista hatalom részéről, mellyel a későbbiekben még gyakran találkozni fogunk. Bár a Román Kommunista Pártot a két világháború közötti időszakban az antinacionalizmus jellemezte (Boia 1999b: 71), a fent részletezett egyenlőséget, testvériséget hirdető nyilatkozatában már érzékelhető a Szovjetunió mítosza, az orosz minta, az új irányzat, melynek kezdetét Mihail Sadoveanu *Keletről jön a fény* (*Lumina vine de la Răsărit*) című 1945-ben megjelent propagandafüzete fémjelzett (Cioroianu 1998 és Boia 1999b: 209).

Ezek után még 1947-ig rövid átmeneti időszak következett, aztán néhány év leforgása alatt megtörtént a kommunizmus által kikényszerített radikális anyagi, társadalmi és mentális átalakulás, melynek legjelentősebb eseményei: a korábbi polgári vezető réteg felmorzsolása, a kollektivizálás, a nagymértékű iparosítás, a tömegek faluról városra költöztetése és az új vezető réteg, a munkásosztály hegemoniájának megteremtése voltak. Ezáltal Romániában létrejöhetett a sztálinista, internacionalista kommunizmus egyik legfontosabb közép-kelet-európai bázisa. (Boia 1999b: 72.) Az interjúalanyokkal folytatott beszélgetések is tükrözik a hirtelen válást, mely az ünneplési szokásokra is egyértelműen rányomta bélyegét:

„A királyság idején nem volt kötelező a részvétel, de 1947 után, amikor kikiáltották a köztársaságot, kötelezőek lettek az ünnepek. 1965-ben, amikor meghalt Gheorghiu-Dej, s megválasztották Nicolae Ceaușescu, akkortól vál-

tak csak igazán kötelezővé. [...] Szimbólumként az ország zászlaját használták, a királyságot követően viszont a piros zászlót, a szovjet befolyás nagyon erős volt. Ekkor már minden a Szovjetunióról szólt.”⁵⁴

A *Népi Egység* megszűnését követően, az 1952-ben létrejött Magyar Autonóm Tartomány (1960-tól Maros Magyar Autonóm Tartomány) hatásaként feltételezhetnénk, hogy a magyar kultúra és média fellendítése kulcsszerepet kap Háromszéken is. Stefano Bottoni kutatásai alátámasztják (Bottoni 2008c), hogy 1956 előtt el is indult egyfajta lokális nemzetépítés, melynek a kultúra és a média is fontos része volt, azonban egyikük sem bontakozhatott ki szabadon, nem függetleníthette magát az összromániai médiától és a központosított hatalomtól. Hamar világossá vált, hogy a marosvásárhelyi központot a valóságban Bukarest és Moszkva irányítja. Mindez egyértelműen leképeződött az írott sajtó helyzetének alakulásában is. Bár 1945-től kezdetben az egyházi lapok, majd a sportújságok, az 1960-as években pedig a diáklapok próbálták átvenni a nem létező helyi lapok szerepét, kisebb sikerektől eltekintve általában tiszavirág-életűek voltak. (Váry 2006: 151–152.) A háromszéki magyar lakosság pedig kénytelen volt a kommunista propaganda által jelentős mértékben átítatott, monopolhelyzetet élvező bukaresti országos *Romániai Magyar Szó/Előre* napilapból, a *Dolgozó Nő*, a *Falvak Dolgozó Népe*, az *Új Sport*, a *Szakszervezeti Élet*, a *Tanügyi Újság*, az *Egység/Új Út*, illetve az *Utunk*, *Irodalmi Almanach/Igaz Szó* című napilapokból, folyóiratokból tájékozódni. Gheorghe Gheorghiu-Dej és Moszkva mindent átható kommunista propagandája ezen orgánumokon keresztül próbálta a magyar lakosságot is megszólítani és szigorú ellenőrzése alatt tartani. Ezalól a legfiatalabb korosztály sem lehetett kivétel, részükre a *Pionír*, az *Ifjúmunkás* és a *Napsugár* című folyóiratok jelentek meg. (Bottoni 2008c: 168–180.)

Az országos napilapok román nemzeti ünnepekre vonatkozó tudósításának elemzése nem célja ennek a kutatásnak, ezért ebből az időszakból további újságcikkek elemzése nem készült.

A Szovjetunió imádata és követése az 1950-es és 1960-as években Romániában is rendre alkonyodni kezd, mivel itt fokozatosan előtérbe került a nacionalizmus. Ez a lassú, de folyamatosan kimutatható irány 1964-ben érte el csúcspontját, a Román Munkáspárt „függetlenségi” nyilatkozatában, melynek diskurzusa az internacionalizmus helyett már a nacionalizmust helyezte előtérbe, és a gyakorlatilag – ahogy Boia is megfogalmazta – a megbukott „ragyogó jövő” ellenében a dicső nemzeti múltban kereste gyökereit és legitimitását. (Boia 1999b: 76–77.)

Az interjúalanyokkal folytatott beszélgetésekből leszűrhető, hogy az ünnepek sorából egyik itt vizsgált ünnepet sem emelték ki, emlékeikben elsősorban a május

54 Fordítás a szerzőtől, interjú románul T. C.-val. „În timpul Regatului nu era obligatoriu să participi, dar după ce am trecut de 1947, când s-a proclamat Republica, aceste sărbători erau obligatorii. În 1965, când a murit Gheorghiu Dej, și a fost ales Nicolae Ceaușescu, de atunci într-adevăr era obligatoriu. [...] Ca simbol se folosea drapelul de stat, iar după perioada Regatului drapelul roșu, influența sovietică, care era foarte puternică. Totul era legat de Uniunea Sovietică.”

elsejével kapcsolatos, kevésbé kötött forgatókönyvvel rendelkező ünnepség szolgált összehasonlítási alapul a megelőző (május 10.) és a következő időszakok (augusztus 23.) jeles napjaival történő összehasonlítás során. Gyakoriak a május elseje és az augusztus 23. közötti párhuzamok, ezek az újonnan kreált, grandiózusan és kötelező módon megünnepelt kommunista és szocialista jeles napok nagymértékben meghatározták a közösségi memóriát. (Bucur 2001: 305.) Míg a május elseje inkább a kötetlen majálisairól volt emlékezetes, addig, mint a későbbiekben látni fogjuk, az augusztus 23-át inkább a kötelező, végeérhetetlen előkészületek, felvonulások és jelszavak jellemezték, ahol mindenkit csak egy cél vezérelt: miként tud észrevétel nélkül mielőbb távozni az ünnepségről.

Az 1965–1989 közötti időszak

Gheorghe Gheorghiu-Dej 1965-ben bekövetkezett halála után Nicolae Ceaușescu, a fent jelzett átalakulóban lévő állapotban vette át a Román Kommunista Párt és Románia vezetését. Nicolae Ceaușescu maga is falusi környezetből származott, akár csak az új pártvezetés számos tagja, s ebből kifolyólag az új eszmék, az autochtonizmus és az izolacionizmus hatása alatt állt. Ezeknek az eszméknek később még inkább kedvezett a Szovjetunióval és a többi szomszédal kapcsolatban forgalmazott nézeteltérés és vita.

A Ceaușescu-korszak (1965–1989) alapjában véve két szakaszra osztható. Az első, konszolidáltabb és nyitottabb csak 1971-ig tartott, és látszólag az állampolgárok jobb megbecsülése, a Nyugat felé fordulás, a nemzeti értékek és a kulturális örökség újratereemtése, újrafelfedezése fémjelezte. Valójában ez az ideológiai enyhülés csak rendszeresen ellenőrzött és megfigyelt szabadságélményt nyújtott. A második időszak 1971-től egészen 1989-ig tartott. Ezt az időszakot a „reformok” megszüntetése és a fokozatosan erősödő totalitárius nyomás jellemezte. A Szovjetuniótól való eltávolodás, majd Kína és Korea felé való fordulást az egyre magasabb fokú elszigetelődés, a dicső múlt reprezentálása, a nemzet egységének és az őseredetnek a hangsúlyozása, a mítoszok teremtése és a személyi kultusz kibontakozása váltotta fel, utóbbi pedig elsősorban az 1980-as évek második felében érte el tetőfokát. Az ország lakossága éppen a nacionalista népbutítás keretében ismerhette meg a hatalom demagóg diskurzusát, elsősorban a nagyon jól működő propagandacsatornák és propagandahadjárat révén. (Boia 1999b: 81–90.)

A fenti történelmi szituációba ágyazva – s augusztus 23-val kiegészülve – immáron négy nagy nemzeti ünnep kerül a továbbiakban megvizsgálásra a sepsiszentgyörgyi *Megyei Tükör*⁵⁵ heti- majd napilap 1968-tól megjelent és az archívumokban elérhető számai alapján.

---

55 A *Megyei Tükör* az 1968-as megyésítést követően, az újonnan létrejött Kovászna megye lapjaként kezdetben heti majd napi rendszerességgel egészen 1989 decemberéig a megye legfontosabb magyar nyelvű sajtóorgánumaként működött.

Január 24.

A vizsgált időszakban január 24-ét illetően összesen 39 cikk érhető el a könyvtárban és a múzeumokban. Míg az 1970-es évek első felében általában csak egy-két cikk jelent meg erről az ünnepről, a 70-es évek végétől számuk növekedni kezd, majd rövid visszaesést követően 1984-től hirtelen megugrik, és az 1989-ig eltelt öt évben születik a vizsgált 39 cikkből 21.

A Ceaușescu-korszak első, enyhébb időszakára vonatkozóan nem lehet messze menő következtetéseket levonni a vizsgált ünneppel kapcsolatosan, mivel a *Megyei Tükör* eleve 1968-tól jelent meg, az első két év januári számai hiányosak, így az elemzés csak 1970-től indul.

Ebben az évben egy harmadik oldalas, fél oldal terjedelmű cikk jelent meg *A román fejedelemségek egyesülésének 111. évfordulója* alkalmából címmel, amely Alexandru Ioan Cuzát mint „vezető hazafit” emeli ki az egyesülés folyamatában, és a nap jelentőségét taglalja a modern román állam kialakulásának szempontjából. (*Megyei Tükör*, 1970. január 24.)

Az 1971-es első oldalon megjelent egyoldalas írás is a „kor legfelvilágosultabb hazafiainak” állít emléket, köztük Mihail Kogălniceanunak, Alexandru Ioan Cuzának, Vasile Alecsandrinak, A. Rosettinek és C. Bolliacnak, akik a „nagy egyesülésért” folytatott harc élére álltak. Az egyesülési szándék történelmi kiindulópontjaként pedig az 1848-as forradalmat jelölte meg a szerző, akinek neve nem ismert, ahogy az előző cikk esetében sem tudjuk, kinek a tollából származik az írás. A cikkben említett fontos történelmi események sorában az 1877-es állami függetlenség kikiáltása, majd Erdély egyesítése a Román Királysággal és az 1944. augusztus 23-ai fasizmus feletti győzelem került kiemelésre. A szerző szerint a népakarat legfontosabb érdeme az egyesítés kivívása:

„Az egyesülés útjába gördített minden akadályt elsodort a népakarat. A néptömegek hősie harca megvalósította az egyesülést, amely megteremtette a modern román nemzeti állam alapjait s kiinduló pontot jelentett a román nemzet egységes politikai fejlődési folyamatában, meggyorsította a nemzet gazdasági, társadalmi, kulturális és tudományos előrehaladását.” (*Megyei Tükör*, 1971. január 24.)

Ezután a Román Kommunista Párt intézkedései és érdemei kerültek megemlítésre az egyesítésért és az egységért vívott további harcokban. Ebben a cikkben a Román Kommunista Párt (RKP) X. kongresszusán kijelölt új ötéves gazdasági terv megvalósításának fontossága is említést nyert. (*Megyei Tükör*, 1971. január 24.)

A későbbiekben látni fogjuk, hogy gyakorlatilag kisebb kivételektől eltekintve két típusba sorolhatjuk a vizsgált korszakban született híreket. Az egyik rövid pontokba szedett tudósítás a Kovászna megyei településeken zajlott eseményekről, a másik típusba a hosszabb terjedelmű, nagyobb lélegzetű történelmi fejtegetések sorolhatók, amelyek a Boia által kategorizált mítoszépítés mintapéldáit mutatják be:

egyrészt az egyesítéshez vezető legfontosabb történelmi eseményeket és hiperbolizált személyiségeket, másrészt a Kommunista Párt és vezetője, Nicolae Ceaușescu érdemeit taglalják. Ezért a későbbiekben az egyes cikkeknel tételesen azok az események és nevek kerülnek újbóli megemlítésre, amelyek vagy akik idővel hozzáadódnak az esemény körüli mítoszteremtéshez. A fenti cikk jó példája egyrészt a történelmi személyek mitikus magasságba emelésének, másrészt a nép és a népakarat misztifikálásának. A 70-es évek elején még léteztek ezek a mítoszteremtési technikák, s a sajtópropaganda segítségével bevetésre is kerültek.

1972-ben két cikk jelent meg január 24-ével kapcsolatosan. Az egyik első oldalon számol be a bárkányi, előpataki, szitabodzai és dobollói kulturális és irodalmi programokról, melyek január 24. alkalmából kerültek megrendezésre:

„Szitabodza községben népgyűlésen elevenítették fel az egyesülés történelmi jelentőségét, majd kultúrműsort mutattak be a művelődés hajlékában (Aurel Tudoran).” (*Megyei Tükör*, 1972. január 25.)

A megemlékezés helyszínei iskolák, kultúrotthonok, a tudósítók pedig román nemzetiségűek, mint ahogy az említett települések is szinte 100%-ban románok által lakottak és az 1968-as meggyésítés során lettek a többségében magyarok által lakott Kovászna megye részei (Novák 2006). Érthető tehát, hogy miért kifejezetten ezekről a településekről származtak a tudósítások.

1972-ből a második cikk egy egyoldalas történelmi megemlékezés Nicolae Dragos tollából, aki „a nép százados álma”-ként tesz említést a 113 évvel azelőtti eseményekről, Alexandru Ioan Cuzát éltetve és Mihail Kogălniceanu egyesítésről szóló gondolatait idézve. A jeles történelmi eseményre a szerző „az egységes román nemzeti állam megteremtésének első nagy momentuma”-ként tekintett vissza. (*Megyei Tükör*, 1972. január 25.)

Az 1973-ban január 24. alkalmából megjelent elsőoldalas nagyszabású cikk már bővíti a történelmi tengelyt, és a 16. századra datálja a román nép egyesülési igényét, részleteiben azonban nem fejt ki a dátum jelentőségét. A történelmi tengely további pontjai az 1848-as forradalmat, az 1856-os krími háborút lezáró párizsi békekonferenciát, Nicolae Bălcescu, a „nagy forradalmár” és „a nagy látnok” 1850-es írását, miszerint „az egyesülés ügye nagy lépést tett előre és nagyon leegyszerűsödött. Moldva és Valahia egyesülése ma már mindenki számára kész ténynek számít”, az 1859-es események részletezését tartalmazza. Az ismeretlen szerző Nicolae Bălcescu személyével bővíti tehát a nemzeti hősök tárházát, s miután részletesen taglalja az 1859-es politikai helyzetet, azt is megfogalmazza az eddigieket kiegészítve, hogy az 1859-es események az erdélyi románságnak is új lendületet adtak az 1918-as egyesülést illetően. (*Megyei Tükör*, 1973. január 24.)

Az 1974-ben megjelent egyoldal terjedelmű elsőoldalas cikk a történelmi események 115. évfordulója alkalmából született. Soraiiban tovább bővül a példaértékű személyiségek köre, akik előrevitték a román egyesülés ügyét. A „nép fiai”, Dózsa György, Horea, Cloșca és Crișan oldalán küzdöttek az egyesülésért olyan fontos

csatahelyszíneken, mint pl. Posada, Rovine, Podul Înalt, Războieni, Codrii Cosminului és Călugăreni. 1600 májusa⁵⁶ fontos dátumként jelenik meg a nemzeti egységhez vezető úton. Az ismeretlen szerző – Ceaușescu nacionalista propaganda politikájának megfelelően – a múltba való visszatekintést, a múlt tanulságait hozza fel a jövő sikerének zálogaként, mely folyamat során a népet, a parasztságot kiemelkedő szereppel ruházza fel. Mindezt pedig egy képpel is hangsúlyozza, melyen Alexandru Ioan Cuza és körébe tartozó magas rangú vezetők találkoznak egy román nemzeti viseletbe öltözött idős parasztemberrel. A kommunista propaganda szándékát tükröződő a cikk fölött egy Nicolae Ceaușescu-idézet is áll: „A nemzeti egység eszméi lelkesítették a népet, megtízszerezték erejét a haza védelméért és előrehaladásáért folyó harcban”. (*Megyei Tükör*, 1974. január 24.)

A harmadikoldalas hír 1974-ből a kézdivásárhelyi, nagybaconi, hídvégi, bodzafordulói, kovásznai és baróti ünnepi kulturális, irodalmi és zenei programokról informál, melyekre a helyi iskolák és művelődési otthonok bevonásával, szereplésével került sor (*Megyei Tükör*, 1974. január 24.). Ezekből a rövid hírekből kitűnik, hogy Székelyföld kisebb városaiban is rendszeresen szerveztek kulturális műsorokat az ünnep alkalmából.

Az 1975. januári *Megyei Tükör* hiányos, 1976-ban pedig nem jelent meg egyetlen cikk sem január 24-ével kapcsolatosan.

1977-ben viszont négy cikk is foglalkozik a vizsgált eseménnyel. Az első oldal egy Ceaușescu-idézetet és egy közel féloldalas fényképet közöl, melyen székely és román népviseletbe öltözött fiatalok közösen táncolják az „Egyesülés Hóróját”. A Ceaușescutól idézett két mondat „egy erős állam Dácia területén való létrehozásának eszményeit”, és a szocializmus építéséért folytatott „nemzetiségre való tekintet nélküli” küzdelmet hangsúlyozza. (*Megyei Tükör*, 1977. január 24.) Így az emlékezés történelmi tengelye tovább bővül, és megjelenik az egykori Dácia területén létrehozott állam ábrándképe is, melynek területén mindenkinek – nemzetiségtől függetlenül – kötelessége építeni a szocializmust.

A továbbiakban egy féloldalas keretes írás párhuzamot von az ünnep és a jelen teendői között, s a szocializmus építésének tipikus propaganda gondolatmenetét követve arról értekezik, hogy a műszaki-tudományos forradalom öt éves tervének második évében, az év kezdetén ideje elszámolni a múlt évi teljesítményekkel, és a Kovászna megyei állami vállalatok dolgozóinak a közlő közgyűléseken újabb célokat kell meghatározniuk az öt éves terv megvalósítása érdekében. (*Megyei Tükör*, 1977. január 24.)

Egy, a második oldalon megjelent féloldalas cikk *Az Egyesülés* címmel hármas ünnepként tesz említést január 24-ről: a fejedelemségek egyesüléséről, az 1877-es függetlenségi centenáriumról és a harmincéves köztársaságról kíván megemlékezni. További célokat is megfogalmaz, amelynek során ismételten nem a nemzetiség számít, hanem a szocializmus töretlen építése, vagyis

56 Mihai Viteazul fejedelem 1600 májusában egyesítette néhány hónapra Moldvát, Havasalföldet és Erdélyt.

„Az egyesülés és a nemzeti függetlenség évfordulója arra is kötelez, hogy tovább fokozzuk a dolgozók körében végzett nevelő munkát, fejlesszük a szocialista öntudatot, amely az összes állampolgárok, munkások, parasztok, értelmiségiek, románok, magyarok, németek és más nemzetiségűek erkölcsi-politikai egységének alapját képezi”

„...valóra váltjuk a XI. pártkongresszus irányelveit, a pártprogram szellemétől áthatva cselekszünk a sokoldalúan fejlett szocialista társadalmat teremtő munkánkban, közelebb hozzuk hazánkban a napfényes kommunizmust.” (*Megyei Tükör*, 1977. január 24.)

Ekkor már nyoma sincs a 20-as és 30-as években még létező kőkemény interetnikus üzengetésnek: a nemzetiségi hovatartozás már nem számít, sokkal inkább az, hogy a propaganda előírásai szerint minél teljesebb ideológiai indoktrinációt végezzenek el, hogy aztán tovább fejleszthessék a szocialista öntudatot.

Szintén ebben az évben jelentek meg *Vallomások az egyesülésről* címmel rövid, egymondatos idézetek Mihail Kogălniceanutól, Nicolae Bălcescutól és Bogdan Petriceicu Haşdeutól. (*Megyei Tükör*, 1977. január 24.)

Ebben az időszakban különösen kedvelt olyan rövid, kontextusából kiragadott idézetek közlése, amelyeket híres történelmi személyiségeknek, íróknak vagy költőknek tulajdonítanak, s amelyek célja az ünneppel kapcsolatos olyan idézetek és nagy igazságok sulykolása, amelyek egybecsengve az előző írások tartalmával, megfelelnek az adott kor ideológiájának, sőt erősítik azt. A hatalom legitimálásának egy újabb parányi, de hatásos válfajával találkozunk itt.

„Nemcsak a nyelv, hanem a terület szempontjából is teljesen lehetetlen demarkációs vonalat húzni a moldvaiak és a havasalföldiek közé: a moldvaiak havasalföldiek, a havasalföldiek moldvaiak, a moldvaiak és a havasalföldiek erdélyiek, az erdélyiek viszont moldvaiak és havasalföldiek; íme, ez az egyetlen valódi és lehetséges aspektusa a világ évkönyveiben példa nélkül álló nagyszerű ténynek, a nemzeti egységnek. (Bogdan Petriceicu Haşdeu)⁵⁷ (*Megyei Tükör*, 1977. január 24.)

1978-ban az egyesülés évfordulója alkalmából egy rövid elsőoldali cikk Ceauşescu idézi, aki a „néptömegek fáradhatatlan harcának eredményeként” értékeli január 24-ét, továbbá az ő személyét élteti, akinek neve most már nagy nyomtatott betűkkel jelenik meg a cikkben, ami a későbbiek során is jellemző marad. (*Megyei Tükör*, 1978. január 24.)

1979-ben négy darab cikk jelent meg január 24-ével kapcsolatosan. Az első egy hosszú, másfél oldalas az esemény 120. évfordulójának alkalmából született. A szerző arról tudósít, hogy angol és francia lapok rendszeresen tájékoztatják olvasóközönségüket a fejedelemségek egyesülésének jelentőségéről, valamint hogy Marx és Engels

---

57 Bogdan Petriceicu Haşdeu született *Tadeu Hîjdeu* (1838–1907) román író és filológus.

is történelmi tettként értékeli a román fejedelemségek egyesülését. Hivatkozik a korabeli sajtótermékekre is, melyek ugyancsak nagy ünnepként tudósítottak az eseményről, akárcsak Vasile Alecsandri, Grigore Alexandrescu és Mihai Eminescu, akik verseikben örökítették meg e jeles történelmi pillanatot. (*Megyei Tükör*, 1979. január 24.) Itt az olvasó a hatalom legitimáló törekvésének egy újabb fogását ismerheti meg, általa az ünnep nemzetközi dimenziói válnak ismertté, s ilyen kontextusban értesülhet arról, hogy a kommunizmus nagy atyjai, Marx és Engels is jelentőséget tulajdonítottak az eseménynek. A jelenkori nemzetközi kontextust pedig úgy köti össze a korabeli eseményekkel, hogy közben újabb nemzeti hősokeket vonultat fel legitimáltása bizonyítékául, folyamatosan átalakítva, saját képére formálva az ünnepnap jelentőségét.

A második elsődoldali cikk szűkíti és az olvasóhoz közelebb hozza a nagy eseményt, beszámol a sepsiszentgyörgyi ünnepi gyűlésről, s az ünnep kapcsán tájékoztat Kovászna megye elmúlt évi gazdasági és társadalmi sikereiről, amelyeket elsősorban az iparosításnak⁵⁸ tulajdonít. A cikk írója arról is tudósít, hogy az ünnepi gyűlés résztvevői táviratot intéztek Nicolae Ceaușescuhoz, majd közli is vastagon szedett betűkkel a távirat szövegét, amelyben Kovászna megye román és magyar dolgozói köszönetet mondanak az elvtársnak a megye ipari és mezőgazdasági fejlesztéseiről, és köszöntik őt közelgő születésnapja alkalmából.

„Ez az évforduló új jelentőséget, még szélesebb távlatokat nyer azáltal, hogy egybeesik azzal az időponttal, mikor egész nemzetünk az Ön születésnapját ünnepli, drága NICOLAE CEAUȘESCU elvtárs, a román föld legszeretettebb, nagyrabecsült és mindannyiunk által tisztelt fia, az ország első embere, lángoló hazafi, következetes forradalmár és internacionalista, kinek élete és munkája ragyogó példa a szocialista Románia minden állampolgára számára.”⁵⁹ (*Megyei Tükör*, 1979. január 24.)

Az ünnep jelentéstartalma ezáltal tovább bővül, a személyi kultusz egyre mélyül, Nicolae Ceaușescu közelgő születésnapja egyre fontosabb részévé válik az ünnepkörnek, ezt az interjúalanyok is alátámasztják.

„Január 24-e, az egyesülés ünnepe, valamilyen szinten mindig hivatalos ünnep volt, de nem volt szabadnap és többnyire kimerült kisebb művelődési rendezvényekben, de mindig jelezni kellett. Ugyanis két nappal később volt Ceaușescu születésnapja, ami egyre nagyobb hangsúlyt kapott, ahogy teltek az évek.” (Interjú K. J.-vel.)

58 1956. után a Román Kommunista Párt széles körű társadalmi és szerkezeti átalakításokba kezdett. Ennek egyik fontos eredménye, hogy az 1965-ös IX. pártkongresszus megfogalmazta a „sokoldalúan fejlett szocialista társadalom” programját, és megkezdte az ország gyors iparosítását. Így pl. 1976 és 1980 között öt év alatt Kovászna megyében az ipar (elsősorban fa-, textil-, élelmiszer-, villanymotor- és építőanyagipar) 2,3-szorosára nőtt. Ennek következményeként számos magyar városba, így Sepsiszentgyörgyre is nagyszámú, főként román nemzetiségű munkást telepítettek. (Lásd Szász szerk. 1986.)

59 Nicolae Ceaușescu 1918. január 26-án született.

Egy második oldalas cikk 1979-ből gondolatokat közöl az egyesülésről Mihail Kogălniceanutól, Cezar Boliactól, C. A. Rosettitől, Ion Creangától és Mihail Sadoveanutól. (*Megyei Tükör*, 1979. január 24.) Egy további írás pedig tájékoztatja az olvasókat a 120. évforduló alkalmából külföldön, Delhiben, Ankarában, Bagdadban, Belgiumban, Hágában és Rotterdamban megrendezett ünnepi eseményekről (*Megyei Tükör*, 1979. január 24.), ismételten hangsúlyozva ezáltal az ünnep fontosságát nemzetközi szintén is.

Az 1980-as és 1981-es újságok nem állnak rendelkezésre. 1982-ben csupán egy elsőoldalas cikk született, mely az egyesülés eredetét kutatva rámutat arra a „szellemi és anyagi egységre, mely a román országokban a határokkal ugyan mesterségesen elválasztott, de összetartozásának tudatát mindvégig ápoló román nép nyelvében, történeti és nemzeti tudatában, szokásaiban, hagyományaiban és kultúrájában mindig is ott élt.” (*Megyei Tükör*, 1982. január 23.)

Majd a mondanivaló lényegét Nicolae Bălcescu, a „nagy román forradalmár” és „kiváló történész” szájába adja, aki a politikai egység fontosságát hangsúlyozza, melyet végül Nicolae Ceaușescu [neve vastagon szedve] szerint a nép valósított meg. (*Megyei Tükör*, 1982. január 23.)

Az elsőoldalas 1983-as cikk is a nép akaratáról és egyesítésben betöltött szerepéről ír (*Megyei Tükör*, 1983. január 24.), az eddigi cikkekhez képest semmilyen új elemet, információt nem tartalmaz, a népet és a nép akaratát látszólag mindenképp fölé helyezi.

1984-ben összesen hét cikk tárgyalja január 24-ét. *Az egyesülés napjára* című, fél oldal terjedelmű írás Ceaușescu-idézettel indít, majd a szokásos történelmi dátumok (1859, 1877, 1918) megemlítését követően a párt és az állam vezetőjének közelgő születésnapjára hivatkozik, valamint az egyesülés összefüggéseit taglalja. Ceaușescu szerint egyszerű lineáris logikával érvelve „Szoros kapcsolat létezik a fejedelemségek egyesülésének megvalósítása és az 1944-es antifasiszta és antiimperialista nemzeti fegyveres felkelés véghezvitele között, amely elvezetett a fasiszta diktatúra megdöntéséhez, az ország hitlerista uralom alóli felszabadításához és Romániának az új fejlődés útjára való rálépéséhez.” (*Megyei Tükör*, 1984. január 24.)

A következő, nagyobb terjedelmű cikk ebből az évből Dr. Székely Zoltán⁶⁰ tollából származik, első oldalon indít, majd a második és harmadik oldalon folytatja nagyívű történelmi megemlékezését.

„A Kárpát–Duna–Pontusi térség, melyben a román nép évszázadok óta él, a történelem két évezrede folyamán a népek országútja volt, s e forгатag közegette a Kárpátok mindkét lejtőjén élő román nép megmaradását a közös eredet tudata, valamint az egységes latin eredetű nyelv biztosította.” (*Megyei Tükör*, 1984. január 24.)

---

60 Dr. Székely Zoltán (1912–2000), történész, régész, muzeológus, 1944 és 1990 között a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum igazgatója (lásd Boér 2012: 10).

Ezzel a mondattal indítja a szerző a történelmi megemlékezés ívét. 1984-et írunk, amikor a sajtó ellenőrzöttsége mesteri fokra hágott, és a kisebbségi sajtó is hangsúlyozottan korlátozott. Látszólag a hatalom által megrendelt cikkel van dolgunk. A szerzőnek mégis mesterien sikerül üzennie közel 35 000 magyar olvasójának néhány ellentét és metafora elrejtésével (román nép évszázadok óta – népek országútja évezredek óta, nem a Kárpát-medencében, hanem a Kárpátok mindkét lejtőjén élő román nép), majd folytatja a propaganda által megrendelt évszámok és történelmi nagy nevek felsorolásával (1848-as polgári forradalom – Bălcescu, Brătianu, Rosetti, 1918. december 1. és 1944. augusztus 23.). Egy újabb elem is bekerül a nagy történelmi események sorába, miszerint

„A román és magyar munkásság az 1921-ben megalakult Román Kommunista Párt keretében harcol a tőkés kizsákmányolás és a nemzeti, faji megkülönböztetés ellen.” (*Megyei Tükör*, 1984. január 24.)

1984-ből további három nagyobb terjedelmű, közel egyoldalas cikk foglalkozik január 24-ével. Márton Péter második oldalon megjelent *A román nemzet fejlődésének alapja* című cikkében a fejlődés alapjait az Egyesülés–Egység dichotómiájára építi, és Alexandru Ioan Cuza 1860. február 29-ei bukaresti látogatásáról képet is közöl. (*Megyei Tükör*, 1984. január 24.) Paraschiv Marcu *A nép műve volt* című írásában részletesen bemutatja Alexandru Ioan Cuza fejedelemmé választásának körülményeit, és a kommunista retorikának megfelelően a dicső múlt középpontjába őt és a népet állítja. (*Megyei Tükör*, 1984. január 24.) Csires Balázs harmadik oldalon megjelent cikkében pedig az 1859-es események nemzetközi vonatkozásait taglalja és Cuza Iași-ban található szobráról közöl fényképet. (*Megyei Tükör*, 1984. január 24.)

Az első és második oldalon pedig *Ünnepköszöntő rendezvények* címmel a sepsiszentgyörgyi, berecki, szitabodzai, kézdivásárhelyi és gidófalvi ünnepi rendezvényekről olvasható rövid, pontokba szedett tudósítás. Az ünnepi események helyszínei továbbra is az iskolák, mozik és kultúrotthonok.

„A kézdivásárhelyi moziban háromszáznál is többen vettek részt az egyesülés tiszteletére szervezett rendezvényen. Zsidó Attila beszélt a nagy jelentőségű eseményről. Ezt követően történelmi dokumentumfilmeket vetítettek.” (*Megyei Tükör*, 1984. január 24.)

Az olvasó ekképp továbbra is érzékelheti az ünnep jelentőségét, amit nemcsak a távoli fővárosban és a megyeszékhelyen, hanem közvetlen környezetében, minden kisvárosban megünnepeltek.

1985-ben két nagyobb terjedelmű elsőoldalas cikk emlékezik meg január 24-ről. Az első, *Moldva és Havasalföld egyesülése a modern Románia létrejöttének kiindulópontja* címmel az egyesítés gondolatának kezdetét Mihai Viteazul 1600-as egyesítésétől datálja. Az ismeretlen szerző vastagon szedett betűkkel idézi Ceaușes-

cut (neve nagy nyomtatott betűkkel), aki 1859-et „Románia fejlődésének új szakaszaként” értékeli, mely „a néptömegek és a népből kiemelkedett felvilágosult személyiségek harcának eredménye”. Ezt követően a szokásos évszámok említése után a Román Kommunista Párt érdemeit taglalja, melynek „egész eddigi tevékenysége szervesen összefonódik a nemzeti egység és függetlenség érdekében vívott küzdelemmel”. (*Megyei Tükör*, 1985. január 24.)

A második cikk A. I. Zăinescu tollából, tipikus rendelésre készült propaganda-szöveget közöl, melynek fő mondanivalója, hogy az „egyesülés elődeink nagy műve, az egység a mi nagy célunk és munkánk”. (*Megyei Tükör*, 1985. január 24.)

1986-ban három elsőoldali cikk jelent meg. Egy új műfajnak lehetünk szemtanúi, Bartók Botond történész Nicolae Ceaușescu, „a történelem alapos ismerője és megvalósítója, a történelmi igazságok hirdetője” történelemszemléletét mutatja be, elemelve Ceaușescu egyesítésről született írását. Az írás alapján „pártunk főtájkára értelmezésében” az egység gyökerei Burebista és Decebal idejéig vezethetők vissza, majd „a társadalmi fejlődést képviselő kiemelkedő személyiségek” mellett – mint Mircea cel Bătrân, Vlad Țepeș, Ștefan Cel Mare, Mihai Viteazul – a „széles néptömegeknek” köszönhető a román nép mai egysége. (*Megyei Tükör*, 1986. január 24.) Csak ebben a cikkben lehetünk szemtanúi a mítoszépítés teljes arzenáljának, mely mindent és mindenkit integrál a leegyszerűsített történelmi összefüggésekbe, a fő mondanivalót azonban ügyes fordulattal Ceaușescu szájába adja.

Az *Évszázados eszmény megvalósulása* című terjedelmes írásban Péter Sándor az öncenzúra szokásos keretét követve a megszokott történelmi dátumok felsorolását követően Ceaușescu idézi, és a cikk végén nagy nyomtatott betűkkel a „NICOLAE CEAUȘESCU-KORSZAKOT” dicsőíti. (*Megyei Tükör*, 1986. január 24.)

A harmadik cikk az ünnepi rendezvényekről tudósít a szokásos rövid, tárgyyszerű formában. A helységnevek ekkor még magyarul jelennek meg, és a következő címekkel szerepelnek előadások: Illyefalván *Nicolae Ceaușescu elvtárs, pártunk főtájkárának, országunk elnökének döntő jelentőségű kezdeményezése és hozzájárulása a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom és a kommunizmus építéséhez Romániában*; Kézdivásárhelyen *Az egységes román nemzeti állam megalakulásának társadalmi-politikai folyamata*; könyvbemutató Kézdivásárhelyen *A román nemzet megerősödése és a modern román nemzeti állam megalakulása* címmel; filmvetítés Zabratón *Az egyesülés harcosai* címmel. (*Megyei Tükör*, 1986. január 24.)

1987-ben összesen öt cikk jelent meg. Az első közel két oldal terjedelmű címe *Nicolae Ceaușescu elvtárs az egységes román nemzeti állam megeremtéséről*. *A nép műve volt* és tulajdonképpen *Az egységes román nemzeti állam megeremtése* című Ceaușescu-mű dicsőítését, valamint szó szerinti idézeteket és azokhoz összekötő szöveget tartalmaz, ismeretlen szerző tollából. (*Megyei Tükör*, 1987. január 24.)

A modern román nemzeti állam megalakulásának 128. évfordulója címmel és alkalomból Pászka Miklós a szokásos évszámokkal és Ceaușescu-idézetekkel, valamint a párt dicsőítésével ellátott kereteken belül kifejti, hogy az 1859-es egyesülés

nem a nagyhatalmak ajándéka volt, hanem a „román nép akaratának” következménye. (*Megyei Tükör*, 1987. január 24.)

A következő két cikk *Egyesülés-egység* és *Akarategység* címmel Kádár Gyula történész, illetve Vargyasi Miklós⁶¹ tollából származnak. Mindkettő tartalmaz egy-egy teljes alakos képet Alexandru Ioan Cuzáról. Kádár a 17. századi krónikásoknak állít emléket, akiknek köszönhetően az egyesítés gondolata már akkoriban rögzítésre került. Az 1848-as forradalom idején a kedvezőtlen történelmi körülményeknek köszönhetően nem valósult meg az egyesülés csak 1859-ben. 1918 és 1944 vívmányait követően a IX. pártkongresszus adott újabb lendületet a gazdasági, társadalmi fejlődésnek, s 1987-ben az egész párt a főtítkárré korré tömörülve örömmel hajtotta végre a XIII. kongresszus határozatait. (*Megyei Tükör*, 1987. január 24.) Vargyasi cikke pedig A. I. Cuza alakját és tetteinek jelentőségét, valamint a népakaratot állítja írása középpontjába. (*Megyei Tükör*, 1987. január 24.) Az utolsó cikk ebből az évből tételesen felsorolja a megye városaiban és nagyobb falvaiban az ünnep alkalmából megrendezésre került eseményeket, amelyek helyszínei ifjúsági klubok, kultúrotthonok és iskolák. (*Megyei Tükör*, 1987. január 24.)

1988-ból nem érhető el egyetlen cikk sem január 24-vel kapcsolatosan. 1989-ben pedig összesen négy cikk jelent meg. Az első nagyobb terjedelmű a Román Atheneumban tartott országos tudományos szimpóziumról közöl tudósítást, felsorolja a szervezőket, az előadókat és előadásaik címeit, valamint beszámol arról, hogy a szimpózium résztvevői táviratot intéztek Nicolae Ceaușescuhoz. (*Megyei Tükör*, 1988. január 24.)

A következő elsőoldalas cikk az egyesülés 130. évfordulójának alkalmából megemlékezik az egyesüléshez vezető szokásos történelmi dátumokról, valamint fényképet közöl Nicolae Bălcescuról. (*Megyei Tükör*, 1988. január 24.) Pászka Miklós harmadik oldalon megjelent féloldalas cikke pedig A. I. Cuzának állít emléket és közöl fényképet a fejedelemről. (*Megyei Tükör*, 1988. január 24.) A szokásos ünnepköszöntő rendezvényekről történő tudósítás ez alkalommal sem maradt el, viszont az 1988. április 3-ai párthatározat értelmében (Kuszálík 1996) a helységneveket a médiában nem volt szabad többé „idegen nyelven” feltüntetni, csakis románul, így a rendszerváltásig a rendezvények helyszíneivé pl. a „Tg. Secuiesc-i múzeum”, a „chilieni-i kultúrotthon”, a „Sf. Gheorghe-i Fafeldolgozó Kombinát” váltak. (*Megyei Tükör*, 1988. január 24.)

A január 24-ei ünnepség 1965 és 1989 közötti jelentéstartalom-változásának vizsgálata során megállapítható, hogy január 24. továbbra is szerves része marad a székellyöldi románság ünneprendjének és ünneplési szokásainak. Az ünnepségeken egyre intenzívebb részvételt követel meg a rendszer a magyar iskolák és kulturális intézmények tanulóitól és dolgozóitól.

61 A Vargyasi Miklós álnév valójában a *Megyei Tükör* belső munkatársának, Magyar Lajos írónak és költőnek nevét fedi, aki 1968-tól dolgozott a *Megyei Tükör*nél, majd a *Háromszék* főszerkesztője lett, 2015-ben bekövetkezett haláláig a *Székelly Hírmondó* főmunkatársaként dolgozott (lásd Dávid szerk. 2006).

Az ünnepi eseményről a vizsgált időszakban rendszeresen elsőoldalas, többnyire nagy terjedelmű cikkek formájában tudósítanak, s ezek száma a 80-as évek második felében hirtelen megugrik. A korábbi időszakokban tapasztalt tárgyilagos hangnemű, tényeket közlő tudósítás a kommunizmus időszakában súlyos csorbát szenvedett, akárcsak a viszonylag konstans jelentéstartalom is. Míg a korábban vizsgált időszakokban az 1859-es egyesítés a modern román nemzetállam kezdeteként határozta meg a vizsgált ünnepet, addig a kommunista rendszer előrehaladtával és legitimitáshiányának fokozódásával egyre bővül az ünnep jelentéstartalma. A kommunista propaganda kitágítja, túldimenzionálja és egyidejűleg hihetetlen mértékben leegyszerűsíti a történelmi összefüggéseket. A történelmi szereplőket, költőket, írókat úgy integrálja ebbe a túlmisztifikált és grandiózus történelmi tengelybe, hogy bármelyikük megfeleljen a kommunista propaganda aktuális előírásának, követelményének. A 80-as években, különösen az évtized második felében, Ceaușescu személyi kultuszának és a cenzúra túlbujánzásának idején a cikkek írói a Kommunista Párt és a rendszer nyomására egyszerű és merész lineáris logikával ezen tengely bármely pontját probléma nélkül összefüggésbe tudják hozni a párttal és Nicolae Ceaușescu személyével. Ismerve Kádár Gyula, Magyarai Lajos vagy Péter Sándor későbbi, rendszerváltás utáni írásait, nagy tudását és tájékozottságát, belátható, hogy ezek a jól képzett emberek a rendszer nyomására miként kényszerültek fejet hajtani a propagandának és a cenzúrának, s csak nagyon ritkán sikerült – ahogy Papp Z. Attila mondja – „a szürke sorok közötti homályos térben” (Papp 2004: 60) elhelyezni kritikájukat, üzeni az értő olvasónak.

Így vált végül január 24. a román nemzet egyesítésének és egységesítésének alfájává és ómegájává, a köztársaság évfordulójává és a Román Kommunista Párt főtítkárának, a Román Szocialista Köztársaság vezetőjének születésnapjává ünnepségévé. Lényegtelen, hogy milyen napra esett az adott ünnep, pontosan mi is került megünneplésre, illetve hogy magyarok-e vagy románok a célközönség tagjai – az egyetlen eléréndő cél mindenkor és minden körülmények között Ceaușescu személyi kultuszának és a rendszer legitimitásának erősítése volt. A rezsim ideológiai csúcspontján az újságírók elsősorban a kor követelményeinek igyekeztek megfelelni, és biztosítani saját társadalmi pozíciójukat.

A magyarok repressziójának újabb válfajai is megjelentek ekkor: nemcsak az iparosítás által az ország minden részéről a magyar városokba betelepített román munkások és vezetők hada révén, hanem olyan párthatározatok mentén is, mint az 1988-as helységnevek román változatának használatát kikényszerítő határozat.

Május 9.

A vizsgált időszakban összesen 16 cikk jelent meg május 9–10-ével kapcsolatosan. A vizsgálat 1970-től indul, ugyanis ettől az évtől kezdődően érhetők el a májusi *Megegyei Tükör* számai.

1970-ben egy cikk jelent meg *A győzelem napjának 25. évfordulója és Románia állami függetlenségének napja. Ünnepi gyűlés a fővárosban* címmel. Az ismer-

retlen szerző május 9., a fasizmus feletti győzelem és Románia állami függetlenségének napja alkalmából a bukaresti Köztársasági Palota terméből, az RKP által szervezett ünnepi ülésről tudósít, melyen „hatalmas és hosszas tapssal, éljenezéssel és ovációval” (*Megyei Tükör*, 1970. május 9.) üdvözölték Nicolae Ceaușescu. Ezután az ünnepi ülés elnökségi tagjainak neve és címe következik, miniszterek, katonai főméltóságok, igazgatók, főtanácsosok és Cristeo Ciobanu, az „Augusztus 23. Üzem” esztergályosa vesznek részt az ünnepségen. Egy beszéd hangzott el Gheorghe Maurertől, az RKP KB Végrehajtó Bizottságának és Állandó Elnökségének tagjától, a Minisztertanács elnökétől. A beszéd tartalmáról nem számol be a cikk írója, pusztán arról, hogy a „beszédet több ízben is megtapsolták”, valamint, hogy a jelenlévők hosszasan éltették a Román Kommunista Pártot és annak vezetőjét. (*Megyei Tükör*, 1970. május 9.)

1971-ben Nicolae Buceleanu alezredes tollából származik az az elsőoldalas nagy terjedelmű megemlékezés, amelyben a szerző elsősorban 1877. május 9-ének állít emléket, megemlékezve arról, hogy a parlamentben kikiáltott függetlenséget megelőzték a nép harcai „Grivicánál, Plevnánál, Rahovánál, Smirdannál, Vidinnél”. Valamint arra is emlékeztetett, hogy a függetlenség nem oldotta meg a nép gondjait, azt később az RKP és a munkásosztály virágoztatta fel a fasizmus legyőzését követően. (*Megyei Tükör*, 1971. május 9.)

1972-ből két rövid cikk tájékoztat a május 9-e alkalmából megszervezett fővárosi és sepsiszentgyörgyi koszorúzási ünnepségekről. Mindkét tudósítás részletezi a koszorúzások helyszíneit és a résztvevőket, így megtudhatjuk, hogy nemcsak Sepsiszentgyörgyön, hanem a környező falvakban is történtek megemlékezések, így Árapatakon a román katonák temetőjében, Feldobolyon a román és szovjet hősök temetőjében, és Bereckben is a szovjet hősök emlékművénél, valamint a román katonák temetőjében. A rendezvényeken részt vett a megyei pártbizottság titkára, a megyei néptanács alelnöke, a megyei pártbizottság bürojának tagja és a megyei néptanács titkára, kivétel nélkül mind magyarok. (*Megyei Tükör*, 1972. május 9.)

1973 és 1974-ben egyetlen cikk sem emlékezik meg a május 9-ei ünnepségről. Az 1975. májusi szám nem elérhető, 1976-ban pedig egyetlen rövid tudósítást olvashatunk, amely a sepsiszentgyörgyi és környékbeli koszorúzási ünnepségek helyszínéről és résztvevőiről számol be. Ez alkalommal is a Román Katona emlékművénél, a Szovjet Hősök emlékművénél, Păiuș hadnagy sírjánál, a román hadsereg hőseinek kovásznai emlékművénél, a román és szovjet katonák berecki és aldobolyi temetőjében, valamint a román katonák árapataki temetőjében került sor gondosan megszervezett megemlékezésre. Ez alkalommal nemcsak pártvezetők vesznek részt, hanem a párt és az állam aktivistái, tömeg- és társadalmi szervezetek vezetői, vállalatok és intézmények dolgozói, valamint állampolgárok is. (*Megyei Tükör*, 1976. május 9.)

1977-ből két elsőoldalas rövid cikk tájékoztat az állami függetlenség kikiáltásának centenáriumáról. Az első cikk szerint „grandiózus előadás zajlott le a fővárosi 23 August stadionban” (*Megyei Tükör*, 1977. május 9.) Nicolae Ceaușescu és a párt- és államvezetőség tagjainak jelenlétében. Az előadás keretében bemutatták „a

független román állam megteremtésének döntő szakaszait a dák–római háborúktól napjainkig”. (*Megyei Tükör*, 1977. május 9.)

A második cikk a május 9-ei helyi koszorúzási ünnepegekről informál, melyek menete és résztvevői gyakorlatilag megegyeztek az 1976-os megemlékezéssel, de kiegészültek egy elemmel: pionírok⁶² mutattak be zenés-irodalmi összeállítást, „melyben a nép hősei előtt tisztelegtek, köszöntötték hazánkat és pártunkat, élén NICOLAE CEAUȘESCU elvtárssal, a párt főtitkárával, megköszönték boldog életünket”. (*Megyei Tükör*, 1977. május 9.)

A pionírokról fényképet is közöl az újság. Látható, hogy a 70-es évek második felében és különösen a centenárium alkalmából nagyszabású, erősen mediatisztált ünnepegekre került sor mind a fővárosban, mind a megyeszékhelyeken.

1978-ból szintén egy elsőoldalas rövid fényképes cikk értesít a Kovászna megyei ünnepege helyszíneiről és résztvevőiről.

„Az ünnepegen részt vettek a Kovászna Megyei Pártbizottság bürojának tagjai, a Megyei Néptanács Végrehajtó Bizottságának tagjai, a Szocialista Egységfront Megyei Végrehajtó Bizottságának tagjai, párt- és állami aktivisták, társadalmi és tagszervezetek vezetői, intézmények vállalatok küldöttei, pionírok, KISZ-tagok és tanulók. Virágkoszorúkat helyeztek el a Román Katona emlékművénél, a Szovjet Katona emlékművénél és Păiuș hadnagy emlékművénél Sepsiszentgyörgyön, a Román hadsereg Kovászna-Vajnafalvi emlékművénél, az aldobolyi és berecki szovjet és román hősök temetőjében, valamint a román hősök árapataki temetőjében.” (*Megyei Tükör*, 1978. május 10.)

1979-ben nem jelent meg egyetlen híradás sem a május 9-ei ünnepegekről, az 1980. és 1981. májusi számok pedig nem elérhetőek.

1982-ben két cikk tudósít az ünnepi eseményekről: az első nagyobb terjedelmű, közel egyoldalas írás *Kettős ünnep* címmel emlékezik meg 1877. és 1945. május 9-ről, és Románia kiváló külügyi politikai és gazdasági kapcsolatait méltatja. (*Megyei Tükör*, 1982. május 9.) A második cikk a helyi ünnepegekről számolt be, melyek keretében „e tájakon élő román és magyar dolgozók elismerése jeléül koszorúzási ünnepegekre került sor” (*Megyei Tükör*, 1982. május 11.) a már korábbi években megszokott helyszíneken.

1983-ban egy teljes oldalas cikkben méltatja az ismeretlen szerző a kettős ünnep jelentőségét, a román nép szabadságvágyát *Szabadság, függetlenség, béke – a román nép legfőbb eszményei* címmel. Nicolae Ceaușescu neve háromszor is megemlítésre kerül, vastagon szedett betűkkel, s a cikk valójában csak őt méltatja, az ünnep másodlagossá válik. (*Megyei Tükör*, 1983. május 9.)

Hasonló célzatú az 1984-es híradás is, mely a függetlenség és győzelem napja apropóján az RKP és főként vezetője, Nicolae Ceaușescu vívmányait dicséri és tesz mellette fogadalmat. (*Megyei Tükör*, 1984. május 9.)

---

62 Úttörők, tanulók kommunista szervezete.

1985-ben két elsőoldalas cikk jelenik meg. Az első *A győzelem és az állami függetlenség napja* címmel kísértetiesen hasonlít a január 24-ei történelmi megemlékezésekre, tipikus megrendelésről van tehát szó. Itt nemcsak a kettős ünnep kerül megemlítésre, hanem a függetlenség napja alkalmából a román nép függetlenségi törekvéseit az ismeretlen szerző „Burebistától és Decebáltól, Bogdántól és Basarabtól, Ștefan cel Marén, Mihai Viteazulon, Dózsa Györgyön, Horián, Tudor Vladimirescun, Nicolae Bălcescun, Avram Iancun, Mihail Kogălniceanun át” (*Megyei Tükör*, 1985. május 9.) egészen Ceaușescuig levezeti. A mítoszteremtés arzenáljából nem maradhatnak el azon nagy tettek sem, melyek „arany betűkkel íródtak be a nemzeti historiába: a rovine-i, a vaslui-i, a călugăreni-i, a sellemberki” (*Megyei Tükör*, 1985. május 9.) győzelmek, ahogy a párt megalakításának 1921-es dátuma, és a fasizmus feletti győzelem napja sem. (*Megyei Tükör*, 1985. május 9.)

A második cikk szintén a januári eseményekhez hasonló stílusban sorolja fel az ünnepköszöntő rendezvényeket, amelyek a nyilvános terek koszorúzásából látszólag visszavonultak az iskolák és a kultúrotthonok falai közé. (*Megyei Tükör*, 1985. május 9.)

Az 1986-os tudósítás ismételten a nyilvános térből jelentkezik, és szinte szó szerint megismétli az 1978-as és az 1982-es koszorúzási ünnepségről történő tudósítást. (*Megyei Tükör*, 1986. május 10.)

Az 1987-es, teljes elsőoldalas cikk nagyívű történelmi fejtegetéssel pótolja az előző év szűkszavú beszámolóit. Nicolae Ceaușescu-idézetrel indít, majd ezt követően a függetlenség iránti igényt 2500 évre vezeti vissza, mikor is a

„géta–dák lakosság példamutató hősiességgel vette fel a harcot a perzsa hódítókkal [...]. Ez a küzdelem folytatódott Burebista és Decebal idejében, majd a román nép kialakulásának századaiban, amikor a népvándorlás tíz hosszú évszázada alatt is sikerült megőriznie ősi földjét, nemzeti entitását és kultúráját.” (*Megyei Tükör*, 1987. május 9.)

Ezután az 1985-ös cikkből is ismert nemzeti hősök felsorolása következik, tettesik egyenes következménye – az ismeretlen szerző szerint – az 1877-es függetlenség kivívása. (*Megyei Tükör*, 1987. május 9.)

Az 1988. májusi szám nem elérhető, az 1989-es pedig rövid tételes felsorolást tartalmaz a megye kulturális ünnepeiről. Érdekessége, hogy ismét belső térben zajlik az immár *hármás ünnep*. Ez alkalommal ugyanis május 8-a mint a Román Kommunista Párt megalakulásának időpontja is bekapcsolódik az ünnepkörbe. Az 1988-as rendelet értelmében a helységnevek immár csak román nyelven szerepelnek a tudósításban. (*Megyei Tükör*, 1989. május 9.)

A vizsgált időszakban megjelent cikkek számából ítélve megállapítható, hogy január 24. megünnepléséhez képest május 9., illetve az arról történő tudósítás ebben az időszakban kisebb jelentőséggel bír. Míg ez az ünnep (pontosabban május 10. a királyság időszakában) a legjelentősebb és jelentéstartalmában is leggazdagabb ün-

nepkör szerepét töltötte be, 1945 után a királyság kultusza eltűnt, s helyette a jelentéstartalmak közül a fasizmus feletti győzelem került napirendre, vált hangsúlyossá. Az 1965 utáni időszakban ez a jelentéstartalom felerősödik, és mellette jelentős szerepet kap 1877. május 9., Románia állami függetlensége kikiáltásának emléknapja. Ekkor május 10. gyakorlatilag elveszti jelentőségét, meg sem említik már, helyette viszont a Román Kommunista Párt 1921. május 8-ai megalakulása fészke-li be magát az ünnepkörben részt vevők tudatába. A vizsgált időszakban mérsékelt, de rendszeres tudósítás történt az ünnepség fővárosi és helyi eseményeiről. Az ünnepség az 1980-as évek elejéig őrizni is tudta kettős jelentéstartalmát, egészen addig, amíg a párt mindent átható propagandahadjárata, Ceaușescu személyi kultusza el nem uralkodott ezen az ünnepen is. Ekkor jelenik meg az újabb, május 8-ra vonatkozó jelentéstartalom, s ekkor kezd el az ünnepségről tudósító szöveg a január 24-ei ünnepség retorikájához hasonlítani. 2001-ben írt tanulmányában Maria Bucur is említi a párhuzamos ünnepek létrehozásának technikáját (Bucur 2001: 305 és Ádám 2016a: 119), amelynek célja egy korábbi ünnep elhomályosítása, s egy saját célokat szolgáló új ünnepség létrehozása. Bucur május 10-e helyettesítéseként május 9-et és május 1-ét említi, azonban elemzéséből kitűnik, hogy május 8-a is hasonló célokat, vagyis a kommunista rendszer megerősítését szolgálta. A 80-as évek végére ezt az ünnepet is átította a rendszert és annak vezetőjét legitimálni akaró törekvés, amely nem tűrt meg semmilyen akadályt céljai útjában. Az interjúalanyokkal folytatott beszélgetések azt igazolták, hogy ez az ünnepség egyáltalán nem hagyott mély nyomot a közösségi emlékezetben, azt egyértelműen augusztus 23-a uralta ebben az időszakban.

Augusztus 23.

Amint azt a dolgozat elején jeleztem, az 1965 és 1989 közötti időszak ünnepi alkalmainak vizsgálata csak akkor lehet teljes értékű, ha figyelembe vesszük az időszak legfontosabb ünnepévé előlépett 1944. augusztus 23-i emlékünnepeket felidézõ ünneplési szokásokat. Az időszak másik három ünnepének vizsgálata során is hangsúlyozottan megjelent ez a jeles nap, rendszeresen része volt a román ünneplési köztudat történelmi képzetének. Bár köztudott, hogy 1944. augusztus 23-án tulajdonképpen királyi államcsínyre került sor, a puccs időpontja a kommunista propaganda hatására csakhamar új jelentést nyert, s hosszú évtizedeken keresztül az „antifasiszta fegyveres felkelés” és a „nemzeti és társadalmi, antifasiszta és antiimperialista felszabadító forradalom” (Boia 1999b: 83) emléknapjaként kerül megünneplésre. A helyi sajtó a kommunista propaganda előírásainak megfelelően ezt az ünnepet elsősorban a marxista-leninista ideológiák terjesztésére használta fel. Eszközeinek tárháza igen széles körű: miközben rendszeresen és részletesen beszámolt a nemzetközi, országos, megyei szintű és helyi eseményekről, történelmi visszatekintéseket végzett, mondanivalóját és mítoszainak tárházát úgy alakította, hogy az az adott korszak, politikai széljárás és célkitűzés követelményeinek leginkább megfeleljen. Így láthattuk, miként alakította ki a korszak kezdetén az élmunkás és a tel-

jesítendő, illetve túlteljesítendő ötéves tervek mítoszát, majd később a Kommunista Párt és annak vezetője dicsőítését, amely az 1980-as évek második felére már egy egyszemélyes, vagyis Ceaușescu személyét felölelő mítosszá tornyosult, legitimálva diktatórikus hatalomgyakorlását.

„Kezdetben a politikai végrehajtó iroda egyes tagjainak portréit is vitték, mint pl. Gheorghe Apostol, Bodnăraș, vagy Gheorghe Maurer, addig a pillanatig, amíg a személyi kultusz kezdett megjelenni, és ekkor már csak Ceaușescu és Elena Ceaușescu portréja volt látható.”⁶³ (Interjú M. D.-vel.)

A továbbiakban éves lebontásban, a *Megyei Tükör*ben megjelent cikkek alapján megvizsgálom, hogy a kommunizmus ideje alatt milyen üzenetekkel konstruálták meg ezt az ünnepet, bővült-e ez az ünnepkör, és ha igen, milyen jelentéstartalmakkal.

A vizsgált időszakban összesen 216 újságcikk látott napvilágot, ami gyakorlatilag a teljes, közel 100 év vizsgált újságanyagának csaknem felét teszi ki. Ez a számbeli fölény is jól mutatja, mekkora jelentőséggel bírt augusztus 23-a a kommunista ünnepek sorában. A vizsgált cikkek mennyisége és mérete miatt e kiadványnak nem célja a cikkek tartalmának részletes bemutatása, hisz önmagában ezen anyagmennyiség vizsgálata egy külön kiadvány témája lehetne. Vizsgálatom során elsősorban arra koncentrálok, hogy a hírek és tudósítások milyen mértékben teljesszerűek: tartalmaznak-e helyi, országos, esetleg külföldi tudósításokat is, mennyire részletes, avagy felületes egy tudósítás, és adott évben milyen jelentéstartalmak kapnak fő hangsúlyt, hol bővül vagy szűkül a jelentéstartalmak tárháza, vannak-e ismétlések évről évre, illetve történik-e mítoszépítés, és ha igen, milyen módszerekkel.

1968-ban összesen kilenc cikk jelent meg, melyek augusztus 23-áról tudósítanak. Ezekből három elsőoldalas írás, melyekből az *Augusztus 23 – hazánk felszabadulásának napja* című Király Károly,⁶⁴ az RKP Kovászna megyei bizottságának első titkára tollából származik és átfogó képet ad a teljes ünnepegről. Így megismerhetjük a kor propagandájának megfelelő történelmi narratívákat, vagyis hogy

63 „Înainte erau și portretele a unor membrii din biroul politic executiv, cum ar fi Gheorghe Apostol, Bodnăraș sau Gheorghe Maurer, până la un moment dat când a început să apare cât mai pregnant cultul personalității, și atunci se ducea numai portretul lui Ceaușescu, și pe urmă portretul Elenei Ceaușescu.”

64 Király Károly „politikai közíró, a moszkvai Komszomol Főiskola hallgatója (1955–1957); Maros–Magyar Autonóm Tartomány IMSZ-szervezetének (1957–1965), majd 1968-tól Kovászna megye pártbizottságának első titkára. A bukaresti Gazdaságtudományi Akadémián közgazdász szak-képzettséget szerzett (1970). A nemzetgyűlés és az államtanács tagja, 1972-ben szembekerült a Ceaușescu-kurzussal és lemondott állami és párttisztviselőiéről. Ekkor kényszerlakhelyre száműzik: Karánsebesen, majd Marosvásárhelyen közgazdasági hivatalvezető, végül a megyyesfalvi konzervgyár igazgatója (1978–1989). Az 1989-es fordulat után a Nemzetmentési Front tanácsának alelnöke (1989), Kovászna megye szenátora, a szenátus alelnöke (1990), de amikor 1991. nov. 21-én a román parlament elfogadta az ország új alkotmányát, a nemzetiségi kérdés megoldásának hiányos megfogalmazása miatt megtagadta a szavazáson való részvételt, mire megfosztották szenátusi mandátumától.” (Dávid szerk. 2006.)

„augusztus 23. Románia fasiszta iga alóli felszabadulásának napja”. (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 22.) Ezt követően a szocialista gazdaság országos szintű eredményeiről, majd a szocialista államokkal fenntartott jó gazdasági és baráti kapcsolatokról számol be a cikk írója. Ezt követően a Kovászna megyei állami vállalatok túlterjesztéséről kaphatunk egy számokban is kifejezett átfogó képet. (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 22.)

A következő elsőoldalas cikk a fővárosban zajlott ünnepekről tájékoztat részletesen. Az olvasó szinte fényképszerű leírásban értesül a nagyszabású, erősen mediatisztázott és szimbólumokban bővelkedő katonai parádé részleteiről, a felvonultatott haditechnikai eszközökről, majd a díszszemlét követő pionírok felvonulásáról is, „akik testükkel hatalmas Napot, a boldog jövő jelképét 'rajzolják' az aszfaltra” (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 27.) és virágcsokrokat adtak át a tribünön elhelyezkedő pártvezetésnek. Őket a „dolgozók tömör oszlopai” (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 27.) követték pannókkal, zászlókkal, a párt vezetőinek arcképeivel felszerelve, valamint megtudhatjuk, hogy „a felvonulók jelszavai a meleg rokonszenv és az internacionalista szolidaritás érzéseivel köszöntik a Csehszlovákiai kommunistákat, minden cseh és szlovák dolgozót”. (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 27.) A nevetségesen hangzó nyelvezet tükrözi a rendszer által erőltetett propagandaszövegekkel küzdő újságírók nehézségeit, vagyis azt, ahogy a cenzúra adta lehetőségek keretein belül próbálnak megfelelni a kor követelményeinek.

Az 1968-as csehszlovákiai események⁶⁵ álltak ez év ünneplésének középpontjában, nemcsak fővárosi, hanem helyi szinten is megemlékeztek az eseményekről és a felszólalók, a rezsim kurzusának megfelelően, szolidaritásukat fejezték ki a csehszlovákiai kommunistákkal, akiknek néhány képviselője részt is vett a fővárosi ünnepeken, őket Nicolae Ceaușescu külön köszöntötte. A „dolgozók tömör oszlopai” után „kedves meglepetés várja a tribünök közönségét: négyes oszlopban vonulnak fel az első román személygépkocsik, a Dacia 1100-asok” „utána az új brassói traktor az Universal–400 következik”. (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 27.) A kommunista iparosítás vívmányait és büszkeségeit a fővárosi dolgozók, építők, tervezők, kutatóintézetek munkásai, orvosok, gyógyszerészek, művészek, tanárok követik, a sort pedig a sportolók zárják, „kik annyi nemzetközi tornán hoztak dicsőséget a haza színeinek”. (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 27.) A felvonulás végén a tömeg hosszasan élteti „a szocialista Romániát, a Pártot, annak Központi Bizottságát, élén Nicolae Ceaușescu elvtárrsal” majd az Internacionálé éneklésével zárul az ünnep. (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 27.)

---

65 1968-ban a prágaiak felkeltek a kommunista hatalom ellen (Prágai tavasz), de augusztus 21-re virradóan a Varsói Szerződés négy tagállama (Bulgária, Lengyelország, Magyarország, NDK) és a Szovjetunió mintegy 600 ezres hadserege vonult be Csehszlovákiába, hogy véget vessenek Alexander Dubček kommunista pártfőtök reformprogramjának és liberalizációs törekvéseinek. A négy ország katonái néhány héten belül elhagyták az országot, de törvényesítették a közel 90 ezer szovjet katona „ideiglenes” maradását, akik végül 23 évre megszállták Csehszlovákiát. Dubčeket menesztették, helyette szovjethű vezető került az ország élére. Az 1968. augusztusi akciónak 108 halálos áldozata volt. (Forrás: http://mult-kor.hu/20080807_108_aldozata_volt_csehszlovakia_1968as_megszallasanak)

A szocializmust és kommunizmust életető tipikus ünnepség forgatókönyvét olvashatjuk a cikkben. A továbbiakban is jellemző a fővárosi és megyeszékhelyi eseményekről való tudósítás, amelyekben megfigyelhető, hogy évről évre törekednek az ünnepség szerkezetének reprodukálására: a fővárosi események megalomániáját követik a kisebb települések ünnepségei is, hasonló formában, felvonultatva a helyi gyárak, üzemek dolgozóit, pionírjait, hangsúlyozva az elért és túlteljesített eredményeket és célokat, amelynek során név szerint is kiemelik az élmunkásokat.

A következő elsőoldalas cikk is ebben a formában tájékoztatja olvasóját a sepsiszentgyörgyi ünnepi eseményekről, amelyen Király Károly mondott beszédet. A cikk írója fényképet is közöl, amely román és székely népviseletbe öltözött ifjakat ábrázol, akik kézen fogva vonulnak fel az ünnepségen. (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 27.) A fénykép azt kívánja sugallni, hogy a két etnikum teljes egyetértésben és boldogan követi a kor ideológiáját. Király Károly beszédét egy következő cikk szóról szóra idézi; ennek tartalma egyezik az általa írt vezércikk tartalmával. A szocializmus vívmányait élteti, és beszédében főként a megye dolgozóinak érdemeit és elért eredményeit hangsúlyozza, s említést tesz a csehszlovákiai eseményekről is, és szolidaritását fejezi ki az ottani kommunistákkal. (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 27.)

A további cikkek részletesen tudósítanak a kézdivásárhelyi, kovásznai, baróti és bodzafordulói nyilvános térben (általában a város főterén) zajló ünnepségekről. (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 27.) A *Rendezvények augusztus 23-án* című tudósításból kulturális programokról értesülhet az olvasó, amelyek Sepsiszentgyörgyön, Sugásfürdőn, Kézdivásárhelyen, Kovásznán és Bodzafordulón zajlanak. A külföldön megrendezett ünnepi megemlékezések helyszíneiről és résztvevőiről is részletesen tudósítanak, összesen tizenkét helyszínről. (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 27.)

Egy negyedik oldalas cikk Magyar Lajos tollából *Ünnepünk értéke* címmel a hősöknek állít emléket. A cikk érdekessége, hogy explicite nem az 1944. augusztusi esemény hőseiről, hanem általában a „hőseinkről” emlékezik meg. (*Megyei Tükör*, 1968. augusztus 27.)

1969-ben összesen tíz cikk szól augusztus 23-áról. Ebben az évben az 1944-es események 25. évfordulójának megünneplésére került sor, az évforduló alkalmából a megyében számos nagyszabású rendezvényt szerveztek. A cikkek tematikája főként a 25. évfordulóra, valamint a X. pártkongresszus határozataira épül. Ez alkalommal nem olvasható tudósítás a fővárosból.

Csak egy cikknek van nemzetközi vonatkozása, melynek címe *Az 1944. augusztus 23-i fegyveres felkelés nemzetközi visszhangja*. A cikk gyakorlatilag egy korabeli sajtószemle, mondanivalójának célja, azon túlmenően, hogy nem a „fasizmus feletti győzelemről”, hanem a cikkben több alkalommal is „fegyveres felkelésről” (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 23.) beszél, bebizonyítani és sugallni az olvasó felé, hogy 1944. augusztus 23-ának nemzetközi szinten is jelentősége volt. A cikk írója, Sebestyén Péter, a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem rektora, egy kétoldalas tanulmányban fejti ki a nap jelentőségét „korabeli dokumentumok” alapján.

Idéz többek közt a *Journal de Genève* 1944. augusztus 24-ei számából, a *New York Herald Tribune* „egyik cikkéből”, a *Sunday Times* 1944. augusztus 27-ei számából, a moszkvai, stockholmi, londoni és amerikai rádiókból, a *Pravda* és a *l’Humanité* 1944. augusztus 28-ai, illetve augusztus 26-ai számából, valamint a „szomszédos országokban napvilágot látott dokumentumokból”. (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 23.)

Egy rövid, tízsoros írás Dak Sándor tollából patetikus hangnemben üzen az „augusztusok szervezőjének és irányítójának – a Román Kommunista Pártnak”. A cikk címe: 25, piros betűkkel kiemelve, optikailag az egész cikk alá nyomtatva, emeli ki a huszonöt éves évforduló jelentőségét. (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 23.)

Az *Augusztus 23. megünneplése Sepsiszentgyörgyön* elsőoldalas, sok fényképpel illusztrált, kétoldalas cikk részletesen beszámol a helyi ünnepekről. A fényképek az ünnep szereplőit, díszletét tárják az olvasó szeme elé: a tribünön elhelyezkedő pártvezetés, mögöttük a hatalmas címer; fehér lovon, ünnepi viseletbe öltözött férfiak; a második világháború áldozatainak sírjánál virágcsokrot helyez el egy gyermek; katonai díszosztag; székelyruhába öltözött ifjak táncolnak. A cikk írója beszámol arról, hogy az ünnepi felvonulás katonai parádéval kezdődött, majd felvonulással folytatódott: a megye gyárainak dolgozói, pionírok, sportolók, valamint a 25. évforduló alkalmából a megye településeinek küldöttségei vonultak fel. A teljes ünnepi felvonulást a tribünön elhelyezkedő pártvezetők perspektívájából mutatják be részletesen. A zászlók, a vörös nyakkendők és „az élet, a szépség jelképeként az elmaradhatatlan virágcsokor” (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 27.) mind hozzátartoznak az ünnepi díszlethez. Akárcsak a kornak megfelelő végkövetkeztetés is, hogy a felvonulók „szorosan felzárkóznak pártunk körül a X. pártkongresszus határozatainak maradéktalan valóra váltásáért”. (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 27.) Az évforduló alkalmából nagyszabású, erősen mediatisztált és a rezsim szimbolikájában bővelkedő helyi ünnepekre került sor, melyen gyakorlatilag a város aprajánagyja felvonult. A cikk legvégén rövid tudósítás következik az augusztus 22-én a megye több helyszínén (Bereck, Árapatak, Aldoboly, Sepsiszentgyörgy) lezajlott koszorúzási ünnepekről, nagygyűlésekről, illetve a Sepsiszentgyörgyön zajlott ünnepi díszelőadásról is, teljeskörűvé téve a beszámolót, érzékeltetve az ünnep mindenre és mindenkire kiterjedő fontosságát.

Az itt leírtakkal ellentétben teljesen más hangnemben számol be egy korabeli újságíró, interjúalany az események valós hátteréről:

„Az ünnep már megkezdődött napokkal korábban, amikor szervezték az embereket, hogy vonulnak ki a gyárból, hogy csatlakoznak, milyen jelszavas táblákat visznek, mit kell kiáltani az utcán, ez sokszor fárasztó volt, főleg a fiataloknak, mert főleg a nyolcvanas években ezek a nagy szabadtéri sport és kulturális ünnepek is bevonultak ezeknek az ünnepeknek a programjába, és főleg a diákokat napokig, hetekig tartó próbákon készítették fel ezekre a felvonulásokra. Általában ilyenkor, május elseje előtt nem volt gond, mert tanítás volt és óráról vagy órák után csoportosan tudtak kivonulni a felkészí-

tésnek a színhelyére, a nehezebb augusztus 23-a volt, mert nyári vakáció révén biza elég nehéz volt a tanulókat összeszedni, és ilyenkor a pedagógusok nagy része biza átkozta ezt az ünnepet, mert ha a tanulók hiányoztak, akkor nem a vakációt tették felelőssé, hanem a pedagógusokat. A másik dolog, hogy olyan emberek rendezték sokszor ezeket a felvonulásokat, ünnepeket, előadásokat, akik bizony számtalan esetben megalázták a pedagógusokat. Őket tették felelőssé, ha a diákok hiányoztak, ha fegyelmetlenek voltak.” (Interjú P. S.-sel.)

Egy rövid tudósítás arról számol be, hogy az évforduló alkalmából ünnepi néptanácsi ülésekre került sor a megyében. (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 27.) Egy további cikk pedig egy oldalon keresztül az ünnep alkalmából kitüntetettek névsorát sorolja fel. (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 27.) A délután során megrendezendő népünnepélyek helyszínéről és programjairól egy újabb rövid hír értesíti az olvasókat. (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 27.) A harmadik elsőoldali cikk írója, Gajzágó Márton *A gyár első napja* című kétoldali cikkében a kézdívasárhelyi készruhágyár avatási ünnepségét írja le részletesen. (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 30.)

Király Károly írása a X. pártkongresszus dokumentumainak állít emléket, melyek leírása szerint „marxista-leninista szellemben fogantak”. (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 23.) A cikk címe *A huszonötödik augusztus*. A dokumentumokban foglaltakról gyakorlatilag semmi konkrétumot nem tud meg az olvasó, hanem a munkásosztály és a parasztság dicsérete után néhány Kovászna megyei mutatószámmal ismerkedhet meg, majd egy Benedek Elek- és Mihai Eminescu-idézet után a cikk írója „a román nép és együtt lakó nemzetiségek közti testvéri barátságot” (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 23.) hangsúlyozza, és a X. pártkongresszus dokumentumaiban foglaltak megvalósítására buzdít az „1944. augusztus 23-ai fegyveres felkelés” évfordulójának alkalmából. (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 23.)

Czegő Zoltán⁶⁶ tollából származik a *Negyedszázadnyi élet* című egyoldali írás, mely az 1944 óta eltelt 25 év vívmányait 25, 50 és 75 éves munkások nyilatkozatai alapján mutatja be és kommentálja. (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 23.)

A Kék Üteg tüzérei című írásban Ucrain Constantin alezredes, történész a tohani municiógyár munkásainak a visszavonuló hitlerista alakulatok elleni hősiességét mutatta be féloldali írásában. (*Megyei Tükör*, 1969. augusztus 23.)

A fenti 1969-es cikkek jól tükrözik azt a technikát, amellyel a kommunista párt gyakorlatilag behálózta az élet és főként a nyilvános szféra minden területét. Nemcsak a hivatalos külföldi, megyeszékhelyi és kisvárosi ünnepekről értesül az olvasó, hanem azt is megtapasztalja, hogy munkahelyi teljesítménye egész évben rendszeres megfigyelés alatt áll. De élmunkásként és élkommunistaként különös figyelemben részesülhet ezen a napon, még akkor is, ha nem pártfőtitkár, hanem egysze-

66 Czegő Zoltán költő, újságíró. A középiskolát Sepsiszentgyörgyön végezte, a Babeş–Bolyai Egyetemen pedagógia–magyar szakos tanári képzést nyert. 1967-ig tanított, majd a *Megyei Tükör* belső munkatársa (lásd Balogh 1981).

rú munkás. Az órákon át tartó hivatalos felvonulások, ünnepi gyűlések, hosszas beszédek – amelyek később szóról szóra megjelennek a sajtóban is – gondoskodnak a kommunista ideológia dogmáinak terjesztéséről, amelyek nemzetiségtől és lakhelytől függetlenül az erőszakos propagandahadjárat révén elérnek mindenkit.

1970-ben öt cikk foglalkozik augusztus 23-ával, ebből négy az első oldalon jelent meg. *Ünnepköszöntő sikerek* címmel a megyei ipari vállalatok sikereiről, az előirányzottakhoz képest jelentős túltermelésről számol be, tételesen pontokba szedve a vállalatokat és azok számszerűsített teljesítményét. (*Megyei Tükör*, 1970. augusztus 15.)

Az ünnep alkalmából megjelent következő cikk is *A fegyveres felkelés a párt vezette nép nagyszerű műve* címmel szintén a dolgozó népet, a munkásosztályt dicséri. Számos konkrét esetet sorol fel arra vonatkozóan, hogy a 40-es évektől kezdődően főként a hadiipar szempontjából jelentős vállalatoknál miként akadályozták meg a munkások a fasiszta erők szempontjából fontos iparágak fejlődését (sztrájkok, szabotázsok, összetűzések a román és a német katonák között, sőt az előző évi ünnepi cikkből már ismert toháni muníciógyár munkásainak esetét is említi). Végkövetkeztetése, hogy a munkásosztály mindezzel hozzásegítette a Román Kommunista Pártot a sikerhez, amely aztán „előkészítette és megvalósította az augusztusi fegyveres felkelést.” (*Megyei Tükör*, 1970. augusztus 15.)

A múltba tekintést követően Forró László tollából egy patetikus hangvételű cikk olvasható az újság első oldalán, mely a háborút követő béke idillikus képeit idézi fel, s a haza és a szülőföld szeretetére buzdít.

„– Mi újság otthon? Aratnak-e?

Az idegen tájakról megtérve tudni kellett, kalangyákba szaladtak-e a szőke gabonatóblák? Rendben van-e itthon minden?

Rendben van.

A szülőföldet sokféleképpen meghatározták, megfogalmazták, mégis újra és újra próbáljuk szavakba foglalni, mert itt van körülöttünk, bennünk. Ha nem vagyunk itthon, kísért, álmainkba lopózik.” (*Megyei Tükör*, 1970. augusztus 29.)

Két további elsőoldalas cikk a jelen történéseiről számol be: először a fővárosi, majd a sepsiszentgyörgyi ünnepi felvonulásról és koszorúzásokról kapunk részletes, átfogó képet. Mindkét esetben a megszokott módon fényképszerű leírás formájában a tribün előtt elvonuló ünneplőket „láthatjuk”, s hogy az olvasó vizuálisan még jobban tudja követni lépésről lépésre az eseményeket, a cikk írója, Kristóf Zoltán három fényképet is közöl az ünnepi eseményről, amelyeken népviseletbe öltözött fiatalok, illetve pionírok transzparenszekkel, zászlókkal, Ceaușescu-képekkel felszerelve „vidáman, tömött sorokba vonulva” ünnepelnek. (*Megyei Tükör*, 1970. augusztus 29.)

A kommunista ideológia terjesztésének egy további fontos jellemzője az 1970-ben megjelent cikkekben is jól tükröződik. Látható, hogy nemcsak részletes horizontális tájékoztatás történik az ünnepi eseményekről, hanem vertikális idősíkon is

elhelyezik a történéseket. A kommunizmusra jellemző dicső múltba tekintést a jelen egy-egy kiemelt sikere követi, majd minderre a koronát az országszerte zajló ünnepek teszik fel, amelyeken az ideológia erősítése szempontjából fontos információk hangzanak el a jövőt illetően (pártkongresszusok célkitűzései, határidő előtt teljesítendő tervek stb.). A sikerekről és a pozitív példákról szóló tudósítások számos esetben napokkal, de gyakran már hetekkel az ünnep előtt megjelennek az újság címlapján. A múltidézés célja ezekben a cikkekben valójában nem az, hogy megismertessék az olvasóval a történelmet, hanem, hogy olyan eseményeket, személyeket idézzenek fel, amelyek vagy akik a jelen dicsőségét szolgálják.

1971-ben összesen 14 cikk jelent meg augusztus 23-ról, ezek fele főhír. *Augusztus 23. tiszteletére* címmel a sepsiszentgyörgyi Olt Textilgyár exporttermelésének növekedéséről, a gyár példaértékű sikeréről tudósít a *Megyei Tükör*. (*Megyei Tükör*, 1971. augusztus 19.) Majd egy további pozitív példa következik, miszerint „megyénk szorgos lakosai messze túlszárnyalták az 1971-es évre előirányzott helységiépítési és helységegazdálkodási tervet”. (*Megyei Tükör*, 1971. augusztus 21.) Mindezt konkrét számadatokkal támasztja alá, és nevesíti az élen járó településeket is. (*Megyei Tükör*, 1971. augusztus 21.)

Egy további írás részletesen beszámol a fővárosi Köztársasági Palotában zajló ünnepi gyűlésről, Ceaușescu bevonulásáról és fogadtatásáról, majd listát közöl a helyi és külföldi magas rangú vendégekről. Az ünneplés a himnusszal kezdődött, majd Dumitru Popa elvtárs és Manea Mănescu⁶⁷ mondott ünnepi beszédet. Utóbbi a párt kül- és belpolitikai célkitűzéseiről beszélt, szónoklatát több oldalon keresztül szó szerint közli is az újság.

„Népünk nemzeti ünnepe alkalmával mérleget készít, s ez rendkívül meggyőző erővel mutatja a nagy forradalmi vívmányokat, a társadalmi, gazdasági és politikai élet minden területén bekövetkezett mélyen építő jellegű változásokat. Népünk, amely végérvényesen felszabadult az elnyomás és a kiszákmányolás alól, amely sorsának és az ország kincseinek egyedüli ura lett, imponánsan kibontakoztatja óriási alkotó energiáit az új társadalmi rendszer építésének művében. Románia – összes fiainak jogos megelégedésére és büszkeségére – ma olyan ország, amely szilárd léptekkel járja a haladás és a szocialista civilizáció útját, nagyrabecsülésnek és tiszteletnek örvendő világszerte. A jelenkori Romániát az egész gazdaság erős dinamizmusa, a társadalmi tevékenység minden területén mutatkozó alkotó pezsgés jellemzi.” (*Megyei Tükör*, 1971. augusztus 22.)

Az ünnepi gyűlést követően „taps és éljenezés” következett, majd ünnepi műsor vette kezdetét. (*Megyei Tükör*, 1971. augusztus 22.) Egy további beszámoló az ünnepséget követő minisztertanácsi fogadásról, annak résztvevőiről tudósít. (*Megyei*

67 Ceaușescu sógora, 1971-ben a Kommunista Párt központi bizottságának titkára, később miniszterelnök-helyettes, majd 1974-től 1979-ig Románia miniszterelnöke.

Tükör, 1971. augusztus 22.) A bukaresti Aviatori téren zajló nagy népünnepélyről is hasonló részletességgel tudósítanak Nicolae Dăscălescu, Gheorghe Brătescu, Nicolae Ciobanu és Mircea Ionescu. (*Megyei Tükör*, 1971. augusztus 23.) Nemcsak a fővárosi, hanem a külföldön zajló rendezvényekről is részletes beszámolót olvashatunk, három cikk is foglalkozik a helyszínek felsorolásával, az ünnepek helyszínei főként szocialista és kommunista országok fővárosai: Moszkva, Havanna, Prága és Kijev. (*Megyei Tükör*, 1971. augusztus 21., augusztus 22., augusztus 23.)

A Kovászna megyei ünnepekről több cikk tájékoztat. A megyeszékhelyen zajló népünnepélyről ismételtelen nagyon részletes leírás következik:

„Fél kilenc. A jelenlévők hatalmas tapsa közepette a díszemlényre lépnek a megyei pártbizottság büro tagjai, a megyei néptanács végrehajtó bizottságának tagjai, a párt régi harcosai, a termelőmunkában kitűnt dolgozók, megyénk földműveseinek képviselői, vállalatok és intézmények vezetői.

Ünnepélyes pillanatok. A zenekar Románia Szocialista Köztársaság állami himnuszát játssza, majd Koós János elvtárs, az RKP Sepsiszentgyörgy városi bizottságának titkára, a város polgármestere megnyitottnak nyilvánítja a Kovászna megyei dolgozók negyedik augusztusi seregszemléjét.” (*Megyei Tükör*, 1971. augusztus 22.)

A seregszemlét megelőző ünnepségen Dragoş Ioan, a megyei néptanács végrehajtó bizottságának első alelnöke mondott ünnepi beszédet, melyben a X. Pártkongresszuson kitűzött célok és az ötéves gazdasági terv további sikeres megvalósítására buzdította a hallgatóságot. (*Megyei Tükör*, 1971. augusztus 21., augusztus 23.)

A megye többi városában zajló ünnepi gyűlésekről és ünnepköszöntő rendezvényekről, valamint koszorúzásokról is részletes tájékoztatást kap az olvasó ez alkalommal is, tehát az ünnep semmilyen részletéről nem marad le. (*Megyei Tükör*, 1971. augusztus 22., augusztus 23.)

1972-ben összesen 13 cikk tudósít augusztus 23-ról. A cikkekből kettő pozitív példákat mutat be, a kovásznai bútorüzemet és a szintén kovásznai *Lendület* kisipari szövetkezetet, aminek a dolgozói „az idei évi globális termelési tervüket 10 hónap alatt, ötéves termelési tervüket pedig négy év alatt teljesítik”. (*Megyei Tükör*, 1972. augusztus 20., augusztus 23.) Az *Augusztus fényei* cikk írója is az ötéves terv teljesítéséről ír, s közli a nép akaratát, miszerint a cél „négy és fél év alatt teljesíteni jelenlegi ötéves tervünket”. (*Megyei Tükör*, 1972. augusztus 22.) Az olvasók továbbá ízelítőt kaphatnak a megye városaiban zajló augusztus 23-ai ünnepek műsorából, népgyűlésekről, fúvószenekarok fellépéséről, kulturális műsorokról. (*Megyei Tükör*, 1972. augusztus 22.)

„Sepsiszentgyörgyön augusztus 23-án reggel, 8 órai kezdettel – népgyűlés a megyei pártbizottság székháza előtt. Utána a dolgozók ünnepi felvonulása a központban felállított tribün előtt. Kulturális műsorral, szórakoztató játékokkal egybekötött majális a 4-es kilométerkőnél és Sugásfürdőn.” (*Megyei Tükör*, 1972. augusztus 23.)

Ezután a fővárosi ünnepekről következik részletes beszámoló:

„A Palotateremben vagyunk. A színpad hátterét Románia Szocialista Köztársaság címere díszíti, körülötte a haza és a párt zászlói, valamint az ünnepi dátum: 23 August 1944–1972”. (*Megyei Tükör*, 1972. augusztus 23.)

Ceașescu hosszan éljenezik a résztvevők, majd a szokásos mederben zajlanak az események (meghívottak listája, himnusz, beszédek). Gheorghe Rădulescu, az RKP KB Végrehajtó Bizottságának és Állandó Elnökségének tagja, a Minisztertanács alelnöke beszédét az újság egy következő cikkben szó szerint közli. (*Megyei Tükör*, 1972. augusztus 23.)

Az *Emlékező történelem* című tudósítás az újkori mítoszteremtés egy újabb iskolapéldája: egyoldalas, fényképpel illusztrált cikk (*Akcióban egy hegyivadász alakulat*) hős katonák és munkások rövid történeteit ismerteti, akik az 1944-es események során végzett tetteikkel vonultak be a kommunista köztudat példaértékű személyiségei közé. A korábbi években kétszer már említett *Kék üteg tüzérei* és a dobolyi osztág aknavetősei mellett a névtelen tábornok eleste és a Sepsiszentgyörgyön található Păiuș-i magaslat rövid története kerül bemutatásra U. Constantin, Alexandru Wolf, C. U. és Ucrain C. tartalékos ezredes tollából. A törzsszövegtől egy csillaggal elválasztva az alábbi bevezetőt olvashatjuk, amelyről nem derül ki, hogy ez esetben a szerkesztő megjegyzéséről van-e szó, de formai szempontból és tartalmát illetően erre következtethetünk:

„A sepsiszentgyörgyieknek ismerős ennek a magaslatnak a neve, amely északnyugat felől őrökdi a város felett. Az idősebbek emlékeznek rá viszont, hogy a Víztoronyok dombjának nevezték valamikor.

Sepsiszentgyörgy lakói többségének David Păiuș postmortem hős hadnagy neve, amely ehhez a magaslathoz kötődik, jól ismert. Ezek a sorok csak arra hivatottak, hogy felemlégesek a fiatalabb nemzedékeknek azokat a hőstetteket, amelyeket sohasem szabad elfelejteni.” (*Megyei Tükör*, 1972. augusztus 23.)

Păiuș hadnagy emlékműve napjainkban is szerves része a sepsiszentgyörgyi románok ünneplési színtereinek, január 24-én és december 1-jén rendszeresen koszorúzásra kerül sor az emlékműnél.

A személyi mítoszok teremtése a fővárosi eseményekről való tudósítás során is folytatódik, ahol Ceaușescu neve és portréja mellett az Aviatori téren Marx, Engels és Lenin arcképe is egyre gyakrabban feltűnik, és a tudósító elhangzott román jelmondatokat is közöl: „23 August libertatea ne-a adus!” vagy „Un partid avem și-un nume prețuite mult în lume!”⁶⁸ (*Megyei Tükör*, 1972. augusztus 25.)

68 'Augusztus 23. szabadságot hozott nekünk', 'Egy pártunk van és egy nevünk, melyeket világszerte becsülnek!'

A Minisztertanács termeiben zajló fogadról ismételt tájékoztat az újság egy rövid, negyedoldalas cikkben. (*Megyei Tükör*, 1972. augusztus 25.) A megyeszékhelyen zajló ünnepi eseményekről többoldalas, fényképekkel illusztrált (*A Bátor helyi ipari vállalat képviselői, Vonul a munkásgárda..., Vonulnak a kovásznai sportolók, Az Olt textilüzemek*) és mutatószámokkal alátámasztott, vállalatonként elemzett beszámoló olvasható a *Megyei Tükör* hasábjain. (*Megyei Tükör*, 1972. augusztus 25.) A megye többi városából és néhány külföldi helyszínről (Prága, Helsinki, Hanoi, Bécs, Algír, Havanna) is tudósít az újság. (*Megyei Tükör*, 1972. augusztus 25.)

1973-ban összesen tizenkilenc cikk jelent meg augusztus 23-ról. Marosi Zoltán *Az építők 23–24-i felajánlása* címmel arról számol be, hogy három Kovászna megyei építő-szerelő vállalat munkásai az ünnepnapokon is dolgozni fognak annak érdekében, hogy határidő előtt teljesíteni tudják az ötéves terv célkitűzéseit. Vállalásukat „dicséretes felajánlásnak minősíthetjük, olyan példának a munka iránti viszonyulásból, amely kitűnő minősítést ad nekik ezen a téren.” (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 14.) Ugyanezen az oldalon a fent részletezett távirat szövegét is közli az újság, melyben a Kovászna Megyei Építő Szerelő Vállalat, a Brassói Ipari Építkezési Tröszt Kovásznai Csoportja és a Megyei Út- és Hídügyi Igazgatóság értesítik Ceaușescut vállalásukról. (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 12.)

A harmadik oldalon *Munkával tisztelgnek az ünnepnek, Sepsiszentgyörgy, Kovászna, Kézdivásárhely építőtelepein* címmel az ismeretlen tudósító az építőtelepekről számol be a munka menetéről, az élmunkásokkal készített beszélgetésekről. (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 25.) Szintén a harmadik oldalon egy további, a kommunista propagandába jól illő pozitív példa, „ünnepköszöntő munkalendületről” szóló tudósítás olvasható nagyborosnyói munkásokról, akik tíz traktorral éjjel-nappal dolgoznak annak érdekében, hogy az ötéves tervet mielőbb teljesíteni tudják. (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 25.)

A *Négy új termék* című cikk pedig a sepsiszentgyörgyi cigarettagyár munkaközösségének állít emléket, akik amellet, hogy példaértékűen dolgoztak, négy új terméket is bevezetnek az ünnep alkalmából. (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 22.)

Daróczy Ferenc és K. Kovács Imre tollából pedig a kommunizmus két példaértékű munkásemberének életútját ismerheti meg az olvasó. Egyikük Mátyás Gergely, aki cselédből lett a Kommunista Párt aktivistája, a másik pedig az illyefalvi, egykori fronthatáron élő Kertész Irén óvónő, aki nemcsak az 1944. augusztus 23-ai illyefalvi eseményekről mesél, hanem arról is, hogy miként vált a párt jeles dolgozójává:

„Illyefalvára jöttem óvónőnek. 1940-ig Angyaloson is dolgoztam, '40-ben visszajöttem ide az urammal és két gyermekemmel. Szinte hihetetlen volt, hogy a magyar hatóságok azokban az időkben nem adtak nekem megbízást, mert román nyelven végeztem az óvónőképzőt. Megkaptam jó bőven a részemet én is az üldöztetésből.” (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 22.)

Nagymennyiségű, a kor szellemének megfelelő pozitív példát és példaértékű munkások élettörténetét sulykolja az újság ebben az évben. A Ceaușescu-korszak

második szakaszának kezdetén tartunk még csak, ekkor még enyhébb a cenzúra, a propaganda pedig lehetővé, sőt kívánatosá teszi az élmunkásmítosz és az élteljesítmények mítoszának terjesztését. Ennek fényében *Történelmi sorsforduló* címmel Vargyasi Miklós is arról ír, hogy Kovászna megye és az egész ország dolgozói „újabb sikerekkel, újabb megvalósításokkal köszöntik legnagyobb nemzeti ünnepüket.” S a cél pedig az „ötéves terv határidő előtti teljesítése”. (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 22.)

A fővárosi és Kovászna megyei ünnepségek és az azokról történő tudósítások *Díszgyűlés a fővárosban*, illetve *Bukarestben* és *A 29. augusztus* címmel a megszokott mederben és pompával zajlanak, s fő mondanivalójuk a fenti cikkekben is hangsúlyozott cél, az ötéves terv határidő előtti teljesítése. (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 23.) Ahogy Chivu Stoica elvtárs fővárosi beszédében megfogalmazta, „az ötéves terv határidő előtti teljesítése a nemzet egyöntetű jelszava lett.” (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 23.) Beszédét az újság szó szerint közli a *Megyei Tükör* hasábjain. (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 23.)

A sepsiszentgyörgyi eseményekről öt fényképet is bemutat a cikk írója, amelyen a transzparenszekkel, zászlókkal és virágcsokrokkal felvonuló dolgozók, székely népviseletbe öltözött fiatalok, pionírok és sportolók láthatók. Egy interjúalany a következőképpen emlékezik meg az eseményről:

„A teljesítményeket különböző táblákra írták, tehát a tervszámokat és a termelés növelésére mozgósító jelszavakat, mint pl. »túlteljesítjük a tervet«, »négy és fél év alatt teljesítjük a tervet«, de nagyon sok zászlócska is volt. Azt hiszem az ünneplők mintegy negyedének vinnie kellett valamit, hogy kifejezzék örömeiket és a Párt politikájába vetett hitüket.”⁶⁹ (Interjú románul V. S.-sel.)

Egy másik pedig a jelszavakkal ellátott táblák sorsáról mesél:

„Az érdekes az volt, hogy a barátomék ott laktak az Iskola utca végén, ahol most tömbház van, akkor egy kertés ház volt, és egy-egy ilyen felvonulás után a Mikó előtt, mikor vonultak el, a kertjük tele volt ilyen jelmondatokkal. Az utcán nem merték eldobni, hanem bedobták a kertbe.” (Interjú P. S.-sel.)

A fővárosi ünnepséget is kulturális események zárták, melyeken a cikk írója szerint román, magyar és szász táncokat adtak elő. (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 25.) A *Mivel gyarapodtunk a felszabadulás 29. esztendejében?* (piros, nyomtatott betűkkel) című rövid cikk költői kérdésére adott válasz:

69 Fordítás a szerzőtől. „Erau diferite panouri pe care erau înscrise realizările, să spunem, cifrele de plan, și diferite lozinci mobilizatoare în sensul de creștere a producției, »vom da totul peste plan«, »vom face planul în patru ani și jumătate«, dar și foarte multe stegulețe. Cred că proporția era unu la patru a celor care trebuia să poarte ceva în sensul de a-și exprima bucuria, încrederea în politica partidului.”

„Minden sikerünk a párt politikájában való rendíthetetlen bizalomnak, a román és magyar nemzetiségű dolgozók testvéri összefogásának, dolgos hét-köznapjainak eredménye.” (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 25.)

A tudósítások sorából nem maradnak el ez alkalommal sem a megyében zajlott koszorúzásokról való rövid beszámolók és a külföldi megemlékezésekről szóló rövid felsorolásszerű hírek sem. (*Megyei Tükör*, 1973. augusztus 23.)

Az 1974. augusztus 23-ai ünnepségről összesen hét cikk számol be. *A haza fasiszta uralom alóli felszabadulásának 30. évfordulója alkalmából rendezett ünnepi gyűlés* című a sepsiszentgyörgyi Állami Magyar Színház termében szervezett ünnepségről tudósít, ahol Nagy Ferdinánd, a Kovászna megyei pártbizottság első titkára mondott ünnepi beszédet, amelyben a Kovászna megyei, aldobolyi és illyefalvi 1944-es harcok jelentőségét taglalta, majd a Kovászna megyei ipar és mezőgazdaság elmúlt harmincéves fejlesztéseit sorolta fel. Kitért a jelenlegi ötéves gazdasági terv 185 nappal határidő előtti teljesítésének fontosságára, és méltatta a XI. Pártkongresszus irányelv tervezetét. A cikk írója tájékoztat arról is, hogy az ünnepi gyűlés résztvevői táviratot intéztek „hőn szeretett és tisztelt Nicolae Ceaușescu elvtársnak”. (*Megyei Tükör*, 1974. augusztus 22.) A továbbiakban olvasható a távirat teljes szövege, melyben köszönetet mondanak azért, hogy az elvtárs 1967-es látogatásakor ígért ipari és gazdasági terveit végrehajtotta Kovászna megyében, „aláírta az ország e része korszerű iparának 'születési bizonyítványát'”. (*Megyei Tükör*, 1974. augusztus 22.)

A Dicsőséges augusztus című kétoldalas cikk részletesen bemutatja az 1967 óta Kovászna megyében felépített ipari és gazdasági létesítményeket, és kitér azok példaértékű teljesítményére. (*Megyei Tükör*, 1974. augusztus 22.)

A Kovászna megyei 1944-es történésekkel foglalkozik Daróczi Ferenc *Teljesítettük küldetésünket* című cikke, amelyben a megye lakosainak helytállását hangsúlyozza különösebb pátoz nélkül: „parancsot kaptunk, hogy mindenáron meg kell akadályoznunk a fasiszta német hadsereg prahova-völgyi visszavonulását.” (*Megyei Tükör*, 1974. augusztus 22.)

Magyari Lajos *A túloldalon* című irodalmi jellegű leírása is egy kis falu férfiúinak harcba indulásáról ír. A „Tanító úr, hová visznek?” többször is feltett költői kérdés megválaszolatlanul marad, s a kis csapat végül harcok nélkül a „túloldalon” találja magát, fogságba esik, de tagjai életben maradnak. (*Megyei Tükör*, 1974. augusztus 22.)

Ünnepköszöntő staféta címmel az olvasók tudomást szerezhetnek arról, hogy a sepsiszentgyörgyi Augusztus 23. stadionba az ünnepi évforduló alkalmából Hargita megyéből megérkezett a XI. Pártkongresszust köszöntő staféta. (*Megyei Tükör*, 1974. augusztus 22.) Egy további cikk az ünnep alkalmából szervezett érem és más magas érdemrendek ünnepélyes átadásáról tájékoztat. (*Megyei Tükör*, 1974. augusztus 22.)

1975-ben nyolc újságcikk jelent meg augusztus 23-val kapcsolatosan, ebből öt darab főhírként az első oldalon. A *Beszédes számok* című cikk két héttel az ünnep-

ség előtt rövid tudósítást közöl azon vállalatokról és gyárakról, melyek „árutermelési előirányzataikat túlszárnyalták”, mint pl. a kézdivásárhelyi csavargár, a köpeczi bányaiipari vállalat és a textilgyári dolgozók.

„A köpeczi bányaiipari vállalat dolgozói szintén jelentős túlteljesítéssel zárták az év első hét hónapját, hiszen össztermelési tervüket 110,1, míg árutermelési előirányzataikat 103,9 százalékkal teljesítették túl, terven felül a vargyasi részleg 32524 tonna, a baróti részleg pedig 13416 tonna szenet termelt terven felül. A bányászok most vállalták, hogy év végéig brikett-termelési tervüket ötezer, míg szénttermelési tervüket ötvenezer tonnával szárnyalják túl.” (*Megyei Tükör*, 1975. augusztus 08.)

Az *Augusztusi győzelem* című kétoldalas írásnak is az a célja, hogy bemutassa, hogyan járultak hozzá az egyes Kovászna megyei vállalatok ahhoz, hogy a megye általában az ötéves tervben előirányzott teljesítményeket négy és fél alatt tudta teljesíteni:

„Mindezek a tervszerű munka és gazdálkodás, az RKP bölcs országfejlesztési politikájának eredményességét vetítik elénk. Mindaz, amit elértünk, történelmi mértékkel mérve is rendkívül jelentős, s új, boldogabb korszak alapját, ragyogó távlatainkat vetette meg [...] Ötödik ötéves tervünket jóval határidő előtt teljesítjük, négy és fél esztendő gyümölcse csaknem készen áll.” (*Megyei Tükör*, 1975. augusztus 22.)

A kisemberek nagy pozitív példái ez alkalommal sem maradnak el a cikkek sorából. A *Veteránok emlékeznek. Tulceától a Tiszáig* című Varga Jánosnak, a Kolozs megyei Mócs⁷⁰ nevű település aktivistájának állít emléket, aki a román hadsereg oldalán harcolt a cikk szerint elsősorban a németek ellen, s egészen a Tiszáig jutott előre, és 1946-ban tizedesi ranggal szerelték le. (*Megyei Tükör*, 1975. augusztus 22.)

A *Dicsőség a békében* című írás Czegő Zoltán tollából pedig Breaza településen képzett tisztok harcát mutatja be a Ploiești irányából visszavonuló németek ellen. (*Megyei Tükör*, 1975. augusztus 22.)

Magyar Lajos *A szabadság fénye* című cikkében egy történelmi párhuzammal élve a múlt (1944) és a jelen (ötéves terv) győzelmét a „párt és a nép ragyogó győzelmeként” értékeli. (*Megyei Tükör*, 1975. augusztus 22.)

A fővárosi és a megyeszékhelyen zajlott ünnepegekről szintén az első oldalon történik tájékoztatás. (*Megyei Tükör*, 1975. augusztus 29.) *A párt, Nicolae Ceaușescu elvtárs körüli egység jegyében ünnepelte dolgozó népünk felszabadulásunk XXXI. évfordulóját. A fővárosban* című cikkben már érzékelhető Ceaușescu személyi kultuszának fokozódása. Neve egyre gyakrabban fordul elő a cikkekben, vagy

70 A II. bécsi döntés után megvont határ a település határában húzódott.

a cikkek címeiben eleve vastagon szedett nyomtatott betűvel szerepel, míg a díszelvényeken helyet foglaló meghívottaké csupán vastagon szedve. Mind a fővárosi, mind a sepsiszentgyörgyi ünnepség a XI. Pártkongresszus vívmányait hangsúlyozza, valamint az ötéves terv négy és fél év alatti teljesítését. A sepsiszentgyörgyi rendezvényről több fotót is közöl az újság, amelyeken a helyi gyárak dolgozói vonulnak fel cégeikkel, jelmondatokkal ellátott transzparenszekkel, nemzeti színű lobogókkal és Ceaușescu nagyméretű arcképeivel, valamint öt éltető jelmondatokkal: *Ceaușescu és a nép; Éljen a mi hős munkásosztályunk.*⁷¹ (*Megyei Tükör*, 1975. augusztus 29.)

Művelődési rendezvények címmel a megye többi városában (Kézdivásárhelyen, Bodzafordulón, Baróton, Kovásznán) megrendezésre kerülő kulturális eseményekről is értesíti olvasóit az újság. (*Megyei Tükör*, 1975. augusztus 22.)

1976-ban összesen hét cikk látott napvilágot augusztus 23-áról, ebből öt elsőoldalas. A *Harminkét győzelmes év* augusztus 23-át „a számvetés és a mérlegképzítés” ünnepeként említi. Az eddig vizsgált években is tapasztalható volt az eredmények kiértékelése. A cikkből megtudhatjuk, hogy „Románia ipara 31-szer termelt többet, mint a második világháborút megelőző évben”, „a nemzeti jövedelem 70 százalékkal, a lakosság reáljövedelme 47 százalékkal nőtt” és mindez pozitívan érintette Kovászna megye fejlődését is, „gazdasági, társadalmi szerkezetében is számottevő átalakulásokat eredményezett”, s nemcsak hogy

„Csodálatra méltó az a szorgalom és kitartás, amelynek eredményeként alig három évtized alatt a gyengén fejlett mezőgazdasági országból megszületett a dinamikus, életerős iparral és mezőgazdasággal büszkélkedő Románia.” (*Megyei Tükör*, 1976. augusztus 23.)

hanem, a cikk írója szerint mindez „a párt és Nicolae Ceaușescu” érdeme. (*Megyei Tükör*, 1976. augusztus 23.)

Vargyasi Miklós *Augusztus fényei* című írásában nemcsak a számvetés gondolatát fűzi tovább, hanem egyenesen „új időszámítás kezdeteként”, a „modern Románia megszületésének pillanataként” aposztrofálja 1944. augusztus 23-át. Vargyasi cikke fölött Balogh László *Augusztus* című háromszakaszos verse olvasható. (*Megyei Tükör*, 1976. augusztus 23.)

A fővárosi eseményekről ez alkalommal három cikk tájékoztat: az egyik az ünnepi gyűlésről, a másik az Aviatori téren megrendezett felvonulásról szól. Utóbbiban a fő hangsúly Ceaușescun van, akinek neve hétszer fordul elő a féloldalas cikkben. Neve minden egyes alkalommal nagy nyomtatott betűvel szerepel. A harmadik cikk pedig a Victoria téri palotában rendezett ünnepi fogadásról számol be. (*Megyei Tükör*, 1976. augusztus 25.)

---

71 [Ceaușescu și poporul; Trăiască eroica noastră clasă muncitoare.]

A megyében zajlott ünnepségekről egy kétoldalas cikk emlékezik meg, amely egy fényképet is közöl a felvonuló katonákról, s az eddig már ismert módon, tételesen felsorolják a felvonuló gyárok neveit és dolgozók munkateljesítményét:

„Az Olt textilművek munkaközösségének legnagyobb sikerét az szemlélteti igazában, hogy nagy ünnepünk tiszteletére egészében teljesítették ez évi vállalásukat. Érthető örömtől sugárzik a felvonulók arca, hiszen már másodszor az iparág országos élüzem-zászlaját nyerték el. S a munkaközösség kitartó szorgalmát dicséri az a magas kitüntetés, amelyben a központi párt- és államvezetőség részesítette a fennállása egy évszázados évfordulója felé tartó nagy múltú vállalat munkaközösségét.” (*Megyei Tükör*, 1976. augusztus 25.)

Az *Ünnep után* című cikk írója az eddigiektől szokatlan részleteket közöl az ünnepség napjáról, kissé ironikus és rezignált stílusban számol be az ünnepi jólétről, valamint az azt követő szomorú valóságról, ami a Ceaușescu-kort megélt olvasóból közel harminc év elteltével is az ürességtől kongó vagy gúlákba rakott zöldborsó-konzervektől roskadozó boltok képét hívja elő:

„Az elmúlt két napban harmincezer sörösüveg pukkant – csak a megyeszékhelyen, s környékén. A bornak folyását megmérni nem lehetett, de a fölkyolgatott tizennégyezer üveg hűsítőből hagyhattunk volna a másnapos torkoknak. Megflekkeneztünk hétszáz kg. kicsontolt sertéshúst, fölfaltunk négyszáz kg. kolbászt és mititeit, némi dáridó is volt tehát, s ím, esteledik, s a gombaszedők is megtérnek tele kosarakkal az erdőkből – mert hát: holnap is enni kell.” (*Megyei Tükör*, 1976. augusztus 25.)

1977-ben hét elsőoldalas cikk jelent meg, mindegyik augusztus 23-a dicséretéről szól. A *dolgozók augusztus 23-i felvonulása a fővárosban és az Ünnepi gyűlés a fővárosban* című cikkek a fővárosi Aviatori téren és a Palotateremben zajló ünnepi felvonulásról és gyűlésről tudósítanak. Mindkét cikk esetében feltűnő, hogy míg korábban elsősorban a dolgozók „tömör sorain”, az egyes vállalatok részletes jellemzésén volt a hangsúly, addig a vizsgált két cikkben egyre nagyobb hangsúlyt kap a párt és Nicolae Ceaușescu, akinek „hatalmas arcképe uralja” mindkét helyszín központi emelvényét, a „párt és az ország címerével övezve”. (*Megyei Tükör*, 1977. augusztus 23.) Az eddigi évek gyakorlata szerint a párt címere állt a középpontban és az 1944-es évszám, 1977-re azonban, Ceaușescu és a párt egyre erősödő és totalitáriusabbá váló hatalmi törekvéseinek eredményeképpen, magán az ünnepségen és a teljes tudósításon a személyi kultusz hangulata uralkodik el.

„Számos pannón megjelenik a pártfőtitkár és a párt neve, és ugyanezt kiáltozzák több tízezren ékesszólóan kifejezve egész népünk sziklaszilárd egységét kipróbált vezetője körül. Ceaușescu – RKP!, Ceaușescu és a nép!, Ceaușescu – Románia!” (*Megyei Tükör*, 1977. augusztus 23.)

A megyeszékhelyről (helyszín Semberia negyed) és a Kovászna megyei ünnepegekről tudósító cikkeken még nem érezhető ilyen mértékben a kizárólagos személyi és pártkultusz begyűrűzése, bár a főtribün fölött itt is Ceaușescu arcképe a fő díszítőelem. A két cikk, *A hét* és *A dolgozók augusztus 23-i felvonulása. Sepsiszentgyörgy* még a megszokott módon tájékoztat az egyes Kovászna megyei vállalatok teljesítményéről, sőt nevük – akárcsak a főtktkáré – nagy nyomtatott betűvel jelenik meg. (*Megyei Tükör*, 1977. augusztus 22., augusztus 25.) *A béke vagy te, sport!* című cikkben Aros Károlyon keresztül a romániai élsportolók pozitív példáját mutatja be, amellyel az egész román népnek dicsőséget szereznek, szerte a világon. (*Megyei Tükör*, 1977. augusztus 22.)

Az olvasó egy pár soros hír formájában a megyében lezajlott szokásos koszorúzási ünnepek helyszínét és résztvevőit is megismerheti. (*Megyei Tükör*, 1977. augusztus 23.)

1978-ban négy cikk jelent meg augusztus 23-ról. Ez alkalommal egyetlen pozitív példa sem kerül bemutatásra a munkásosztály köreiből, hanem a fővárosi és a megyeszékhelyi ünnepegekről olvasható részletes tudósítás. S míg egy évvel korábban a fővárosi eseményekről szóló cikkek tartalmaztak nagymértékű személyi és pártkultuszt, addig 1978-ban ez a hangsúlyos személyi kultusz inkább a megyeszékhelyi tudósításokból tűnik ki. Ceaușescu neve hétszer szerepel nagy nyomtatott betűkkel az egyoldalas cikkben, s a cikk írója a magyaroknak is üzen: azt próbálja sulykolni, hogy a párt helyes nemzetiségpolitikájának és a megye iparosításának köszönhető a vidék fejlettsége. Akarva-akaratlanul összefüggésbe hozza az iparosítást a nemzetiségpolitikával, aminek következtében a megye demográfiai összetétele Ceaușescu ideje alatt valóban nagymértékben megváltozott:

„A tegnapi nagy seregszemle Kovászna megye székhelyén egyben azt is jelképezte, hogy e vidék román és magyar lakói egy emberként sorakoznak fel bölcs pártunk, népünk szeretett vezetője, NICOLAE CEAUȘESCU elvtárs köré, aki soha nem lankadó erőfeszítéssel, példamutató hozzáértéssel és kitartással küzd mindannyiunk jólétének fokozásáért, hazánk felvirágoztatásáért, Románia nevének csillogóbbá tételéért. A 34 év alatt megtett utat mennyi fontos állomás jelzi, számunkra talán a legjelentősebb az, hogy éppen pártunk helyes nemzetiségi politikája eredményeként, a körültekintő iparosítás és agrárpolitika révén a hazának ez a sarka is e fejlett vidékek közé emelkedett.” (*Megyei Tükör*, 1978. augusztus 25.)

A felvonuló pionírokról, sólymokról, sportolókról és élmunkások csoportjáról fényképet is közöl a sepsiszentgyörgyi beszámoló. (*Megyei Tükör*, 1978. augusztus 23., augusztus 25.) *A Közös győzelem augusztusban* című cikk azt taglalja, hogy augusztus 23-a miért nem nevezhető katonai puccsnak, illetve palotaforradalomnak, és azt bizonygatja, hogy ennek a napnak a faszizmus elleni küzdelem a fő célja, amelyben nemcsak a románok, hanem a magyarok és más etnikumok is fontos szerepet játszottak. A propaganda általi ideológiai indoktrináció illusztris példáját olvashatjuk itt:

„Rendkívül fontos szerepe volt ilyen szempontból annak a rugalmas taktikának, amellyel a párt össze tudta kapcsolni a legális harc módszereit az illegális küzdelemmel. A párt több mint 100 legális, féllegális és illegális antifasiszta szervezetet hozott létre, vagy tartott befolyása alatt, érdemes megjegyeznünk, hogy a romániai magyar dolgozók demokratikus szövetsége, a MADOSZ is ezek közé tartozott, s kommunista irányítással (vagy befolyással) mintegy félezer törvényesen engedélyezett vagy illegális kiadvány jelent meg nem csak románul, de az együttélő nemzetiségek nyelvén is, magyarul, németül, oroszul, bolgár és ukrán nyelven.”

1979-ben összesen tizenkét cikk jelent meg, ebből tizenegy főhírként az első oldalon. A megyeszékhelyi és bukaresti tudósítások mellett (*Megyei Tükör*, 1979. augusztus 22., augusztus 26.) egy többoldalas cikk értesít a 35. évforduló alkalmából 1944 óta elért országos és megyei eredményekről, egy további cikk 35 éves munkásokat szólít meg, pozitív példájukat mutatja be *A szabadsággal egyidősek...* című cikkben. (*Megyei Tükör*, 1979. augusztus 22.)

A dolgozók felvonulása Sepsiszentgyörgyön című többoldalas tudósítás több fényképet is közöl, melyen a pionírruhába öltözött gyermekek és a lóháton vonuló román népviseletbe öltözött férfiak mellett székelyruhás fiatalok vonulnak fel, illetve két székelyruhába öltözött fiatal lány Ceaușescu nagyméretű portréját viszi. (*Megyei Tükör*, 1979. augusztus 26.)

Két rövidhír a 35. évforduló alkalmából Bukarestben, Ceaușescu jelenlétében adott katonai rangfokozatokról, magas címekről és érdemrendekről tájékoztatja az olvasókat (*Megyei Tükör*, 1979. augusztus 22.), egy pedig említést tesz a Sepsiszentgyörgyön, a megyei pártbizottság gyűléstermében sorra kerülő tudományos ülészekről, és „politikai-ideológiai, kulturális-nevelő jellegű rendezvénysorozatról”. (*Megyei Tükör*, 1979. augusztus 26.) A sepsiszentgyörgyi Szakszervezetek Művelődési Házában kiállításokat szerveztek a 35. évforduló alkalmából, erről tájékoztat az *Ünnepköszöntő kiállítások* című rövid hír. (*Megyei Tükör*, 1979. augusztus 26.) A kiállítások mögötti valódi tartalmakról K. J. interjúalany mesélt érdekes részleteket:

„kitalálták, hogy ilyenkor könyvkiállítást is kellett szervezni, mi megpróbáltunk a tematikához igazodni, de sohasem voltak igazán meglepőek, míg egyszer egy kolleganóm zseniálisan rájött, hogy nem ez kell. Addig is a kiállított munkák 75 százaléka Ceaușescu művei voltak, onnantól 95 százalék lett, és rájöttünk, hogy nem tematikai, hanem esztétikai szempont van, a könyveket csavaros mintában raktuk fel, nagy barna bársonnyal bevont kockákból csináltuk meg az asztalt, addig csak egy terítővel leterített asztal volt, de a kockákból már építkezni lehetett, sőt félbe vágott kockák is voltak, rájöttünk, hogy a virágüzletből virágot kell kölcsönözni. Ilyen kis oltárszerűséget építettünk, ahol középen nyilván a hírhedt Ceaușescu-féle »Omagiu«⁷² volt,

72 A Ceaușescu dicsőítésére írott hatalmas könyv, amelyet minden közintézménynek meg kellett vásárolnia. *Omagiu lui Nicolae Ceaușescu*. Editura Politică, București, 1973.

a legnagyobb könyv, és sok vörös könyv. Ez olyan sikeres volt, hogy a pártbizottság vezetői ott fényképezkedtek. Attól fogva könnyen ment a dolog, volt kétszáz könyv, ami kellett, és csak a mintát kellett változtatni, meg aztán ki emlékezett, hogy milyen volt az a tavaly.” (Interjú K. J.-val.)

1980-ban összesen kilenc újságcikk foglalkozik augusztus 23-val, ebből hat elsőoldalas. A bukaresti eseményekről három terjedelmes tudósítás is szól, a *Nicolae Ceaușescu elvtárs jelenlétében a fővárosban ünnepi ülést tartottak a társadalmi és nemzeti, antifasiszta és antiimperialista forradalom 36. évfordulója alkalmából* című a Köztársasági Palotában zajló Ceaușescu-kultusról számol be:

„A Köztársasági Palota termébe lépő Nicolae Ceaușescu elvtársat, Elena Ceaușescu elvtársnőt, a többi párt és államvezetőt a résztvevők határtalan lelkesedéssel, éljenezéssel és hosszas tapssal fogadták. A gyűlés elnökségében Nicolae Ceaușescu elvtárral együtt helyet foglal Elena Ceaușescu elvtársnő. [...] Megkapó, lenyűgöző pillanatok voltak azok, amikor a művészek felelevenítették a történelmi jelentőségű IX. kongresszus 15. évfordulóját, azt a kongresszust, amely a párt élére választotta a román nép legszeretettebb fiát, Nicolae Ceaușescu elvtársat [...]. Az előadás végén Nicolae Ceaușescu elvtárs és Elena Ceaușescu elvtársnő részéről pazar virágkosarat nyújtottak át mindazoknak, akik hozzájárultak a rendezvény sikeréhez.” (*Megyei Tükör*, 1980. augusztus 23.)

Egy további cikk az ünnepi ülést követő fogadásról tudósít. (*Megyei Tükör*, 1980. augusztus 23.) Az *Augusztus 23. megünneplése a fővárosban* című cikk az Aviatori téri felvonulásról számol be részletesen. (*Megyei Tükör*, 1980. augusztus 25.)

A sepsiszentgyörgyi eseményekről is fényképekkel (székelyruhás gyermekek) gazdagított beszámoló olvasható a *Megyei Tükör* hasábjain, amiből az olvasó megtudhatja, mely vállalatok milyen sorrendben vonultak fel, és milyen eredményekkel büszkélkedhetnek:

„A sepsiszentgyörgyi Vasútállomás munkaközössége a nagy nemzeti ünnep tiszteletére az első hét hónapra vonatkozó szállítási tervét 132 százalékosan valósította meg. Az élenjárók közül hadd emeljük ki a következőket: Gábor Mihály, Tóth Zoltán, Groza Alfréd, Molnár István, Lupu Nicolae, Ráduly András, Kovács Lajos, Nagy Erzsébet és mások.” (*Megyei Tükör*, 1980. augusztus 25.)

Magyari Lajos *Augusztus fénye* című írása pedig az elmúlt 36 évre emlékezik, megállapítva, hogy a múlt ismerete a jövő sikereinek a záloga. (*Megyei Tükör*, 1980. augusztus 23.) A már szokásos, évről évre visszatérő elszámolás történik meg a *Harminchat dicsőséges esztendő* című nagyszabású cikkben is, melyet az ismeretlen szerző Ceaușescu-idézettel indít, s amelynek lényege számbavenni az elmúlt

harminchat év fejlesztéseit a megyében. (*Megyei Tükör*, 1980. augusztus 23.) Ebben az évben a külföldi ünnepségi helyszínekről is történik tudósítás, elmarad viszont a hetvenes években kedvelt pozitív élettörténetek ismertetése. (*Megyei Tükör*, 1980. augusztus 23.)

1981-ben elmaradnak a fővárosi, külföldi tudósítások, csupán három elsőoldalas cikk foglalkozik az ünneppel. Az első egy rövid tudósítás a sepsiszentgyörgyi Állami Magyar Színház termében megszervezett „művészegyüttesek és előadóművészek részvételével” sorra kerülő ünnepi kulturális műsorról, amelyen versek, román és magyar népi táncok kerültek bemutatásra. (*Megyei Tükör*, 1981. augusztus 22.) *Augusztus 23. – a nagy nemzeti ünnep* címmel megtörténik a szokásos visszatekintés, a sikerek mutatószámokkal alátámasztott felsorolása, amelyek a cikk írója szerint a megye gyors iparosításának köszönhetőek. (*Megyei Tükör*, 1981. augusztus 22.)

Czegő Zoltán tollából *Regénytelen sorsok* címmel K. B. 43 esztendő mester kis-sé rezignált számvetéséről szóló tudósítás olvasható. „Egy ország sorsa is tükröződik az egyének sorsában” – s bár K. B. kis falujában alig érzékelhető valami a szocialista fejlesztésekből, ő mégsem akarja kétkezi munkájával felépített házát egy hetedik emeleti tömblakásra cserélni a városban. A riport egyáltalán nem nevezhető pozitív hangvételűnek, inkább szól a falun maradtak beszűkült életteréről, és a cenzúra falain átsiklott Románia-kritika is megfogalmazódik benne.

„Persze emellett vannak regényes életsorsok, jópár regényre valót találnánk, s találunk tán Románia sajátos sorsában az utóbbi harminchét esztendőből, de hát az életek szerencsére nem egyformák, még akkor sem, ha az egyén nem mindig rendelkezik szabadon, nyilván, a sorsa alakításában, ahhoz nem lehet az egyén elég individualista, és a társadalom sem engedi elcsámborogni nagyon a csapásról az egyént...” (*Megyei Tükör*, 1981. augusztus 22.)

E cikk, talán először a sok éljenzés után, komoly kritikát fogalmaz meg a Ceaușescu-korszak elmúlt időszakáról, az emberek szabad akaratának semmibevételéről, a falusi lakosság szisztematikus és előre kitervelt városba telepítéséről, az „elcsámborogni” akarók folyamatos megfigyeléséről és arról, ahogy ezeket az egyéneket visszakényszerítik a rendszer szabta keretek közé.

1982-ben összesen hat cikk jelent meg. 1944. augusztus 23-a harmincnyolcadik évfordulójának emlékünnepe Bukarestben a Sport- és Művelődési Palotában tartott ünnepi gyűléssel ünnepelték meg, melyen Nicolae és Elena Ceaușescu is részt vettek. A gyűlés díszelőadással zárult, majd a palota előtt népi rendezvényekre és „hatalmas hórúra” került sor, „amelybe bevonták Nicolae Ceaușescu elvtársat és Elena Ceaușescu elvtársnőt is.” (*Megyei Tükör*, 1982. augusztus 22.) Az ünnepség estjén a Victoria-téri palotában „a román nép nemzeti ünnepe alkalmából” fogadásra került sor, melyen külföldi vendégek, a diplomáciai képviseltek és a párt vezetősége vettek részt. (*Megyei Tükör*, 1982. augusztus 22.) Az újság ez alkalommal bukaresti koszorúzási ünnepségekről is tájékoztat, melynek keretében „virágkoszorúkat helyeztek el

A Nép és a Haza Szabadságáért, a Szocializmusért vívott harc Hőseinek Emlékművé-nél és a Szovjet Hősök emlékművé-nél.” (*Megyei Tükör*, 1982. augusztus 22.)

A *Megyének dolgozói a kimagasló munkasikerek jegyében ünnepelték augusztus 23-át* című cikk tételesen sorolja fel a megye legjelentősebb eredményeit elért vállalatokat és teljesítményüket. Ebben az évben a Köpeci Bányavállalat, az Autó-villamossági Berendezéseket és Villanymotorokat Gyártó Vállalat, az Olt Textilipari Vállalat foglalták el a lista első helyezéseit. (*Megyei Tükör*, 1982. augusztus 25.) A *harmincyolcadik ünnep* című cikk számos más, a megyében elért és túlteljesített ipari és mezőgazdasági eredményről számol be részletesen. (*Megyei Tükör*, 1982. augusztus 22.) Egy rövid tudósítás a megyében zajló koszorúzási ünnepegekről tá-jékoztat. (*Megyei Tükör*, 1982. augusztus 25.)

1983-ban összesen tizenhárom cikk látott napvilágot. Mind a fővárosi, mind a helyi tudósítások legfontosabb mondanivalója beszámolni a párt új, öt éves gazdasági tervének harmadik évében teljesített eredményeiről, valamint kifejezni, hogy a XII. Pártkongresszus célkitűzéseinek megvalósítása szerepel minden dolgozó legfőbb céljai között. A megyei tudósítás nemcsak az elmúlt évtizedek megyeszintű ipari és gazdasági fejlesztéseit sorakoztatja fel, hanem a felvonuló pionírok kapcsán arról is beszámol, hogy abban az évben több mint ezren kapták meg az „élpionír” címet. (*Megyei Tükör*, 1983. augusztus 23.) Külön tudósítás foglalkozik a kézdívásárhelyi, kovásznai, baróti és bodzafordulói ünnepegek rövid bemutatásával és a szokásos koszorúzási ünnepegekkel. (*Megyei Tükör*, 1983. augusztus 23., augusztus 25.)

Az *Ünnepség az első országos ifjúsági építőtelepek megnyitásának 35. évfordulójá* alkalmából című kétoldalas cikk a fővárosi Augusztus 23. stadionban megrendezésre került ünnepegről tudósít. Ebből az alkalomból „a párt lelkesítő felhívást intézett az ifjú generációhoz Nicolae Ceaușescu elvtárs, a kommunista ifjúság forradalmi szervezetének akkori vezetője révén. Válaszként a felhívásra kibontakozott a brigádosok lenyűgöző tömegmozgalma”. S a cikk írója tájékoztat arról, hogy ebből az alkalomból „a jelenlévők erős tapsa közepette Nicolae Ceaușescu elvtársnak és Elena Ceaușescu elvtársnőnek átnyújtják a tiszteletbeli brigádos címet és jelvényt”. (*Megyei Tükör*, 1983. augusztus 20.)

Kis vállalatok nagy sikerei címmel kétoldalas írás jelenik meg annak apropóján, hogy „kötelezettségeink végrehajtásában a kisebb termelőegységek is jeleskedtek”. (*Megyei Tükör*, 1983. augusztus 20.) Megemlítésre kerül a Villamossági Vállalat, a vasutasok, a Megyei Tervezőintézet és a Bodzafordulói Traktoralkatrészeket Gyártó Vállalat, s a cikk írója hosszasan tárgyalja elért eredményeiket és célkitűzéseiket. (*Megyei Tükör*, 1983. augusztus 20.)

Népünnepély a négyes kilométernél címmel Péter Sándor kötetlen beszámolóját olvashatjuk az előpataki úton található négyes kilométernél tartott kétnapos ünnepi sokadalomról, az ünnep informális szférájáról:

„A lacikonyhák teljes gözzel dolgoztak, a bódék előtt hosszabb-rövidebb sorok kígyóztak, s a borulátóbbak egész ládákkal vették a sört meg a bort, tucattjával a kitűnő flekkent és jó ízű mititéjt.”

A cikk némi iróniával fogalmaz meg kritikát a kor mindennapjaira jellemző, ürességtől kongó és zöldborsókonzervekkel díszített üzleteiről a „borúlátóbb” állampolgárok viselkedésén keresztül, akik most, amikor végre hozzáférnek sörhöz és borhoz, több ládával is vásárolnak.

Magyari Lajos szokásos *Augusztusi fényben* című dőlt betűs írásában az önmagát ünneplő tömegekről emlékezik meg,

„Akik ma itt Sepsiszentgyörgyön e megfiatalodott város és megújult vidék képviseletében fölvonulnak, pirulás nélkül tarthatják a zászlókat, mert a fölvetett fejek tartásának fedezete van. Elkeveredik, békésen megfér e menetben román és magyar szó, mert a közös célok megfogalmazására, s dolgaink számbavételére használják mindkettőt. A közösen végbevitt tettek fölemlítésére, a közösen és közösen megtervezett jövő dicséretére.”

Majd felteszi a költői kérdést?

„És nem jelképes-e az is, hogy mai vonulásunk útján Vitéz Mihály vajda s román, magyar, székely katonái szoborcsoportja előtt is tisztelgünk, s kissé távolabb Gábor Áron emléktáblája, az 1948–49-es⁷³ háromszéki szabadságharcosok obeliszkje előtt is?” (*Megyei Tükör*, 1983. augusztus 23.)

1984-ben tizenöt cikk foglalkozik augusztus 23-val, ebből tizenkettő az első oldalon. A megemlékezések gyakoriságának apropóját a negyvenedik évforduló adhatta. Ez alkalommal Bukarestben és a megyeszékhelyen is ünnepi gyűlésre és számos emlékérem és kitüntetés átadására került sor. (*Megyei Tükör*, 1984. augusztus 21., augusztus 22., augusztus 23.) A cikkek nagy része ezekről az eseményekről tudósít, hiszen nemcsak tábornagyokat és ellentengernagyokat léptettek elő ezen a jeles napon, hanem Románia Szocialista Köztársaság Államtanácsának határozata alapján magát Ceaușescut is: „Az antifasiszta és antiimperialista társadalmi és nemzeti felszabadító forradalom 40. évfordulója Emlékéremet adományozza NICOLAE CEAUȘESCU elvtársnak, a Román Kommunista Párt főtitkárának, Románia Szocialista Köztársaság elnökének”.⁷⁴ (*Megyei Tükör*, 1984. augusztus 22.) A *Megyei Tükör* hasábjain olvasható a határozat teljes szövege, valamint Ceaușescu beszéde is, amelyben az ország gazdasági fejlettségét, elért eredményeit mutatja be, s kifejti, hogy a kitüntetés az eddigi munka elismerése, de buzdítás is a jövőre vonatkozóan. Majd egy újabb tudósítás következik arról, hogy Ceaușescu elnöki rendelettel Elena Ceaușescut és a pártvezetés néhány magasrangú tagját az általa nemrég kapott emlékéremmel tünteti ki. (*Megyei Tükör*, 1984. augusztus 21., augusztus 22.)

73 A dátum a cikk szövegében is hibásan szerepel.

74 Kiemelés az eredetiben.

A rangfokozatokban való ünnepélyes előléptetések alkalmából Ceaușescunak egy második beszédét is közli az újság, amelyben arra biztat, hogy a hadseregnek „szüntelenül tökéletesíteni kell katonai és politikai felkészültségének szintjét”. (*Megyei Tükör*, 1984. augusztus 23.) Sepsiszentgyörgyön Rab István⁷⁵ elvtárs nyújtotta át az érdemrendeket, ünnepi írásában, melyet a *Megyei Tükör* szó szerint közöl, Ceaușescu érdemeit dicséri Kovászna megye felvirágoztatásában. (*Megyei Tükör*, 1984. augusztus 22.)

„A IX. kongresszus óta eltelt időszak Kovászna megye életében is mélyreható és gyökeres változásokat hozott. Pártunk főtítkárának 1967-es látogatása indította el azt a hatalmas méretű fejlődést e tájakon, mely egy erős, hatékony ipar megteremtésében és mezőgazdaságunk példa nélküli fejlődésében összegződik. [...] Beszédes számokkal illusztrálhatjuk ezt a fejlődést: Kovászna megye ma 29 jelentős iparvállalattal rendelkezik, melyek közül a döntő többség, 19 köztársasági érdekeltsgű.” (*Megyei Tükör*, 1984. augusztus 23.)

A *Rendezvények megyénkben* című cikk a megye többi városában zajló ünnepi eseményekről, koszorúzásokról és külföldi rendezvényekről is tudósít. (*Megyei Tükör*, 1984. augusztus 25.)

1985-ben kilenc cikk ad hírt az augusztus 23-i eseményekről; többségük a fővárosban és a megyeszékhelyen zajlott ünnepi eseményekkel foglalkozik. Bukarestben a szokásos Aviatori téri felvonulás mellett két további fontos eseményről is beszámol az újság. Az egyik az Augusztus 23. stadionban megrendezett díszelőadás a *Megéneklünk, Románia országos fesztivál* keretében, amelyen a legjobb együttesek és díjazottak léptek fel a Ceaușescu-házaspár jelenlétében, a másik pedig ugyanebből az alkalomból „a román nép augusztus 23-i nemzeti ünnepének, a IX. pártkongresszus 20. évfordulójának szentelt kiállítás” (*Megyei Tükör*, 1985. augusztus 20.) megnyitója. Ezekre az eseményekre, valamint a XIII. pártkongresszus célkitűzéseire összpontosítanak a fővárosi eseményekről tudósító cikkek. (*Megyei Tükör*, 1985. augusztus 23.)

A megyeszékhelyi ünnepi gyűlés végeredményeként a Román Kommunista Párt Kovászna Megyei Bizottsága táviratot intéz Nicolae Ceaușescu elvtársnak „a magasztos érzelmek és a kiváló megbecsülés jegyében”. A távirat teljes szövege olvasható az újságban, tartalma és nyelvezete erőltetett, túlbujánzott és nevetséges, tökéletes leképezése annak a rendszernek, amelynek középpontjában az egyeduralkodó diktátor, Nicolae Ceaușescu állt:

---

⁷⁵ Rab István az 1989-es rendszerváltásig a Kovászna megyei pártbizottság első titkára, Kovászna megye néptanácsa Végrehajtó Bizottságának elnöke. (*Megyei Tükör*, 1984. augusztus 22.)

„Mélyen tisztelt és szeretett NICOLAE CEAUȘESCU elvtárs!

Az 1944 augusztus 23-i dicsőséges társadalmi és nemzeti felszabadítási, antifasiszta és antiimperialista forradalom ragyogó 41. évfordulóján, engedje meg, hogy Kovászna megye összes román és magyar dolgozói nevében, akik a párt győzelmes zászlója alatti teljes egységben, a közös haza földjén megteremtendő új élet eszményétől lelkesítve dolgoznak, újra kinyilvánítsuk azt a határtalan csodálatot és végtelen tiszteletet, melyet Ön iránt érzünk, a népünk legszebb haladási, felemelkedési eszményei szolgálatába állított hatalmas tevékenységéért.” (*Megyei Tükör*, 1985. augusztus 23.)

A megye többi városából és nagyobb településeiről rövid, egy-két mondatos előzetes olvasható *Ünnepköszöntő rendezvények* címmel. (*Megyei Tükör*, 1985. augusztus 22.)

1986-ban összesen öt cikk emlékezik meg augusztus 23-ról. Ebből kettő *Augusztus fényei* Vargyasi Miklós tollából, valamint a *Negyvenkét győzelmes esztendő* visszatekintés, az 1944 óta és a „Nicolae Ceaușescu-korszak” kezdete óta eltelt időszak számbavétele, és hálájának kifejezése „az ország legszeretettebb fia iránt, a ragyogó államférfi, az új társadalom nagyszerű építője, a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom kiemelkedő személyisége, a párt főtitkára, az ország elnöke NICOLAE CEAUȘESCU elvtárs iránt.” (*Megyei Tükör*, 1986. augusztus 23.)

A köszönetnyilvánítás sorából ekkor már Elena Ceaușescu sem marad ki. A cikkeket ugyanaz a túlfűtött, erőltetett nyelvezet jellemzi, amit az előző év táviratában is olvashattunk, s amely ékes bizonyítéka az 1980-as évek második felében tapasztalt teljes represszióknak, az egyszemélyes teljhatalom eluralkodásának. A Ceaușescunak és rendszerének való megfelelési kényszer szülte a *Pártunk főtitkára útmutatásai szellemében munkaruhában ünnepeltek* című cikket is, amely arról tájékoztat, hogy a megye iparvállalatai az ünnepnapot munkával töltötték. (*Megyei Tükör*, 1986. augusztus 25.)

A *Teljesítették nyolchavi tervüket* című cikk kézdivásárhelyi és kovásznai gyárat sorol fel, akik a „nagy nemzeti ünnep tiszteletére” teljesítették az augusztusi árutermelési tervet. Egy rövid cikk pedig a megyében zajlott koszorúzási ünnepségekről tudósít. (*Megyei Tükör*, 1986. augusztus 23.)

Az 1987-ben megjelent tíz újságcikk, amelyből hét elsőoldalas az ünnepi események bemutatása során nem a dolgozók soraira, hanem főként az elnöki házaspár életetésére koncentrál. Ebben az évben nemcsak a kisemberek pozitív példái, de a felvonuló gyárak és élmunkások listája is elmarad, mind a fővárosi, mind a helyi tudósításokból. Helyettük a híreket az elnöki házaspár kultusza hatja át. Ceaușescu-idézetek garmadájaiból és nevének optikailag is kiemelt halmazából áll a cikkek nagy része: *A párt vezette nép ragyogó győzelme* című írásban neve hatszor, *Díszgyűlés a fővárosban* című cikkben pedig a házaspár neve egyenként hétszer fordul elő egy oldalon. Utóbbi cikk a *Megéneklünk, Románia országos fesztivál* 1985–87-es rendezvénysorozat díjazottjainak fellépéséről tudósít. (*Megyei Tükör*, 1987. augusztus 23.) Az előzőekhez hasonlóan az *Augusztusi jelképek* című cikk is Ceaușescu-idé-

zetekből és érdemeinek felsorolásából áll. (*Megyei Tükör*, 1987. augusztus 22.) A helyi ünnepköszöntő rendezvények és koszorúzási eseményekről történő tudósítás csupán pontszerű felsorolásra redukálódik. (*Megyei Tükör*, 1987. augusztus 23.)

Az egyik interjúalany a következőképpen emlékezik meg a Ceaușescu-házaspár kultuszáról augusztus 23-a kapcsán:

„[...] igaziból a párt erejét volt hivatott demonstrálni, a Ceaușescuét illetve a Ceaușescu-házaspárét, az augusztus 23-a is mindig arra volt kihegyezve. A nemzeti itt mindig másodlagos volt, persze abban a szószban volt feltárlva, de mégiscsak a hús az Ceaușescu volt benne. A nemzeti csak mártás volt körülötte és minden ünnepély erre volt kihegyezve. Ebből a szempontból két dolog volt, amire nemzetiként lehetett tekinteni: a Mihai Viteazul szobor és a román katona (szobra). Ezeknek az ünnepélyes felállítása, hiszen a Mihai Viteazul szobor felállításkor Ceaușescu is itt volt, ő leplezte le a szobrot – azok egyértelműen a magyar közösség számára szerkesztett üzenetek voltak, hogy világos legyen: ez itt Románia, ezt értsétek meg.” (Interjú K. J.-vel.)

Hangulatában és mondanivalójában kivételt képez ebben az évben Magyarai Lajos *Augusztus* című keretes írása, melyben a szabadság fogalmát járja körül az ünnep apropóján:

„A szabadság mindennapi kenyér, víz, só és levegő, mi nélkül nem lehet meg ember. S ha ember nem lehet meg, hogyan élhetné át, a szabadságától és jogaitól való fosztottság tüdőt, szívet és torkot görcsbe szorító éveket egy nép, egy nemzet, mely hagyományi, lelki természete szerint szabadságra és jogra termett?” (*Megyei Tükör*, 1987. augusztus 23.)

S bár cikkében 1944. augusztus 23-ról ír, annak végén ismét visszatér kezdő gondolataihoz, és a legerősebb elnyomás időszakában gyakorlatilag megjósolja a két év múlva bekövetkezendő rendszerváltást:

„Térjünk vissza a szabadság fogalmához. Élhet-e ember, élhet-e egy nép huzamos ideig megalázottan, önnön igazi érdekei és indulatai, hagyományai és érzelmei ellen cselekedve? Nem, sehogyan. A nép tudata és öntudata oly irányban munkál a legnehezebb pillanatokban is, hogy a jövő útját megtalálja, s ez az út a megmaradásé és a felemelkedésé. A sors és a törvény egymásra találását jelenti számunkra Augusztus.”

1988-ban összesen tíz cikk foglalkozik augusztus 23. megünneplésével, ebből hat az első oldalon, főhírként jelenik meg. A fővárosi eseményekről való tudósítást továbbra is a személyi kultusz határozza meg, és ez már a címeken is látszik: *Nicolae Ceaușescu elvtárs és Elena Ceaușescu elvtársnő jelenlétében szombaton délután – Ünnepi gyűlés a fővárosban augusztus 23. tiszteletére*. Ezen az ünnepségen

egyébiránt maga a főelvtársnő mondott beszédet. (*Megyei Tükör*, 1988. augusztus 22.) *Nicolae Ceaușescu elvtárs és Elena Ceaușescu elvtársnő részvételével – Fogadás a román nép nemzeti ünnepe alkalmából* szintén az elnöki házaspár ünnepi jelenlétére helyezi a hangsúlyt. (*Megyei Tükör*, 1988. augusztus 23.) A *Negyvennégy győzedelmes esztendő* című cikk gyakorlatilag az elmúlt időszak számbavétele, azonban nem mutatószámok és teljesítmények alapján, hanem ismételten a párt és vezetője érdemeit tárgyalva. (*Megyei Tükör*, 1988. augusztus 22.) Hasonló a lényege *Az augusztusi győzelem – a pártvezette nép műve* és a *A román történelem ragyogó lapjai* című cikkeknek is, amelyek az ünnep jelentőségéről szóló hosszas Ceaușescu-idézetek halmazai. (*Megyei Tükör*, 1988. augusztus 20., augusztus 23.)

A megyeszékhelyi ünnepekről *Pártunk, annak főtitkára körüli megbonthatatlan egység jegyében Díszgyűlés augusztus 23. tiszteletére* címmel a sepsiszentgyörgyi Haladás stadionból történik tudósítás, ahol Rab István tekintette át a Kovászna megyében végbement pozitív változásokat. (*Megyei Tükör*, 1988. augusztus 20.)

Ünnepköszöntő rendezvények címmel pontokba szedett rövid hírek tájékoztatják az olvasókat a megye egyes településein zajlott ünnepekről. Az új törvény értelmében a helységnevek az újság minden cikkében románul szerepelnek. (*Megyei Tükör*, 1988. augusztus 23.)

Végezetül 1989-ben összesen tizennyolc cikk látott napvilágot, 1944. augusztus 23. negyvenötödik évfordulója kapcsán. Az elnöki házaspár fővárosi ünnepeken való részvételéről részletes beszámolók születtek, továbbá tudósítottak az ünnepi felvonulásról, az ünnepi gyűlésről, a koszorúzási ünnepekről, az ünnepi fogadásról, a díszgyűlésről és az azt követő „műszaki-tudományos, irodalmi, művészeti, népművészeti és képzőművészeti alkotás országos kiállításának megnyitójáról”, amely a *Megéneklünk, Románia!* országos fesztivál VII. rendezvénysorozatának befejezése alkalmából, valamint a nemzeti ünnep alkalmából került megrendezésre. (*Megyei Tükör*, 1989. augusztus 22., augusztus 23.) Az újság szó szerint közli Nicolae Ceaușescu díszgyűlésen elhangzott kül- és belpolitikáját összegző beszédét, amelyben az egyes bekezdések után az „(Erőtéljes taps!)” kitétel még az akusztikai hatásokról is tudósítja az olvasót.⁷⁶ (*Megyei Tükör*, 1989. augusztus 25.)

A megyeszékhelyen zajlott ünnepi díszgyűlésről, felvonulásról a *Bűszke ünnepet ült az ország* című díszelőadásról és a koszorúzásokról is részletes fényképanyaggal (az elnöki házaspár nagyszabású képe, felvonuló katonák, pionírok virágcsokrokkal, az ismeretlen katona megkoszorúzott emlékműve, és ez alkalommal már nem székely, hanem román népviseletbe öltözött fiatalok) ellátott tudósítás jelent meg a *Megyei Tükör* hasábjain. (*Megyei Tükör*, 1989. augusztus 22.) Szó szerint olvasható az augusztus 23-a tiszteletére rendezett Sfintu Gheorghe municípiumi ünnepi gyűlés résztvevői által *Mélységes megelégedéssel, határtalan szeretettel* Ceaușescunak írt távirata is. (*Megyei Tükör*, 1989. augusztus 22.)

76 Kiemelés az eredetiben.

A *Teljesítették vállalásaikat* című cikk arról számol be, hogy „megyénk iparának dolgozói, immár kialakult hagyományaikhoz méltón kiemelkedő munkasikerekkel köszöntik a román nép nemzeti ünnepét, a társadalmi és nemzeti felszabadítási, antiimperialista és antifasiszta forradalom 45. évfordulóját.” (*Megyei Tükör*, 1989. augusztus 23.) A *Korszaknyitó határkő népünk, hazánk fejlődésében* című cikk a párt 1944-es szerepét taglalja, s fényképeket is közöl: *A Tudor Vladimirescu hadosztály bevonul a fővárosba* és *Felszabadító román katonák Erdélyben* címmel. (*Megyei Tükör*, 1989. augusztus 23.)

Annak érdekében, hogy a tudósítások köre teljes legyen, az *Ünnepköszöntő rendezvények* című írásból megtudhatta az olvasó, hogyan ünnepeltek a települések lakói és gyárak dolgozói szerte a megyében. (*Megyei Tükör*, 1989. augusztus 22.)

A rendszerváltás előtti utolsó augusztus 23-ról a következőképpen emlékezik meg egyik interjúalany:

„Ekkor már nagyon ideges volt a légkör, '89-ben, hát hogyan lett volna az, hiszen sorra buktak a szocialista pártok a kommunista államokban, bár nálunk olyan erős volt a fegyelem, hogy senki, még a merészebbje sem mert arra gondolni, hogy '89-ben megbukjon a rendszer, annyira erős volt. [...] Ilyen ideges légkörben volt szervezve az utolsó augusztus 23-a, sokkal erőteljesebb telefonleszólások, hogy mindenki ott legyen, idejében, a gyülekezési helyek stb. [...] Nagyobb volt a transzparenszek száma, több zászló, jelszó, főleg a 13. kongresszusra vonatkozó. [...] Lăcătușu és Sorescu ez a két fickó volt inkább a bizalmi ember. Lăcătușu nagy lelkesedéssel szervezett, úgy képzelje el, hogy ahogy elvonult egy csoport a tribün előtt, ő visszaszaladt, melléjük állt és a jelszavakat előre kiabálta, mert kellett kiabálni is, akit látott, az úgy csinált mintha, tátogott valamit. Szerencse, ment az alapzene és alapszöveg, és erre jött rá úgymond, amit ott kiabáltak, de Lăcătușu taktusra kiáltotta előre. Mikor elment a tribün előtt a csoport, ő visszaszaladt, s így ment folyamatosan előre hátra.” (Interjú K.J.-vel.)

Mintegy összegzésképpen elmondható, hogy az 1965 és 1989 között megvizsgált 216 újságcikk magas száma, az egyes tudósítások hossza, valamint a gyakori teljes körű, képanyaggal gazdagított (külföldi, fővárosi, megyeszékhelyi, településekre lebontott, élettörténeteket tartalmazó) tudósítások egyértelművé teszik, hogy *augusztus 23-a* a korszak legjelentősebb, legimpozánsabb megszervezett és díszlevezett emlékünnepe. Jelentéstartalmát illetően ez az ünnep csak kismértékben módosult a vizsgált több mint harminc év alatt. Az antifasiszta és antiimperialista jelszók idővel bővültek a „fegyveres felkelés” tartalommal, s a hetvenes évek elejétől expliciten is kimondják a cikkek írói, hogy ez az ünnep alkalmat teremt a számvetésre és a mérlegképzésre.

A sajtó által megfogalmazott üzenetek elméleti alapját az élet minden területére kiterjedő marxista–leninista ideológia biztosította. A segítségével megalkotott rituális, felülről irányított kommunikáció célja az egész társadalomra kiterjedő el-

lenőrzés, az új ideológia által előírt normák és értékek folyamatos sulykolása, valamint egy új homogén történelemszemlélet terjesztése volt. A kommunista sajtó esetében hatványozottan igaz az a tény, hogy a sajtó nem a valóságot tükrözi, hanem annak a propaganda által erősen befolyásolt, eltorzított verzióját.⁷⁷ Eképpen a sepsiszentgyörgyi helyi magyar sajtó a kommunista cenzúra és propaganda előírásainak megfelelően ezt az emlékünnepséget elsősorban a kommunista ideológiák terjesztésére és a hatalmon lévő rezsim legitimálására használta fel. Eszközeinek tárháza igen széles körű: miközben rendszeresen és részletesen beszámol a nemzetközi, országos, megyei szintű és helyi eseményekről, történelmi visszatekintéseket végez, eközben folyamatosan ismétli az egyoldalú kommunikáció által előírt szlogeneket, mondanivalóját és mítoszainak tárházát úgy alakítja, hogy az az adott korszak, politikai széljárás és célkitűzés követelményeinek leginkább megfeleljen, és a racionális ítéletek helyett azt a tudatalatti képzeletvilágot táplálja, amelyet saját maga hozott létre.

Az augusztus 23-i rendezvényen való részvétel bár az önkéntes jelenlét látszatát keltette, valójában a több tízezres tömeget megmozgató felvonulás csak a különböző szinteken gyakorolt nyomás hatására valósulhatott meg. Az évről évre visszatérő, ciklikus esemény idővel beépült az emberek tudatába. Akárcsak a szakrális ünnepkörökhöz tartozó jeles napok – amelyek nyilvános ünneplését és a vallásgyakorlást egyébiránt tiltotta a rendszer – és eképpen a mesterségesen létrehozott rítusok az évek múltával tényleges rítusokká váltak. A marxista–leninista ideológia vallásellenességével tehát egyrészt deszakralizálta (Györffy 2009) a társadalmat, másfelől viszont a rituális kommunikáció, a propaganda és a cenzúra segítségével megteremtette saját mítoszainak tárházát.

A mítoszteremtési technika célja, hogy a lineáris logika segítségével egyszerű, közérthető, sulykolható magyarázatot adjon a nemzeti múlt bizonyos kérdéseire. Integrálja azt a jelen történéseibe, eseményeibe, és segítségével befolyásolja a jövő alakulását úgy, hogy megteremtse a párt és a rendszer legitimitását.

1944. augusztus 23. első pillanattól egy történelmi mítosz dátumaként jelenik meg. Ennek fokozása évről évre lehetségessé válik az egyre nagyobb pompával megszervezett ünnepek során. A mítoszteremtés további válfajai is megjelennek a vizsgálat előrehaladtával. A 70-es évek elején gyakoriak a dolgozó nép vagy az egyszerű katonák sorából vett pozitív példák dicsőítései, magasztalásai. Ezáltal egy újfajta mítosz teremődik meg: a szorgos, a pártot, a kommunizmust szolgáló kisember hősies példaértékű alakja. Vele párhuzamosan, az öt éves tervek és a pártkongresszusok szaporodásával, valamint az előirányzott tervek határidő előtti teljesítésével megszületik a munka és az élmunkás mítosza is. A 70-es évek végére a kisemberek pozitív példái egyre ritkábban kerülnek megemlíítésre, helyüket átveszi a párt és az elnöki házaspár dicsőítése, amelyből a 80-as évek második felére kialakul az a személyi kultusz, ami minden más mítoszt és kultuszt maga mögé paran-

77 Lásd a kommunista cenzúrakutatás eredményeit: Ficeac 1999; Marino 1997, 2000; Cseke 2003; Papp 2004.

csol, és ellentmondást nem tűrő módon birtokolja a teljes ünnepkört, annak minden részletét.

Az augusztus 23-i ünnep tehát tökéletes leképezése a Ceaușescu-korszak „evolúciójának”. A cikkek tartalmán és nyelvezetén keresztül látható az egyre hatásosabban, mindent átítató módon eluralkodó sötét diktatórikus rendszer, mely teljhatalmával uralta és birtokolta az élet minden területét, cenzúrázási technikáján nagyon ritkán tudott átcsúszni egy-egy olyan cikk, amelynek mögöttes tartalmából mást, némi kritikát, jövőbeni vágyat is kiolvashatott a figyelmes olvasó. Ettől a néhány cikktől eltekintve az elemzett cikkek nyelvezete és tartalma tökéletesen tükrözi a rendszer technikáit, törekvéseit, módszereit. Az ünnepek igazi hátterét, a forgatókönyveket, a szervezők kilétét és szervezési technikáikat a mélyinterjúkból ismerhetjük meg, mint ahogy azokat a váratlan és valójában megtörtént, olykor anekdotikus eseményeket is, amelyek ugyan fennakadtak a cenzúra szűrőjén, de élénken élnek mai napig is a visszaemlékezésekben.⁷⁸

December 1.

Az 1965 és 1989 közötti időszakban december 1-jéről összesen 31 cikk jelent meg. Bucur 2001-es tanulmányában felhívja a figyelmet az ünnep ötvenedik évfordulójára, vagyis hogy 1968-ban országszerte az ünnep újraéledése zajlik, diskurzusára a két háború közötti nacionalista narratíva jellemző, személyi kultuszának tárházát pedig az első világháború előtti nagy nemzeti hősök, Mihai Viteazul és Horea alkotják. Bucur azt is kihangsúlyozza, hogy a korabeli elit úgy próbál Erdély birtoklása felett történelmi jogot formálni, hogy az ünnep történelmi hátterét és a román nép szabadság iránti igényét egészen az ókori Dáciáig és Traianusig vezeti vissza. Huszonöt év kihagyás után tehát újra kellett teremteni, kontroll alá kellett vonni a közösségi emlékezet december elsejére vonatkozó részét, amelyet a rezsim állandó múzeumi kiállításokkal, emlékkötetek kiadásával pótol. Megszületnek azok az alapművek és referenciaanyagok, amelyek azóta is uralják a románság jelentős részének közösségi emlékezetét. (Bucur 2001: 306–309; lásd még Ádám 2016a.)

Az ünnepkör vizsgálata is 1970-től indul, mivel az előző két év decemberi számai sajnos nem álltak rendelkezésemre. Az 1970 és 1972 között eltelt három évben egyetlen cikk sem emlékezik meg december elsejéről.

1973-ban viszont egy teljes elsőoldalas cikk olvasható Jancsó Árpád tollából, *Egy eszme – egy történelem* címmel. A cikk az 1918-as egyesítés ötvenötödik évfordulója alkalmából íródott, s a január 24-i, illetve a május 9-i ünnepek során megszokott módon történelmi tengelybe helyezi az eseményt, amelynek kezdőpontja ez alkalommal a 16. század vége, azaz Moldva, Havasalföld és Erdély Mihai Viteazul vezetésével történő egyesítése. A történelmi ív további megemléltet fontos mozzanatait az 1859-es egyesítés, majd az 1877-es függetlenség kikiáltása.

---

78 Augusztus 23-hoz lásd még: Ádám 2017a: 59–66.

„E két nagy történelmi jelentőségű esemény kiindulópontot jelentett a XIX. század végén és a XX. század elején utolsó szakaszába lépő, az egységes nemzeti állam megteremtéséért folyó harcnak. Ezt az évszázados törekvést emeli magasabb szintre az egyre erősödő munkásmozgalom, amelyre döntő befolyást gyakorolt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom: megnyílt a társadalmi és nemzeti felszabadulás útja az elnyomásban és szétdaraboltságban élő nemzet számára.” (*Megyei Tükör*, 1973. december 1.)

Megszületett tehát az 1918. december 1-jei döntés Gyulafehérváron, amelyen a cikk írója szerint „a románok mellett magyarok, szászok és más nemzetiségűek is részt vettek”. (*Megyei Tükör*, 1973. december 1.) Ez egyszerű történelemhamisítás és misztifikáció, hiszen köztudott, hogy 1918. december 1-jén, Gyulafehérváron az Erdélyi Román Nemzeti Tanács nemzetgyűlésén kizárólag románok mondták ki „a románoknak s az általuk lakott területeknek az egyesülését Romániával” (Szarka 2008a: 22).

Mindezek következtében a kommunizmus ideje alatt valósulhatott meg a teljes nemzeti egység és egyenlőség, amelyért „Kovászna megye román és magyar ajkú lakói kifejezik köszönetüket és hálájukat a Román Kommunista Pártnak”. (*Megyei Tükör*, 1973. december 1.)

Ezt a nagy ívű történelmi fejtegetést 1974-ben nem követi semmiféle megemlékezés a *Megyei Tükör* hasábjain. Az 1975. decemberi szám nem áll rendelkezésünkre, 1976-ban pedig újabb elsőoldali cikk olvasható a *Megyei Tükör*-ben két oldalon keresztül *Az egységes román nemzeti állam megalakulása – a nép évszázados harcának eredménye* címmel. A cikk írója ismeretlen, de rögtön a cikk elején két Ceaușescutól (akinek neve nagybetűkkel és vastagon szedve szerepel), valamint korabeli újságíróktól vett idézetekkel bizonyítja, hogy az egységes román nemzetállam megteremtése „az egykori Dácia területén” (*Megyei Tükör*, 1976. december 1.) a román nép évszázados álma. Majd részletezi az 1918-as gyulafehérvári eseményeket, amelyen a néptömegek jelenléte biztosította, hogy „az alapvetően történelmi jelentőségű egyesülés mellett olyan demokratikus intézkedéseket is beiktassanak, mint a földreform, politikai szabadságjogok, az együttlakó nemzetiségek egyenlő jogai stb.” (*Megyei Tükör*, 1976. december 1.)

1977-ben szintén csak egy elsőoldali cikk jelent meg, amely hangsúlyozza az 1877-es függetlenség százéves évfordulójának fontosságát, és a munkás- és szocialista mozgalmakat állítja az egyesítés középpontjába, majd a *Dacia Viitoaréből* idéz, „Olyan Dáciát akarunk, amilyen volt, mert a történelem és a jog, a múlt és a jelen feljogosít, hogy a román Dácia létrehozására törekedjünk”. (*Megyei Tükör*, 1977. december 1.)

1978-ban, a 60. évforduló alkalmából három cikk is megemlékezik december 1-jéről. Az első, nagyobb terjedelmű *Az egyesülés ünnepére* címmel követi az előző évek gyakorlatát, s a hír első felében a nép és a nép fiai érdemeit tárgyalja, akik „az ország zászlaja alá egy emberként sorakoztak fel”, „ott voltak Decebal, Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Hunyadi János seregében”. (*Megyei Tükör*, 1978. de-

cember 1.) Majd a cikk második felében a Kommunista Párt és vezetője, „Ceaușescu elvtárs” (*Megyei Tükör*, 1978. december 1.) érdemeit sorakoztatja fel az ország és a megye felvirágoztatásában. Nagyméretű fényképeket is közöl új építésű lakásokról, alatta a felirat *Az elmúlt tíz évben 11 424 lakás épült megyénkben*, valamint egy másik fénykép is *A szakszervezetek korszerű szanatóriuma Kovásznán* felirattal. (*Megyei Tükör*, 1978. december 1.)

A második egyoldalas cikk *Megyei tárlat az Egyesülés évfordulójának tiszteletére. Rangos seregszemle* címmel egy nem túl szokványos eseményről tájékoztat az egyesülés alkalmából. A cikk megszületése talán az 1977-es cenzúratörvény hatályaon kívül helyezésének is köszönhető. Tíz év után először adódik alkalom arra, hogy a Kovászna megyei képzőművészek hiánytalanul képviseltessék magukat egyetlen tárlaton, amelyen egy művész kivételével ismert magyar képzőművészek alkotásai tekinthetők meg, köztük Kosztándi Jenő, Vinczeffy László, Plugor Sándor, Petrovits István, Vetró András, Gazdáné Olosz Ella. A cikk írója – (m. l.), azaz valószínűleg Magyarai Lajos – azonban óvatos, ahogy minden bizonytal a tárlat szervezői is, s ezért a következőképpen emeli ki tudósítása során az egyetlen román nemzetiségű művészt: „E kiállítás revelációja a fiatal Mocanu Dorina, aki szinte teljes festői fegyverzetben, pontosan átérthető mondanivalóval és körülhatárolható világgal jelentkezik.” (*Megyei Tükör*, 1978. december 1.) A cikk írója Kosztándi Jenő *Építkezés I.* című festményéről fényképet is közöl. (*Megyei Tükör*, 1978. december 1.)

A harmadik cikk az egységes román nemzeti állam megalakulásának 60. évfordulója alkalmából megszervezett külföldi rendezvényekről tudósít, ezzel is igazolva az ünnep fontosságát. Marokkóból, Japánból, Pekingből, Franciaországból, Mexikóból, Berlinből, Szófiából, Prágából és Luandából olvashatók rövid hírek, ahol főként fénykép- és könyvkiállításokra, hangversenyekre került sor, valamint az utóbbi négy város nagykövetségén sajtóértekezletet is szerveztek „a helybeli sajtó és rádió-televízió képviselőinek részvételével.” (*Megyei Tükör*, 1978. december 1.)

1979-ben nagy terjedelmű elsőoldalas írás született december 1-je alkalmából, *Az egységes román nemzeti állam – a nép történelmi műve* címmel, amelyben az ismeretlen szerző a nap jelentőségét hangsúlyozandó egy húszsoros Ceaușescu-idézetet közöl. Majd az egyesülés előzményeit taglalja Mihai Viteazutól „a Fejedelemségek 1859. január 29-i egyesülésén”⁷⁹ keresztül a megszokott történelmi ívet járja be, majd a „dicső szocializmus” és Ceaușescu dicséretével zárja sorait (*Megyei Tükör*, 1979. december 1.).

A *Megyei Tükör* 1980. és 1981. decemberi számai nem álltak rendelkezésre. 1982-ből egy második oldalon megjelent cikk emlékezik meg december 1-jéről *A nemzeti egység a román nép nagyszerű műve* címmel. A szerző előbb a legfontosabb történelmi dátumokat emíti (1600, 1859, 1944), majd a szocialista ipar és mezőgazdaság vívmányait és a XII. Pártkongresszus által kitűzött feladatokat méltatja. (*Megyei Tükör*, 1982. december 2.) Tipikus jelenség, hogy a címben megjelenik a *nép* vagy a *román nép* szókapcsolat, ezzel is hangsúlyozva ennek a korszaknak a

---

79 A szövegben hibásan nem január 24., hanem január 29. szerepel.

vélt vagy mondvacsinált értékrendjét. A címek évről évre visszatérő ismétlődése és monotonitása pedig aligha keltette fel az olvasók figyelmét.

1983-ban hirtelen megnő a december 1-jére emlékező cikkek száma: összesen tíz cikk foglalkozik az egyesüléssel, amelyből három az első oldalon, öt pedig a harmadik oldalon jelenik meg. Az egységes román nemzetállam megalakulásának 65. évfordulója inokolhatja a cikkek sokaságát, amelyek részletes, minden területre kiterjedő tudósítások. Egy elsőoldalas, nagy terjedelmű cikk a sepsiszentgyörgyi megemlékezésről ír, „amelyre a Szocialista Demokrácia és Egység Frontja Kovászna Megyei Tanácsának szervezésében került sor”. (*Megyei Tükör*, 1983. december 1.) Beszédet mond Vlad Gizella, a megyei pártbizottság titkára és Rab István, az RKP Kovászna megyei bizottságának első titkára, aki a román nép eredetét – most már megszokott módon – egészen a dákokhoz és a rómaiakhoz vezeti vissza, „akik ugyanazt a román nyelvet beszélték”. (*Megyei Tükör*, 1983. december 1.) A dákoromán kontinuitás elmélete, miszerint a románok eredete egészen a dákokig és a rómaiakig vezethető vissza, az 1920-as években gyökerezik. Az etnikai homogenizálás romániai atyjai, Iuliu Moldovan, Sabin Manuilă és Petru Râmneanțu a kolozsvári egyetemen jól kiépített és intézményesített keretek között archeológiai, történelmi, nyelvtudományi és néprajzi kísérletekkel próbálták bizonyítani elméletük jogosságát (Köpeczi hrsg. 1990: 668). Az elmélet egyes alaptételeinek, mint például a román nép felsőbbrendűségének (Bottoni 2003, 2008b: 247 és 2008c: 418) köztudatba való sulykolása a kommunizmus alatt oly tökéletesen sikerült, hogy mind a mai napig tévesen él számos kommunizmust megélt személy tudatában.

A cikk végén, vastagon szedett betűkkel tudósít a szerző, hogy „*Hatalmas lelkesedés légkörében a gyűlés résztvevői elfogadták az RKP KB-nak, NICOLAE CEAUȘESCU elvtársnak, az RKP főtitkárának, az RSZK elnökének címzett távirat szöveget.*” A távirat teljes szövege olvasható az első és második oldalon, az olvasó azt is megtudhatja, hogy a „román és magyar dolgozók” nevében született, s a „mélyen tisztelt és szeretett Nicolae Ceaușescu elvtársnak mond köszönetet népünk boldogságáért és jólétéért.” (*Megyei Tükör*, 1983. december 1.)

A harmadik cikk az első oldalon jelent meg *Az egész nép műve* címet viseli, és az 1918-as egyesülés előzményeit nem is Mihai Viteázultól vezeti le, hanem már sokkal régebről: „eredete e területek dák-római államiságában gyökerezik, több mint 2050 éves jogfolytonosságot biztosítva. A dák nép és a római telepeselek összeolvadásából megszületett román nép történelme során lankadatlan harcot vívott az egység fenntartásáért”. A történelmi előzmények sora folytatódik „a korai hűbéri román államalakulatok függetlenségi harcaival”, a „bábolnai és az 1514-es parasztlázadások, a török inváziók elleni, majd a Habsburg- és cári terjeszkedéssel szembeni szívós ellenállás” következik, s csak ez után jut el a szerző Mihai Viteazulig és az azt követő megszokott jeles dátumokig, hogy végezetül az elmúlt 18 esztendő kongresszusainak vívmányait, és a Ceaușescu ideje alatt Kovászna megyében megvalósult fejlődést dicsőítse. (*Megyei Tükör*, 1983. december 1.)

Dr. Marin Badea tollából származik *A gyulafehérvári nagygyűlés* című cikk, amely részletesen leírja a Központi Román Nemzeti Tanács tagjainak gyulafehér-

vári gyűlésének menetét, idéz a beszédekből és fényképet is közöl a tanács tagjairól. A cikket Ceaușescu-idézettel indítja. (*Megyei Tükör*, 1983. december 1.) Ezt a cikket követi Szász Vasilica, az Országos Levéltár Kovászna megyei igazgatója tollából származó féoldalas cikk *Kovászna megye lakóinak részvétele az egyesülés megteremtésében* címmel, valamint Bálint Mihály *Az együttlakó nemzetiségek csatlakozása* című cikke. Tartalmában a két cikk nagyon hasonlít, céljuk bebizonyítani, hogy az Erdélyben élő más nemzetiségek, a „székely lakosság”,⁸⁰ a „sváb nép”, az „erdélyi magyar lakosság” is részt vett az egyesítésben. Bálint a cenzúra elvárásainak megfelelően kifejti, hogy „bár az erdélyi területen élő magyar nemzetiség sorában mind az egyesülés előtt, mind pedig utána különböző nézőpontok hangzottak el, idővel egyre inkább megerősödött az a nézet, hogy Gyulafehérváron történelmileg igazságos esemény zajlott le” – majd állítását Kun Béla és az emigrációba vonult Jászi Oszkár szavaival is alátámasztja, megerősíti. (*Megyei Tükör*, 1983. december 1.)

Rövid, tíz soros hír tudósít a sepsiszentgyörgyi Mihai Viteazul-szobornál, a Román Katona sepsiszentgyörgyi emlékművénél, valamint a Román Hadsereg Hőseinek kovászna-vajnafalvi emlékművénél zajlott koszorúzásról, amelyen az RKP Kovászna megyei vezetősége, párt- és állami aktivisták, pionírok vettek részt. Az újság egy fényképet is közöl a megkoszorúzott sepsiszentgyörgyi Mihai Viteazul-szoborról. (*Megyei Tükör*, 1983. december 1.) A nyilvános térben zajlott események mellett kulturális programokra is sor került, egy következő cikk *Rendezvények az egységes román nemzeti állam megteremtésének évfordulója tiszteletére* címmel dokumentum- és könyvkiállításról, képzőművészeti tárlatról számol be. (*Megyei Tükör*, 1983. december 1.) A tudósítások sorából nem maradhatott el egy részletes, kétoldalas beszámoló a fővárosi ünnepi gyűlésről sem, amely a megszokott módon „Nicolae Ceaușescu elvtárs és Elena Ceaușescu elvtársnő” jelenlétében zajlott. (*Megyei Tükör*, 1983. december 2.)

1984-ben egy kétoldalas cikk emlékezik meg *A nagy egyesülés címmel az 1918. december elsejei történelmi előzményekről* – 1600, 1848, 1859, 1918 –, majd a nagy események sorában a Kommunisták Pártja 1921-es megalakulása és a „*CEAUȘESCU-KORSZAK*” (*Megyei Tükör*, 1984. december 1.) következik. A személyi kultusz erősödését mutatja az a tény is, hogy Ceaușescu neve háromszor fordul elő a cikkben, mindig vastagon szedett nyomtatott betűkkel, s a cikk eleve az ő húszsoros idézetével indít. (*Megyei Tükör*, 1984. december 1.)

A következő évben két elsőoldalas cikk foglalkozik az ünnepi eseménnyel: az első *1918. december 1. Egy eszmény megvalósul* címmel a szokásos történelmi ívet járja be 1600-tól Ceaușescu dicsőítéséig (*Megyei Tükör*, 1985. november 30.), míg a második *December 1. megünneplése. A párt, annak szeretett főtitkára körüli szoros egység jegyében* címmel a megyei ünnepekről tudósít, de célja tulajdonképpen a személyi kultusz fokozása. A féoldalas cikkben Nicolae Ceaușescu nagy nyomtatott betűkkel szedett neve négyszer fordul elő, feltűnően jól látható módon,

---

80 Szász Vasilica cikkében jelenik meg először a kutatás során a székely szó írásban.

s a címben a nép helyett is az ő neve szerepel, jól kifejezve ezáltal az 1980-as évek második felében a kommunista párt értékrendjében bekövetkezett változásokat is. (*Megyei Tükör*, 1985. december 2.)

1986-ban szintén két cikk foglalkozik december 1-je tematikájával. Az első *Győzött a nép akarata* címmel a román nép egyesülés iránti igényét ismételten Dáciáig vezeti vissza, majd a szokásos történelmi ívet bejárva összesen kétszer idézi Ceaușescut, neve pedig ötször jelenik meg vastagon szedve, vagyis kiemelve, mindenki számára jól látható módon. (*Megyei Tükör*, 1986. december 1.) A második cikk *Egység – a jelenért és a jövőért* címmel Musát Gyula tollából ugyancsak Ceaușescu-idézettel indít, és amellet, hogy neve négyszer fordul elő a féloldalas cikkben, Popa Eugen *Hódolat* című nagyméretű rajzát is közli, amelynek előterében Nicoale Ceaușescu, háttérben pedig Alexandru Ioan Cuza, Mircea cel Bătrân látható, román paraszttal körülvéve. (*Megyei Tükör*, 1986. december 1.) A rajz egyértelműen fejezi ki a párton belüli ideológia alakulásának menetét, azt aényt, hogy Ceaușescu személye immáron bekerült a mitikus személyek panteonjába.

1987-ben három cikk foglalkozik december 1-jével. A két nagy terjedelmű, egyoldalas cikk közül az első ismeretlen szerző tollából származik, és egyértelműen magán hordozza a politikai megrendelés jegyeit. Előfordulnak benne ugyanis a szokásos történelmi évszámok, annak a ténynek a hangsúlyozása, hogy a „román nép soha nem mondott, nem mondhatott le arról az álmáról, célkitűzéséről, hogy a kárpát–duna–fekete-tengeri térségben, őseik földjén, azonos határok között éljen”, valamint egy idézet Ceaușescutól, s annak kifejtése, hogy az ország felvirágoztatása neki köszönhető. (*Megyei Tükör*, 1987. december 1.) A *jelkép erejével* című cikk Szabó Zoltán tanár, a Művelődési és Szocialista Nevelés Kovászna Megyei Bizottságának munkatársa tollából a nagy egyesülés jelentőségét taglalja a román nép életében, két, egyenként nyolcsoros Ceaușescu-idézetet is tartalmaz. (*Megyei Tükör*, 1987. december 1.)

A következő cikk ebből az évből pontokba szedve tudósít a megye városaiban és nagyobb falvaiban megszervezett kulturális programokról, példaként álljon itt az utolsó pont tartalma:

„Ma Nagyborosnyón *December 1. az egyesülés napja*, Vargyason *Nagy idők nagy harcai és győzelmei*, Bardócon *December 1. – a román nép évszázados álma beteljesülése*, Ozsdolán az általános iskolában *Románia nemzeti és állami egységének megvalósítása*, Nagybaconban pedig *Az egyesülés a nép műve volt* című előadások keretében emlékeznek meg a nagy történelmi évfordulóról.” (*Megyei Tükör*, 1987. december 1.)

1988-ban az egyesülés 70. évfordulója alkalmából három cikk látott napvilágot a *Megyei Tükör* hasábjain. A nagy ívű történelmi leírás ez alkalommal sem maradhatott el, *Egység és függetlenség – a román nép sok évszázados eszményei* címmel a kommunista propaganda és cenzúra előírásainak megfelelően tartalmazza a legfontosabb történelmi dátumokat és Ceaușescu-idézeteket. (*Megyei Tükör*, 1988. november 30.) Hasonlóképpen jár el az *Egyesülés, egység, szocializmus* című cikk írója is, annyi különbséggel, hogy ő főként a személyi kultuszt építi Basarabtól egé-

szen Ceaușescuig, s a gyulafehérvári Nemzeti Gyűlés hivatalos dokumentumának első oldaláról készült fénykép is közli román nyelven. (*Megyei Tükör*, 1988. november 30.) A harmadik cikk az *Évfordulóköszöntő rendezvények* Kovászna megyei tudósítása, az iskolákban, kultúrotthonokban zajlott eseményekről ír néhány soros, pontokba szedett hír formájában. A helységnevek itt már – a törvényi előírásoknak megfelelően – román nyelven szerepelnek. (*Megyei Tükör*, 1988. november 30.)

1989 decemberében két cikk jelent meg. Az első teljesoldalas cikk *Az egységes román nemzeti állam megteremtése – a román nép felemelkedésének döntő jelentőségű eseménye* címet viseli. A cikk első három bekezdése a néptömegek egyesítésben betöltött érdemeivel foglalkozik, majd a továbbiakban a IX. Pártkongresszus óta eltelt időszakot, a Ceaușescu-időszak fejlesztéseit magasztalja. „Az a tény, hogy Nicolae Ceaușescu elvtársat újraválasztották a párt legmagasabb, főtitkári tisztségébe, biztos kezességét jelenti a kommunisták nagy fórumán elfogadott összes határozatok maradéktalan végrehajtásának, megvalósulásának.” (*Megyei Tükör*, 1989. december 1.) – hangzik el az újság lapjain a mondat, gyakorlatilag húsz nappal Ceaușescu likvidálása előtt.

A következő cikk a Kovászna megyében december 1-je tiszteletére szervezett szimpóziumokról és kulturális rendezvényekről tudósít, Reci-ből, Baraoltból és a megyeszékhelyről (*Megyei Tükör*, 1989. december 1.) – hiszen ekkor már életbe lépett az a rendelet, mely szerint a földrajzi helyneveket is kizárólag csak románul engedélyezték leírni.

Az 1965 és 1989 között a *Megyei Tükör*ben megjelenő december 1-jéről tudósító cikkek vizsgálata bizonyítja, hogy az időszak elején, egészen 1975-ig, ezen ünnepkör iránt a regionális magyar sajtó nem tanúsított különösebb érdeklődést, sőt a többi vizsgált ünnepellentétben elenyésző a tudósítások száma. Korábbi időszakok elemzése során is nyilvánvaló volt, hogy egészen 1945-ig alig tapasztalható ennek az ünnepkörnek a recepciója, s a második világháborút követően is csak nagyon óvatos, pátosszal teli, a népek közötti megbékélést és jogegyenlőséget hangsúlyozó tudósítások születtek. Az ezt követő negyven év során azonban az ünnep szép lassan bekerült a román nép ünneplési gyakorlatának, szokásainak körébe és fokozatosan megerősödött, ünneplése többé nem volt tabutéma.

1976-tól fokozatosan kialakult egyfajta tudósítási rendszeresség. Az ünnepkör iránti érdeklődés, az erről való tudósítás azonban igazából csak a 80-as évek elején vált gyakorivá, az 1983-ban megünnepelt 65. évforduló alkalmával december 1-je nyilvánvalóan egyre jelentősebb ünneppé alakult át.

Az 1983-as tudósításokból már egyértelműen kitűnt, hogy mind helyi, mind országos szinten jelentős ünnepek zajlottak az egyesülés alkalmából. A vizsgált időszakig a két egyesülés közül főként a január 24-i kapott nagyobb szerepet. A kommunista propaganda azonban december 1-jét is felhasználta saját rendszerének és kiszolgálóinak legitimálására, miközben hasonló mitizáló eszközöket használt, mint az augusztus 23-i ünnepekkor. Mindent átható technikájával ezt az

ünnepkört is történelmi tengelybe helyezte, amelynek egyik vége a 70-es években még csak az 1600-as dicső egyesítés, a tengely másik vége pedig az egyesítésért harcoló nép és a párt, míg a 80-as években kibővül a tengely és az ünnepkör jelentősége. Ekkorra már az egykori Dácia és híres nagyjai – Burebista, Decebal – állnak a román nép történelmi egyesítésének kezdetén, a végén pedig maga Nicolae Ceaușescu mindent felülíró személyi kultusza, és a Kommunista Párt épp aktuális pártkongresszusának célkitűzései. A nagyon hasonló történelmi tengely, a visszatérő történelmi személyiségek miatt, a cikkeket olvasva gyakorlatilag már azt sem lehet tudni, hogy épp melyik ünnepkörről szól a tudósítás, hiszen a címek, a történelmi tengelyek és a végeérhetetlen párt- és Ceaușescu-kultuszt mantrázó sorok egy nagy propagandamasszát alkotva rendszeres ideológiai átformálásnak teszik ki az újság olvasóit.

Következtetés

A sajtóanyag vizsgálata során 303 újságcikket tekintettem át a vizsgálati időszakban, amelynek során alapvetően kétfajta „átrendezési” módozat körvonalazódott. Az első, a történelmi és a személyi mítosz teremtésének mintapéldája, voltaképp a három ünnep (január 24., május 9. és december 1.) átszerkesztésével és mérhetetlen leegyszerűsítésével valósult meg. Függetlenül attól, hogy egyesülről vagy az állami függetlenség (1877. május 9.) kikiáltásának ünnepléséről volt szó, mindhárom ünnep szerkezetét a kommunista párt propagandistái ugyanarra a történelmi ívre építették. A Ceaușescu-korszak első, enyhébb időszakában annak kezdete még a Mihai Viteazul által megvalósított 1600-as egyesítés, végpontja pedig rendszerint a párt és a néptömegek jelenkori tetteiben csúcsosodott ki. Eközben az adott történelmi dátumokhoz a rendszer propagandistái még hozzárendeltek egy-egy történelmi személyt, író, költőt vagy államférfit is, akinek tettein és szavain keresztül bizonyították az általuk forgalmazott ideológia jogosságát és sikerességét. Később, a Ceaușescu-korszak második felében, amikor a kommunista propaganda az élet minden területét áthatotta, ez a történelmi ív jelentősen kitágult. A románság eredetét és a mitikus személyek körét rendszerint egészen a dák-római időszakig vezették vissza, és végül ezt az egész konstrukciót maga a párt és annak vezetője, Nicolae Ceaușescu hiperbolizált alakja dominálta és koronázta meg.

A második típusú „átrendezés” az augusztus 23-i ünnepségek átszerkesztésében figyelhető meg. Az ünnep központjában már nem egy régmúlt, hanem egy jelenkori esemény állt, amit Ceaușescu propagandistái csakhamar gyökeresen átszerkesztettek jól meghatározott ideológiai szempontok mentén, amelyeket rendszeresen sulykoltak az írott sajtó hasábjain is. Annak szerkezetében az 1970-es évek elején előbb megjelent a néptömegeből kiemelt, szorgos élmunkás mítosza, s azzal egyidőben pedig, éppen a pártkongresszusok és ötéves tervek alapján, maga a heroizált munka mítosza is. Az idő előrehaladtával fokozatosan csökkent a néptömegeből vett élmunkások mitizálásának mértéke, helyükre egyre hangsúlyosabban és monumentálisabban a párt és vezetőjének egyszemélyes kultusza került.

Az augusztus 23-i ünnepek és felvonulások ugyanakkor díszleteikkel, szlo-
genjeikkel, a párt vezetőinek köszöntésével, a kötelező tapssal a társadalmi kontroll
gyakorlását, a közösségi hűségritus élményét is hivatottak táplálni. A kom-
munista propaganda által hirdetett transzcendens tartalmakkal pedig a vallásos
élménnyel egyenértékű hitet próbáltak közvetíteni a tömegek felé. (Gyórfy 2009.)

Mindkét eljárás voltaképpen azt eredményezte, hogy mind a négy ünnep jelen-
téstartalmában egyértelműen, eredményesen és hatékonyan a Ceaușescu-rendszer
kommunista ideológiáját, másodsorban pedig a pártvezér egyszemélyes kultuszát
építette fel módszeresen, törvényesítette hatalmát és sulykolta az emberek tudatá-
ba. A propagandagépezet sikeres ténykedése mellett, a közösségi emlékezet fölött
teremtett kontroll a kommunizmus ideje alatt eredményes volt.

Mindez olyan mértékű ideológiai indoktrinációt hajtott végre és olyan tárgyi,
szellemi (ál)örökséget hagyott az utókorra, amelynek téves világképe és történe-
lemszemlélete a mai napig élénken él a közösségi emlékezetben, és napjainkig küz-
delmeket folytat a rendszerváltás után kialakult demokratikus tartalmakkal és ér-
tekekkel (Ádám 2017a: 65).

Ezekon a jelentéstartalmakon túl tudott-e, tudhatott-e a *Megyei Tükör* magyar
olvasója többlettartalmat kiolvasni a sorok közül? A válasz: minden bizonnyal igen.
Bár a cikkek jelentős része többes szám első személyben íródott, de ez a „mi” nem
feltételezi az olvasó azonosulását az ünneplő közösséggel, mert a „mi” alatt nem a
romániai magyarság, hanem elsősorban a román nép értendő. A cikkek tartalmá-
nak monotonitása, az örökösen visszatérő, címükben is majdnem azonos ünnepet,
pártot és Ceaușescut dicsőítő szövegek épp az elérni kívánt hatékonyságot rombol-
ták szét, és az olvasó érdeklődését csökkentették. Néhány cikk – igaz, hogy csak
sporadikus módon – rejtetten olyan tartalmakat és gondolatokat, költői kérdéseket
hordozott magában (itt főként Magyarai Lajos és Czegő Zoltán néhány írására gon-
dolkodok), amelyek a hatalom által megrendelt kereteken túlléptek, többlettartalmuk
révén érdeklődésre adhattak reményt és okot. Fokozhatták a „szürke sorok közöt-
ti” (Papp 2004: 60) olvasás képességét, és a kisebb közösségekben a tartalmak át-
és kibeszélése révén, a mögöttes tartalmak felfedésével erősítették az összetarto-
zás érzését.

Az események igazi forgatókönyvét – különösen az augusztus 23-i események
kibontakozását – a mélyinterjúkból ismerhetjük meg, amelyek az utókor számára
fontos adalékokat tartalmaznak az ünnepek jobb és valós megértéséhez. Ezek-
ből az interjúkból az is kiderül, hogy az interjúalanyok nagy része, függetlenül nem-
zeti hovatartozásuktól, nem tudott azonosulni a kommunizmus ünnepkultúrájá-
val, annak mondanivalójával, kötelező mivoltával. A nagy többség bevállotta azt a
pillanatot várta, különösen a melegebb évszakok ünnepeitől, hogy véget érjenek a
hosszas felvonulások, és barátaikkal, családjukkal kimehessenek a szabadba, elfo-
gyasztani – a végre kapható – sört, húst, miccset. A végeérhetetlen felvonulásokból
számos anekdotikus, vicces történet maradt fent, amelyek dokumentálása szintén
értékes adalék lehet az utókor számára.

Az 1990–2015 közötti időszak

Mint ismeretes, az 1989 decemberében megszűnt sepsiszentgyörgyi *Megyei Tükör* napilap helyét a szintén Sepsiszentgyörgyön szerkesztett *Háromszék* című regionális napilap vette át, s vált azóta is a régió egyik legjelentősebb írott sajtóorgánumává. 1996-tól Kézdivásárhelyen újraindult a *Székely Hírmondó* lap is, mely kezdetben kéthetente, majd 1998-tól már napi rendszerességgel jelent meg.

Az itt vizsgált huszonöt év román nemzeti ünnepeit, azok háromszéki sajtóreceptióját az említett két napilap cikkei alapján végzem el. Kezdetben elsősorban a *Háromszék* anyagára támaszkodom, a kézdivásárhelyi *Székely Hírmondó* ugyanis megjelenésének első éveiben minimális mértékben tudósított a román nemzeti ünnepek háromszéki lebonyolításáról.

Bár Románia 1991-es új alkotmánya már expliciten is megnevezi december elsejét Románia nemzeti ünnepeként, megfigyelhető hogy január 24-e és május 9–10-e továbbra is a román ünneplési köztudat része maradt, ezért ezek vizsgálatát is évről évre rendre elvégeztem.

A két utóbbi ünnep fontosságát végül mi sem igazolja jobban, mint hogy január 24-ét 2014. december 18-án a 171/2014-es számú törvény, május 10-ét pedig 2015. május 18-án a 103/2015-ös törvény Románia második, illetve harmadik hivatalos állami ünnepévé nyilvánította.

Január 24.

A január 24-vel kapcsolatos ünnepegről a vizsgált huszonöt évben mindössze tizenhét írással emlékezett meg a *Háromszék* és a *Székely Hírmondó* napilap.

Az első rövid, kilenc és fél soros tudósítás 1992-ből származik és a 133. évforduló alkalmából Jászvásáron és a fővárosban megrendezett ünnepegekről számol be, amelyeken az államfő, Ion Iliescu és az ortodox főpapok vettek részt. Az olvasó azt is megtudhatja, hogy a külügyminisztériumban kiállítás nyílt ennek alkalmából. (*Háromszék*, 1992. január 25.)

Az 1993-ban megjelent tudósítás már terjedelmesebb, mint az előző évi és „többkevesebb” lelkesedésről számol be az ünnepet illetően, ami elsősorban az általános belpolitikai hangulatnak és csatározásoknak köszönhető. Így megtudhatja az olvasó, hogy „az egyesülés körtáncában hórázó Iliescu elnök körül nem hódolói, hanem testőrei rop-ták a táncot”, valamint azt is, hogy a tömeg érdeklődése hiányában a bukaresti rendezvény sem érte el a célját, ahogy a rendezvény közelében szervezett királypárti tüntetés is erőtlennek bizonyult. Ugyanakkor Kolozsváron Mátyás király szobrát zászlókkal vet-ték körül és a Szabadság tér nevét pedig Egyesülés terére változtatták. Az RMDSZ által szervezett tiltakozó tüntetést, engedély hiányára hivatkozva, szétozlatta a rendőrség. (*Háromszék*, 1993. január 26.) A huszonnyolc soros rövidhír komoly belpolitikai feszültségekre enged következtetni, nemcsak a politikai pártok között, hanem etnikai viszonylatban is. Az időszakot megelőző kommunizmusban ez a fajta feszültségeket érékelteztő, azokról némi iróniával beszámoló tudósítási forma nem volt megengedett.

Az 1995. januári tudósításban ez a hangvétel azonban teljesen eltűnik, s a két rövid január 24-vel kapcsolatos hír gyakorlatilag csak a résztvevők személyében különbözik egy kommunizmusbeli ünnepségről történő tudósítástól. Az *egyesülés napjára* című cikk az évforduló alkalmából megszervezett sepsiszentgyörgyi szimpóziumról tudósít, amelyen a Kovászna megyei prefektúra, a megyei rendőrfelügyelőség és a megyei művelődési felügyelőség vett részt. A szimpóziumot követően a belügyminisztérium Ciocârlia művészegyüttese adott díszműsort. (*Háromszék*, 1995. január 24.) Az *Egyesülés* című cikk pedig a Focșani-ban zajló ünnepi rendezvénysorozatról számol be, amelyen Iliescu államfő és Văcăroiu kormányfő is részt vett. A hír arról is tudósít, hogy Iliescu többek közt a román nemzetállam területi épségének megőrzésére szólította fel a jelenlevőket. (*Háromszék*, 1995. január 25.) A cikkek nemcsak felépítésükben mutatnak kontinuitást az előző korszak számos cikkével, hanem beidegződésükben is. Iliescu nyilatkozata egyrészt tükrözi az ünnepség jelentőségét a román nemzeti tudat építésében. Másrészt nyilvánvaló az is, hogy az államfő saját hatalmának megerősödését, legitimitásának növekedését várja az ilyen és ehhez hasonló kijelentésektől.

1996-ban szintén két rövid tudósítás foglalkozik január 24-vel, amelyből az egyik az első oldalon jelenik meg és a Kovászna megyei rendezvényekről tudósít. A berecki és a sepsiszentgyörgyi Mihai Viteazul-szobroknál koszorúztak a prefektúra, a rendőrség, a művelődési felügyelőség és két civil szervezet (Mihai Viteazul Alapítvány és az Andrei Șaguna Liga), ezt követően a Román Szellemiség Múzeumában ikonkiállításra és könyvbemutatóra, a Szakszervezeti Művelődési Házban pedig értekezletre került sor. (*Háromszék*, 1995. január 25.) A második cikk arról tudósít, hogy országszerte történtek megemlékezések, és Iliescu Jászvásáron ünnepelt, megkoszorúzta Alexandru Ioan Cuza sírját. (*Háromszék*, 1995. január 25.)

1996-ot követően négy éven keresztül semmiféle tudósítás nem történik a január 24-ei ünnepségekről. A következő tudósítás 2001-ben olvasható a *Háromszék* hasábjain egy rövid nyolcsoros hír formájában (kilyén) tollából. A hírből megállapítható, hogy időközben a megyeszékhelyi ünnepség a román ünneplési szokásokban egyre jelentősebb szerepet tölt be, egyre mediatisáltabb ünneppé nőtte ki magát. Az ünnepség első számú színhelye a Sepsiszentgyörgy központjában található Mihai Viteazul tér volt, ahol már nemcsak a téren található Mihai Viteazul-szoborcsoport megkoszorúzása zajlott, hanem a helyőrségi zenekar, diákok és színészek bevonásával ünnepi műsorra is sor került, amelyet az Egyesülés Hórájának közös eltáncolása követett. A nyilvános térben zajló ünnepséget a prefektúrán tartott ünnepi gyűlés előzte meg, majd koktélpartira és bálra került sor. Utóbbit az Andrei Șaguna Liga szervezte a Sugás és Park vendéglőkben. (*Háromszék*, 2001. január 25.)

A *Háromszék*ben megjelent következő tudósításig ismételtén négy év telt el. A 2006-ban megjelent rövid négysoros hír arról számol be, hogy Tăriceanu miniszterelnök Jászvásáron, Băsescu államfő pedig Focșani-ban ünnepelt, ahol a rendkívüli hideg miatt le kellett rövidíteni az ünnepség programját. A helyi ünnepségekről ez alkalommal nem tudósítanak. (*Háromszék*, 2006. január 25.)

2008-ban szintén csak egy rövid nyolcsoros hír tájékoztat arról, hogy mind a miniszterelnököt, mind pedig az államfőt füttykoncert fogadta a 149. évforduló alkalmából tartott beszédük során Jászvásáron. (*Háromszék*, 2008. január 25.)

A 150. évforduló alkalmából a megyeszékhelyi katonai központban tudományos ülészakot tartottak. A 2009-ben megjelent rövid tudósítás arról is beszámol, hogy a hivatalos ünnepség ortodox egyházi szertartással egybekötött katonai tiszteletadással kezdődik majd. A Mihai Viteazul-szoborcsoport megkoszorúzását követően ünnepi szónoklatok hangzanak el, és a díszőrség felvonulása után pedig az Egyesülés Hóráját táncolják a résztvevők. (*Háromszék*, 2009. január 24.)

2010-ben *Bănescu az autonómiáról és az egységről* című rövid hírből megtudhatjuk, hogy az 1859-es egyesülés kapcsán az államfő üzent a területi autonómiát követelőknek, a kommunista időkből ismert és átörökített hagyományoknak és a téves történelmi képzetnek megfelelően, jelezve hogy „az egység iránti igény a románok lelkében van”. (*Háromszék*, 2010. január 25.)

2011. január 21-én egy rövid tudósítás tájékoztat a 24-én, Sepsiszentgyörgyön megrendezendő ünnepségről, valamint arról, hogy „Dan-Paul Zătreanu demokrata-liberális képviselő kezdeményezte január 24-e hivatalos ünneppé és szabadnappá nyilvánítását.” (*Háromszék*, 2011. január 21.)

Ebben az évben a *Székelly Hírmondó* is megemlékezik két rövid írással az ünnepségről. A *Ne fojtsa magába!* című rovatban egy olvasó fényképpel kívánja illusztrálni, hogy a hatalom „miként képzei el az 'ünneplést' Háromszék központjában: fegyverrel, katonákkal...” (*Székelly Hírmondó*, 2011. január 25.) A *Fütyülés volt, a hóra elmaradt* című tudósítás pedig azt taglalja, hogy nyugalmazott katonák kifütyülték az államfőt és a külügyminisztert a jászvásári ünnepségen a nyugdíjsökkentés miatt, ezért a rendvédelmi szervek nem hagyták, hogy a közönség bekapcsolódjon az egyesülés hórájába. (*Székelly Hírmondó*, 2011. január 25.)

2012-ben szintén csak egy rövidhír tudósít arról, hogy országszerte ünnepségsorozatokra került sor Moldva és Havasalföld egyesülésének emlékére. Sepsiszentgyörgyön katonai tiszteletadással megkoszorúzták a Mihai Vitezul-szoborcsoportot, délután pedig a katonai központban a nap jelentőségéről ülészakot rendeztek. A szerző a katonák és rendőrök díszosztagáról fényképet is közöl. (*Háromszék*, 2011. január 25.)

2013-ban *Kis egyesülés, nagy zászló* címmel arról tudósít a *Háromszék* és a *Székelly Hírmondó* is, hogy akárcsak december elseje alkalmából, ekkor is román trikolorral takarták el a november elején a prefektúra elé felállított SIC – Terra Siculorum feliratú, Székelyföld jelképének szánt óriástáblát. Az RMDSZ február 20-ig kapott területfoglalási engedélyt, azonban a prefektus is ragaszkodott ahhoz, hogy az ünnep elteltével otthagyja a nemzeti színű lobogót a SIC transzparens előtt. (*Háromszék*, 2013. január 25. és *Székelly Hírmondó* 2013. január 25.)

Ugyancsak a *Háromszék* január 25-ei kiadása számol be arról, hogy Codrin Munteanu prefektus, aki az elmúlt időszakban nyíltan támadott minden olyan határozatot, amely székely jelképek használatára vonatkozott, „belekötött a magyar feliratokba, az utcák, intézmények elnevezésébe, legutóbb, pár nappal ezelőtt a szé-

kely zászló kitűzése ellen indított nyílt háborút”, távozik hivatalából, mert a Honvédelmi Minisztérium államtitkárává nevezik ki. (*Háromszék*, 2013. január 25.)

2014-ben sem a *Háromszék*, sem a *Székely Hírmondó* hasábjain nem jelenik meg tudósítás a január 24-i ünnepségről.

2015-ben azonban a *Háromszék*ben négy, a *Székely Hírmondó*ban három cikk is foglalkozik az ünnepséggel, illetve az akörül kialakult újabb etnikumközi feszültségekkel. A *Háromszék* január 23-i száma arról tájékoztat, hogy 150 méteres piros-sárga-kék zászlóval vonulnak majd fel az ünneplők 24-én. Az ötlet megálmodója egy helybeli középiskolás, aki előző év március 15-én egy nemzeti színű lobogóval jelent meg a városban, amiért állítólag többen is megfenyegették a *Facebook*on, most azonban békés együttünneplésre szólít fel mindenkit. Kezdeményezését állítólag a Hargita és Kovászna megyei Románok Civil Fóruma is felkarolta, akiket egyébként többen is a kezdeményezés valódi kitervelőjének vélnék. A menetet a városháza jóváhagyta, amely a tudósítás szerint, „szombaton 11 órakor a csendőrlaktanya melletti kis görögkeleti templomban tartott hálaadás után indul, a Grigore Bălan sugárúton halad a Széchenyi térig, ott felkanyarodik az 1918. December 1. úton, és a Mihai Viteazul téren állapodik meg, ahol román népi együttesek, katonai alakulatok és ortodox egyházfők szolgálatnak műsort.” (*Háromszék*, 2015. január 23.)

A *Székely Hírmondó* január 26-án szintén beszámol a 150 méteres nemzeti lobogóról, de azt is említi, hogy csak helyi ünneplők vonultak fel, idegenek nem érkeztek a városba, utalva arra a korábbi hírre, hogy az Új Jobboldal esetlegesen együtt tervez ünnepelni a sepsiszentgyörgyi románsággal. (*Székely Hírmondó*, 2015. január 23., január 26.) Mindkét újság tudósít arról is, hogy a prefektus átiratban kéri a megyei tanács elnökét és a polgármestert, hogy távolítsák el a december 15-én, az előző prefektus magyarellenes megnyilvánulásai ellen tiltakozásul kihelyezett SIC – Terra Siculorum transzparenst és vegyenek részt az egyesülési ünnepségen. (*Háromszék*, 2015. január 23. és *Székely Hírmondó*, 2015. január 26.)

A következő napon egy rövidhír a *Háromszék*ben arról tájékoztat, hogy az RMDSZ által kihelyezett SIC-táblát nem fogják eltávolítani, mert féléves területfoglalási engedélyük van, illetve a tábla tartalma senkit sem sért, csupán a magyar identitást tükrözi. (*Háromszék*, 2015. január 24.) Mindkét újság felhívja a figyelmet arra, hogy az előző év decemberében elfogadott törvénytervezet értelmében először ünneplik Romániában nemzeti ünnepként január 24-ét, ennek alkalmából Klaus Iohannis államfő Jászvásáron ünnepelt és a decentralizációt említette egyik legfontosabb jövőbeni feladatának. A román ortodox egyház vezetője viszont Iohannisszal ellentétben a kommunista időkből jól ismert módon Moldva és Havasalföld egyesítését a nagy román 1918-as egyesítés előzményének, a modern román állam megteremtésének kezdeteként értékelte. (*Háromszék*, 2015. január 26. és *Székely Hírmondó*, 2015. január 26.)

Bár a január 24-vel kapcsolatos tudósításokra kezdetben a viszonylagos rendszerelenség jellemző, a rövid, tartalmas hírekből mégis megállapítható, hogy a rendszerváltást követően a fejedelemségek egyesülésének ünnepnapja a székelyföldi

románság körében kezdetben kisebb érdeklődésnek örvendett, majd a 90-es évek belpolitikai viszállyainak elcsendesülésével párhuzamosan egyre nagyobb jelentőségre tett szert. Az ezredforduló küszöbén már erősen mediatizált, a teljes székelyföldi románságot integráló nyilvános ünnepé nőtte ki magát, amelyet rendszerint a sepsiszentgyörgyi ismeretlen katona emlékművénél, az utóbbi években pedig Sepsiszentgyörgy központjában, a Mihai Viteazul téren rendez meg a kormányhivatal. A nyilvános térben zajló ünnepség katonai tiszteletadást, egyházi szertartást, hivatalos beszédeket, kulturális műsort és az egyesülés órájának eltáncolását foglalja magában. Az emlékünnepe jelentéstartalmában felerősödik a román nép és Románia egységének gondolata, amit a helyi román elit egyre gyakrabban az Erdélyben és különösen Székelyföldön élő magyarság tükrében, annak ellenében él meg, azaz egyre provokatívabb, agresszívebb, türelmetlen gesztusokkal és szimbólumhadjárattal hirdeti a románság jelenlétét a magyar többségű Sepsiszentgyörgyön. S bár a mélyinterjúkból az is kiderül, hogy ez az ünnep többnyire a helyi román politikai, katonai és egyházi elit ünnepe, az átlagpolgárok csak kis számban vesznek részt az ünnepségen, a helyi román civil szervezetek a nyilvános térben zajló ünnepség mellett számos kiegészítő kulturális ünnepséget (szimpóziumok, konferenciák, kiállítások stb.) szerveznek, amelyek alkalmat adnak az ünnepség további körökbe való terjesztésére, megünneplésére. (Ádám 2018: 55–72).

Május 9–10.

A vizsgált ünnepel kapcsolatosan az elmúlt huszonöt évben összesen tizenöt cikk jelent meg.

1990 májusában *Felszabadított ünnepeink* címmel Péter Sándor keretes elsőoldalas írásában a rendszerváltás előtti időszak ünnepelési szokásairól emlékezett meg. A kötelező ünnepségek, különösen az augusztus 23. körüli mindenki számára terhes készülődésről, a kötelező megjelenésről és a hagyományos ünnepeink hátterbe szorulásáról értekezik. Majd az ünnepek sorából az 1945. május 9-ei fasizmus feletti győzelem és az 1877-es függetlenségi háború jelentőségét emeli ki. (*Háromszék*, 1990. május 9.)

1991. május 11-én rövid négysoros hír emlékezik meg I. Károly beiktatásának 125. évfordulójáról. (*Háromszék*, 1991. május 11.)

1992-ben egy rövidhír, *A győzelem napja* címmel arról számol be, hogy a második világháború befejezésének emlékére Kovászna megyében több helyen is koszorúzási ünnepségre került sor. Megkoszorúzták az Állomás negyedi Román Katona szobrát, Păiuș hadnagy sírját, a kovásznai, a dobolyi és az árapataki emlékműveket. (*Háromszék*, 1992. május 9.)

1993-ban *Május 10. A Román Királyság ünnepe* címmel rövid cikk tudósít bukaresti, aradi és más nagyvárosokban Ferdinánd király születésnapja alkalmából, egykor nemzeti ünnepként számon tartott esemény alkalmából szervezett kormányellenes, a parlamentáris monarchiát támogató tüntetésekről. A cikk arról is

beszámol, hogy a felvonulók el akarják ismertetni Mihály román király állampolgárságát, és biztosítani kívánják számára, hogy szülőhazáját szabadon látogathassa. (*Háromszék*, 1993. május 11.)

A köztársasággal és a királysággal szimpatizálók közötti vita az 1990-es évek elején meghatározó ünnepé teszi a kormányellenes csoportosulások szemében május 10-ét, és ezáltal az ünnepnek párhuzamosan két jelentéstartalma fut. A kormányzati erők a fasizmus feletti győzelmet és Románia állami függetlenségének napját ünneplik, míg az ellenzék a parlamentáris monarchia megteremtésének, reprezentálásának lehetőségét látja az ünnepben.

Az 1995-ben megjelent cikk *Hajdanvolt nemzeti ünnep. Május 10. jelentősége* is a parlamentáris monarchia divatos témájának szellemében született (D. P.) tollából, s Alexandru Ion Cuza 1859-es egyesítésétől vezeti végig a történelmi szálát egészen I. Károly 1866. május 10-ei esküjéig. (*Háromszék*, 1995. május 10.)

Az 1996-os cikk viszont újból május 9-ről, a győzelem napjának ünnepléséről, a Kovászna megyében zajló koszorúzási ünnepségekről emlékezik meg. (*Háromszék*, 1996. május 9.) *Koszorúzási ünnepségek* címmel az 1997-ben megjelent tudósítás is az utóbbi jelentéstartalmat hangsúlyozza (*Háromszék*, 1997. május 9.), a királyság intézményének nosztalgiája ebben az évben sem nyer említést, ahogy a 2000. május 9-én megjelent cikkben sem. (*Háromszék*, 2000. május 9.)

2006-ig a *Háromszék* hasábjain nem olvasható egyetlen tudósítás sem a vizsgált ünnepkörrel kapcsolatosan, ebben az évben azonban *A királyság napja* című cikkben ismételt az ünnepkör elsődleges jelentéstartalma kerekedik felül. A cikk írója (sz.) fényképet is közöl *I. Károly király a törökellenes fronton, Poradimnál* címmel, majd röviden taglalja az ünnepkör hármas jelentését. 1866. május 10-e I. Károly parlamenti esküjének ünnepnapja, 1891-ben ezen a napon koronázták királlyá, és 1877-ben ezen a napon hirdette ki az ország török fennhatóság alóli felszabadulását. A cikk írója azt is hozzáteszi, hogy a kommunista rendszerben május 9-ét ünnepezték a függetlenség napjaként. (*Háromszék*, 2006. május 10.)

A 2007-ben (Szekeres) tollából származó írás is a királyság napjáról emlékezik meg, s jelzi, hogy 1947 előtt ez az ünnep az ország nemzeti ünnepe volt. Majd az egy évvel korábbi cikkben is elhangzó jelentéstartalmakat írja le, és a cikk végén megemlíti, hogy a román sajtótermékek még mindig az ünnep kommunista rendszerben meghonosodott üzenetét emelik ki. (*Háromszék*, 2007. május 11.)

Ezt követően 2013-ig egyetlen írás sem tárgyalja május 9–10-e jelentőségét, az ahhoz kapcsolódó ünnepségeket. Ebben az évben is pusztán egy rövidhírben emlékeznek meg arról, hogy Kovászna város polgármestere „a bukaresti királyi udvar vendége volt.” Az Erzsébet-palota kerti partiján I. Mihály családi okok miatt nem tudott részt venni. (*Háromszék*, 2013. május 11.)

2014-ben a *Székely Hírmondó*ban közöl Magyar Lajos egy szatirikus írást, amely azt taglalja, hogy Románia sem királyságnak, sem igazi köztársaságnak sem mondható, mivel hiányos a demokrácia, az ország vezetősége nem teszi a dolgát, sőt a miniszterelnök még a trón nélküli trónörökös kitüntetésosztásáról is lemaradt, megsértve ezáltal az udvari etikettet:

„Szóval, nyakunkon van újra május tizedike, s uralkodóink kitüntetésekot osztogatnak, de a nagy protokollumról lekészt hős miniszterelnökünk. Etikettet sérített, hát ne csodálkoyzon, hogy ő elesik a nagy „becsületrendtől.” (Székely Hírmondó, 2014. május 9.)

Ugyanebben az évben *Hergetjük az orosz medvét* címmel arról ír a Székely Hírmondó, miként akarta megakadályozni a román kormány, hogy az orosz miniszterelnök-helyettes Románia légterét használva hazajusson a május 9-ei transznisztriai katonai parádén tett látogatásából. (Székely Hírmondó, 2014. május 12.)

Bár 2015. április 22-én a román képviselőház megszavazta a törvénytervezetet, amely kimondja, hogy május 10-e Románia harmadik nemzeti ünnepe, 2015 májusában mégsem tárgyalja egyetlen cikk sem e jeles nap eseményeit. Két cikk is kitér azonban a Moszkvában megszervezett győzelmi felvonulás világpolitikai jelentőségére, ami a május 9-ei eseményekre emlékezik. (Háromszék, 2015. május 11., május 12.)

Az elmúlt huszonöt év cikkeit áttekintve egyértelmű képet kapunk arról, hogy ennek az ünnepnek a jelentéstartalma a kommunista rendszerben olyan mértékben elferdült, hogy az eredeti, illetve a kommunizmus által megfertőzött jelentéstartalom mind a mai napig verseng egymással. Annak ellenére, hogy 2015-ben törvény is szentesítette a királysághoz köthető május 10-ei ünnep nemzeti szintre emelését, nem állítható egyértelműen, hogy bármely jelentés győzedelmeskedett volna napjainkban a romániai ünneplési köztudatban. Sokkal inkább arra a következtetésre lehet jutni, hogy a jelentéstartalmak versengése, a köztük fennálló hosszas történelmi feszültségek inkább az ünnep rovására mentek, és annak eljelentéktelenedéséhez vezettek. Komoly kiaknázatlan lehetőségekkel bír tehát Székelyföldön ez a legújabbban törvénnyel is szentesített nemzeti ünnep a román ünneplési köztudat fejlesztésében. Megállapítható ugyanakkor, hogy a magyar újságírók különös érdeklődéssel figyelik a május 9-én megmutatkozó, hosszú évtizedekre visszanyúló román–oroszfeszültségeket, erőpróbákat és erőfitogtatásokat. A mélyinterjúkból ugyanakkor az is kiderül, hogy az interjúalanyok egy része – magyarok és románok egyaránt – a mai napig úgy tekintenek május 10-re, mint egy lehetséges, etnikai konfliktusokat mellőző alternatíva december elsejéhez képest (Ádám 2017b: 475):

„A magyar polgártársak számára valóban lehetnek nagy kérdőjelek, és lehet ezért nem tudják lelkükbe zárni ezt az ünnepet [december elsejét]. [...] Én kicsit királypárti vagyok, s nagyon boldog lettem volna, ha annak idején május 10-ét választották volna. Lévén, hogy hívó vagyok, május 10. nem esik böjti időszakra, mint december elseje, és tavasz is van, amikor másképp, más hangulatban ünnepe az ember.”⁸¹ (Interjú F. L. C.-vel.)

81 Într-adevăr pentru concetațenii maghiari pot să fie niște mari semne de întrebare și poate de aceea nu se încadrează în suflitul lor această sărbătoare [întâi decembrie]. [...] Eu sunt un pic regalistă și tare fericită aș fi fost dacă atunci era 10 mai aleasă pentru că, fiind și credincioasă, 10 mai nu pică în post cum e 1 decembrie, și e primăvară când altfel sărbătorești, e o altă atmosferă.

December 1.

Mint ismeretes, ez az ünnep 1991 óta Románia hivatalos állami ünnepe, ami az ünnep jelentőségének hirtelen megnövekedésében is megmutatkozik, és aminek egyértelmű következménye az újságokban megjelent cikkek magas száma. A magyar regionális újságok téma iránti érdeklődése azonban nem csupán az ünnepkörnek szól, hanem annak a másodlagos jelentéstartalomnak is, amellyel az ünnep történelmi háttere miatt felruházott. Ennek a másodlagos etnikai színezetű jelentéstartalomnak köszönhetően az erdélyi románság és az erdélyi magyarság is különös figyelmet szentel ennek az ünnepkörnek. Az ünnep recepciója – épp a problémás történelmi háttér miatt – más a székelyföldi román és magyar közösség szemszögéből nézve. Míg a helyi románság Románia területi kiterjedését és ekképpen jogos ünneplési lehetőséget lát e jeles napban, addig a magyarság inkább választja az elhatárolódást, az elszigetelődést és a passzivitást, vagy épp tiltakozásának ad hangot az ünnepet megelőző napokban. A magyarok hajlamosak ugyanakkor azt gondolni, hogy a románok jelentős része – vagy legalábbis egy bizonyos (nagyvárosi) értelmiségi elit – osztja a véleményét a nemzeti ünnep problematikus voltát illetően.

„[...] sok élvonalbeli román személyiségnek az a véleménye, hogy meg kéne ezt változtatni [a román nemzeti ünnepet]. Az az általános vélemény a normális intellektuális körökben, hogy egy olyan napot kell kiválasztani a nemzeti ünnepének, amely mindenkinek jelent valami pozitívot.” (Interjú P. B.-vel.)

Ez valóban igaz is néhány, a magyarok körében jól ismert és olvasott román közgondolkodóra, történészre (lásd Boia 2017), azonban a mélyinterjúkból látszik, hogy az átlag román polgár, ha egyáltalán érzékeli az ünnep problematikus voltát a magyarok számára, mégis elfogadja december elsejét nemzeti ünnepként.

„Ennél markánsabb [ünnepünk] nincs. Január 24-ét ünnepeljük, de az a kis egyesülés. Az is szóba került, hogy a király jövetelét ünnepeljük, de ezzel nem mindenki ért egyet, december 1. pedig egy olyan ünnep, mely a királyt is érinti, a falusi és a városi lakosságot is, tehát mindenkit anélkül, hogy egyenlőtlenséget teremtene az emberek között.”⁸² (Interjú N. C.-vel.)

Meg is ünnepli azt mindenki a maga módján: ki a térre vonulva, ki a kulturális műsorokon való részvétellel, ki pedig otthon a televízió előtt. A sepsiszentgyörgyi román civil szervezetek kulturális rendezvények egész sorát építik fel a december elsejei ünnepségek köré, mint például a Sepsiszentgyörgyön november vége és december eleje (általában november 26. vagy 27. és december 5. vagy 6.) között meg-

---

82 Altceva mai marcant nu avem. 24 ianuarie se sărbătorește, dar este mica unire. S-a mai discutat să se sărbătorească venirea regelui, dar nu toată lumea este de acord, și atunci 1 decembrie este o chestiune care privește și pe rege, și pe cel de la țară și de la oraș, deci pe toată lumea, fără să creeze discrepante între oameni.

rendezett Nicolae Colan- vagy a kovásznai Vajnafalván november végén, december elején megrendezett Justinian Teculescu-napokat. Ezek a rendezvények egyházi és kulturális programokat ötvöznek, konferenciáik, kiállításai, előadásai témája nemcsak a nagy egyesülésre, hanem a Kovászna és Hargita megyei románok történelmére, jelenlegi demográfiai és gazdasági helyzetükre, valamint interetnikus – elsősorban a helyi magyarságra vonatkozó – témákra is kiterjednek. (*Buletinul Li-gii Cultural – Creștine „Andrei Șaguna”*, nr. VI/2009. 175–212.)

A vizsgált huszonöt év során kettőszáztíz cikk jelent meg az ünnepkörrel kapcsolatosan, míg az időszakot megelőző közel kilencven évben csupán harminchét írás született december elsejéről. Már a számbeli adatokból is látható, hogy a központi hatalom döntése miként befolyásolhat, ruházhat fel jelentőséggel, misztifikálhat, vagy épp – amint azt május 9–10-e példája is mutatja – jelentékteleníthet el egy ünnepet és annak jelentéstartalmát.

1991-ben egyetlen cikk jelent meg *Mit ír a Cațavencu? Erdély – erdélyi föld!!! Revizionista forгатókönyv* címmel, melyben Domokos Pál Péter fordításában Katz Lajos Alexandru írását közli az újság. Az írás erősen nacionalista, sovinszta és revizionista hangnemben a Nagy Erdély megalakításának létjogosultságát, s ezzel kapcsolatos elképzeléseit írja le. (*Háromszék*, 1991. december 3.)

1992-ben összesen négy elsőoldalas cikk jelent meg december elsejével kapcsolatosan. A *Gyulafehérvári határozatok* című írás röviden taglalja az 1918. december 1-jei történéseket, majd szó szerint közli a Gyulafehérvári Határozat kilenc pontját, s egy fényképet is a nemzetgyűlésről. (*Háromszék*, 1992. november 30.) Az *Ünnepi csizmánkon nem vásik a patkó* című keretes írás Sylvester Lajos tollából származik, és a be nem tartott gyulafehérvári ígéretekről szól válaszként arra az elvárásra, hogy a magyarok vegyenek részt a nemzeti ünnepen. (*Háromszék*, 1992. november 30.) Benkő Levente, a *Románia nemzeti ünnepén fütty és tolerancia* című cikkében pedig a prefektúra és a megyei tanács közös szervezésében megrendezett ünnepi műsor kettősségét taglalja. A kétnyelvű meghívók, a viszonylag mérsékelt beszédek és a gyulafehérvári pontokat magyarul felolvasó színművész kifütyülése közti ellentétet, a feszült légkört mutatja be írásában. (*Háromszék*, 1992. november 30.) Domokos Pál Péter pedig a sepsiszentgyörgyi koszorúzások kapcsán az érdeklődés hiányára világít rá. Bár a Mihai Viteazul téren megjelenik 80–100 iskolás, katona, pártok és civil szervezetek képviselői, hiányolja a „20–30 ezernyi sepsiszentgyörgyi román nemzetiségű lakosságot”. (*Háromszék*, 1992. december 3.)

1993-ban a 75. évforduló alkalmából összesen tizenegy írás foglalkozik december elsejével, ebből hét az első oldalon jelenik meg. Egy keretes, vastagon szedett betűkkel írt rövid tudósítás arról tájékoztat, hogy Markó Béla szenátor felszólalt a parlament két házának együttes megemlékező ülésén, és emlékeztette a jelenlévőket a gyulafehérvári határozatokban megfogalmazott kisebbségeknek ígért jogegyenlőség aktualitására. (*Háromszék*, 1993. december 1.) Ugyancsak a parlamenti üléssel foglalkozik a *Mondjátok meg az igazat* című rövid írás, ami tudósít Nicolae Cerveni, liberális képviselő kijelentéséről, miszerint a román népnek „az igaz történelemmel kell végre szembesülnie.” (*Háromszék*, 1993. december 1.) Ugyancsak

a gyulafehérvári határozatokkal, s kifejezetten annak az első pontjával foglalkozik *Az első világháború vége* című cikk is, amelyhez egy fényképet is közöl a szerző *Iuliu Hossu püspök felolvassa az 1918. december 1-i gyulafehérvári román nemzeti gyűlés határozatát Erdély és Románia egyesüléséről* címmel. (*Háromszék*, 1993. december 1.) Ferencz Csaba *Akik nem tudnak ünnepelni* című keretes írásában a többség nemzeti mítoszának folyamatos újratereztését, és az önkritikától mentes történelemszemléletét állítja szembe az ünnepelni kényszerített kisebbséggel és hívja fel a figyelmet az etnikai konfliktuspotenciálra. (*Háromszék*, 1993. december 1.) A *Parázspan szült béke* című cikknek a trianoni békeszerződés a témája, Simó Erzsébet tollából, akinek miután taglalja a békeszerződés következtében létrejött népesedési arányokat, végkövetkeztetése, hogy „Trianont nemzeti tragédiának tartjuk.” (*Háromszék*, 1993. december 1.)

Az eddig elemzett cikkek mindegyikében érezhető az a mérhetetlen feszültség, mely az 1918 óta eltelt időszakban felgyülemlett és rétegződött a többség és a kisebbség között. S amelyben a rendszerváltás nem hogy megoldást hozott volna, hanem mondhatni provokatív módon egy olyan etnikai feszültségekkel terhelt, problémás jeles napot választott román nemzeti ünnepnek, amelyet az ország lakosságának közel tíz százaléka nemcsak, hogy nem tud magáénak vallani, hanem kifejezetten „ellenünnepnek” tart. Egyik interjúalany így nyilatkozik a témáról:

„December elseje az erdélyi románság nevében hozott határozat, amit akkor egyszerűen felolvastak, de ha az jogforrás abból a szempontból, hogy Romániához csatoljuk az egyik pontja alapján Erdélyt, akkor az abban előírt pontokat elfogadva december elseje lehetne közös ünnep. Mert azt írja, hogy anyanyelvű adminisztráció, minden szinten arányos képviselő, nyelvhasználat stb. tehát, ha ezeket a pontokat teljesítik, akkor a december elseje alapján lehetne össznemzeti ünnep. De amíg a Maros-megyei prefektúrának adnak igazat azért, mert nem használ magyar honlapot és a Legfelsőbb Törvényszék értékeli, addig hogy lehessen elvárni, hogy ünnepeljünk. A magyaroknak nem ünnep. Ha ez nem ünnep, akkor azt jelenti, hogy nem szabadna, hogy december elseje – ha ők nem akarják jogforrásként használni – nemzeti ünnep legyen. Nemzeti ünnep volna, ha olyan közös mozgalmat, történelmi eseményeket keresnének, amelyek összekötik.” (Interjú K. Gy.-val.)

Hazai címmel rövid tudósítások olvashatók arról, hogy százezer résztvevőt várnak Gyulafehérvárra az ünnep alkalmából, és arról is, hogy Bukarestben jól lezajlottak az ünnepi események, valamint I. Mihály király üzenetét is közli az újság, amelyben a bukaresti rádiót arról tudósítja, hogy a jelenlegi politikai hatalom megakadályozta, hogy részt vegyen a gyulafehérvári ünnepeken. (*Háromszék*, 1993. december 1.) *A hatalom fél I. Mihálytól* című cikk is az utóbbi témát tárgyalja, és részletesen leírja, hogy a rendszerváltást követően hányszor és milyen indokkal akadályozták meg, hogy a király Romániába látogasson. (*Háromszék*, 1993. december 1.) Ugyancsak a második oldalon, keretes vastagon szedett betűkkel írt cikk

tudósít arról, hogy Kolozsváron felavatták Avram Iancu szobrát. Az ünnepen részt vett a kormánypárt, a hadsereg, a belügyminisztérium és a hírszerző szolgálat. A cikkből azt is megtudhatja az olvasó, hogy kiknek az anyagi támogatásával született meg a közel egymilliárd lej értékű szobor. (*Háromszék*, 1993. december 1.) *Románia nemzeti ünnepén Gyulafehérváron százezer helyett csak tízezren* címmel arról tudósít a *Háromszék*, hogy a beharangozottakkal ellentétben Gyulafehérváron kisebb volt az ünnep iránti érdeklődés, mint ahogy azt a szervezők várták. (*Háromszék*, 1993. december 2.) Egy második oldalon megjelent rövid cikk pedig arról közöl részleteket, hogy a gyulafehérvári népgyűléssel egyidőben a Demokratikus Konvenció Bukarestben közel harmincezres tömeggel együtt ünnepelt. Az ünnepségen többek közt részt vettek Andrei Pippidi, Corneliu Coposu, Sergiu Cunescu, Markó Béla, Ana Blandiana és Emil Constantinescu. A király részvételének hiányával több beszéd is foglalkozott, és úgy értékelték, hogy „a hatalom nem akarja elismerni az ország igazi történelmét.” (*Háromszék*, 1993. december 2.) Az ünnepségen Markó Béla is részt vett, aki megállapította, hogy az ellenzékhez való közeledés a kisebbségi jogok elérésének egyik kulcsa. (*Háromszék*, 1993. december 2.)

1994-ben összesen hét cikk foglalkozik december elsejével. *1918. december 1.* címmel rövid tudósítás olvasható a megyeszékhelyi szakszervezetek művelődési házában megszervezett ünnepségről és kulturális műsorról, amelyen román és magyar együttesek egyaránt felléptek. A cikk írója, Domokos egy fényképet is közöl a jelenlévőkről. (*Háromszék*, 1994. november 30.) A második oldalon egy rövid kétsoros hír a parlament két házában megrendezésre kerülő együttes ünnepi ülésről ad hírt. (*Háromszék*, 1994. november 30.) A december elsején megjelent elsőoldali cikk *A gyulafehérvári egyesülés* címmel tényeket közöl az egyesülésről, a hadsereg szerepéről, az események magyar és szász recepciójáról, és a határozat néhány pontját is közzéteszi, valamint az előző évből már ismert fényképet Iuliu Hosu püspökről. (*Háromszék*, 1994. december 1.) *A nemzet ünnepe* szintén elsőoldali cikk Sylvester Lajos tollából a parlamenti ünnepi ülésen elhangzottakra reagálva sajnálattal állapítja meg, hogy számos politikus csak a két világháború közötti prosperitásról tud beszélni, a történelmi visszatekintések még mindig a dákoromán kontinuitás elméletének tükrében történnek és nemcsak az ellenzék, hanem a magyarságot is folyamatos támadás éri. (*Háromszék*, 1994. december 1.) Demeter Béla Pál írása *Emlékezés egy régi december elsejére* egy családi történetet elevenít fel 1920. december 1-jéről, amikor az iskola egyik tanárát azért érte rendőri atrocitás, mert a Mikó Kollégiumra nem volt kitézve a román trikólór. (*Háromszék*, 1994. december 1.)

1995-ben is hét cikk látott napvilágot december elsejével kapcsolatosan. *A román nemzeti ünnep. Hatálytalan határozat?* címmel Tőkés József egyoldali írását közli, amelyben a nyugalmazott jogász az erdélyi nemzetek, nemzetrészek nyelvhasználati jogainak történetét tekinti át, s arra a megállapításra jut, hogy azáltal, hogy Románia december elsejét választotta nemzeti ünnepéül, s külön nyilatkozatban hangsúlyozta a gyulafehérvári határozat pontjait, tulajdonképpen kötelezte magát a benne foglaltak figyelembe vételére. (*Háromszék*, 1995. december 1.)

Szintén az első oldalon keretes írásban közli az újság a határozat III. szakaszának 1. pontját, amely az együttlakó nemzetiségek jogait lenne hivatott biztosítani. (*Háromszék*, 1995. december 1.)

A *Decemberi emlék* Csernátoni tollából az 1944. december elsején tartott kolozsvári és marosvásárhelyi népszámlálási eredményekről emlékezik meg, valamint a szintén 1944-es Nemzetiségi Statútum tartalmát tárgyalja. (*Háromszék*, 1995. december 1.) Sylvester Lajos elsőoldali írása *December 1.* címmel azt taglalja, hogy mit jelent az erdélyi magyarságnak december elseje, és miért nem ünnep számára ez a nap. (*Háromszék*, 1995. december 1.) Ugyanezt a témát járja körül a *Mikor ünnep az ünnep?* című rövid írás is, mely (Fekete) tollából származik. (*Háromszék*, 1995. december 1.) A második oldalon megjelent rövid tudósítás a parlament két házának együttes ünnepi üléséről ad hírt. (*Háromszék*, 1995. december 1.)

A fentiekből is érzékelhető, hogy a 90-es években megjelent cikkek lényegében felhívják a köztudat figyelmét a be nem tartott ígéretekre, s megállapítható az is, hogy a magyar közösséget sokként érintette december elseje nemzeti ünnepé nyilvánítása, éppen ezért ez a nap történelmileg és interetnikus szempontból is túlterhelt, s mindez alapjaiban befolyásolja fogadtatását a magyar közösségen.

1996-ban három cikk foglalkozik az ünneppel: november 30-án egy ötsoros rövid tudósítás olvasható a parlament együttes üléséről, amely alatt Emil Constantinescu első hivatalos elnöki sajtótájékoztatójáról történik tudósítás, amelyben hadat üzen a korrupciónak. (*Háromszék*, 1996. november 30.) A következő, december másodikán megjelent cikk is Emil Constantinescu ünnepi beszédéről tájékoztat, fő mondanivalója a törvények tiszteletben tartása és az ország euroatlanti integrációjának előmozdítása. (*Háromszék*, 1996. december 2.) A következő cikk pedig arról tudósít, hogy 1990 óta először vesznek részt az RMDSZ vezetői a gyulafehérvári ünnepségen, valamint azt is hozzáteszi, hogy az új elnök ünnepi beszédében tartózkodott mindenféle sovíniszta, magyarokat bántó kijelentéstől. (*Háromszék*, 1996. december 2.)

Az 1996-os cikkek mennyisége és tartalma is egyfajta várakozással teli időszakra utal. Emil Constantinescu választási győzelme következtében egy csapásra eltűntek az eddig rendszeresen megjelenő követelések, a trauma helyét a visszafogott bizakodás vette át a kisebbségi magyar regionális újságokban. Ez a tény is tükrözi tehát, hogy mennyire összefügg a nemzeti ünnep recepciója az adott belpolitikai helyzettel.

1997-ben négy cikk foglalkozik december elsejével. Az egyetlen elsőoldali (Szerkes) tollából a megyeszékhelyi, Mihai Viteazul-szoborcsoportnál zajló ünnepségről, a koszorúzásról és az azt megelőző nap hivatalos ünnepségről tudósít. A híradás nyugodt és objektív hangnemű. (*Háromszék*, 1997. december 2.) Hasonlóan bizakodó a gyulafehérvári megemlékezésről szóló tudósítás is, amelyen Emil Constantinescu államfő mondott beszédet, s az ünnepség során „megfigyelők szerint a korábbiánál kevesebb retorika, a múlt kritikusabb szemlélete volt jellemző”. (*Háromszék*, 1997. december 2.) Magyarország és Románia közötti szomszédsági viszony javulására utal az a tény is, hogy a Magyar Köztársaság elnöke táviratot intézett a román

államfőhöz a nemzeti ünnep alkalmából. Egy tizenegy soros rövidhír pedig arról számol be, hogy a román állami televízió műsorában történészek mutattak rá arra, hogy szerencsésebb lett volna május 10-re időzíteni a román nemzeti ünnepet, mint csak az Erdélyt kiemelő decemberi napra. (*Háromszék*, 1997. december 2.)

1998-ban szintén négy cikk foglalkozik a nemzeti ünneppel, ebből kettő elsőoldalas, egy pedig a harmadik oldalon jelenik meg. Szekeres Attila írása *Gyulafehérvár időszerűsége* címmel ismételten felhívja a figyelmet a század eleji ígéretetek betartásának időszerűségére. (*Háromszék*, 1998. december 2.) A *Románia nemzeti ünnepe* című írás a sepsiszentgyörgyi Mihai Viteazul téri ünnepségről, a katonai esküről és a kulturális műsorról számol be, amelyen közel kétezren voltak. (*Háromszék*, 1998. december 2.) A *Fagyos ünnep* című cikk a parlamenti ülésen elhangzott beszédek elemzi, az ellenzékiek hevesen támadták a kormányt és az RMDSZ-t, s felszólították az előbbi, hogy „foglaljon állást a Romániai Magyar Demokrata Szövetség szeparatista törekvései ellen”. A cikk írója arról is tudósít, hogy az ünnep csupán a nagyobb városokban vonzott közönséget, máshol inkább csak a nyitva tartó vendéglők és üzletek forgalmát növelte. (*Háromszék*, 1998. december 2.) A *Hírsalátában* további két rövid tudósítás számol be egy előléptetési botrányról, valamint arról, hogy az ortodox egyház rossz néven vette, hogy az államfő gyulafehérvári útja során katolikus misén vett részt. (*Háromszék*, 1998. december 2.)

1999-ben hat cikk jelent meg december elseje alkalmából, ebből négy elsőoldalas. A *Fáklyásmenet december elsején* című cikk írója arról számol be, hogy a Kovászna megyei prefektúra az addigiaknál jóval szélesebb körű, nagyszabású mediatisztált ünnepséget tervez. Az ünnepi tudományos, kulturális és hivatalos programok három napon keresztül tartanak a megyeszékhelyen, ezek záróakkordjaként december elsején este a szervezők egy, a város központján áthaladó fáklyásmenetet terveznek. (*Háromszék* 1999. november 30.) Bogdán László *Sivatag* című elsőoldalas cikkében az ünnep előestjén az ország rossz gazdasági állapotáról, az egyre fokozódó belpolitikai viszályokról számol be. (*Háromszék* 1999. november 30.) Sylvester Lajos *Decemberi ködgubában* című cikkében sincs már pozitív hangvétel. Akárcsak a 90-es évek elején, ismételten az Erdély-kérdés, a december elseje mint ünnep és a be nem váltott ígéretetek mozgatják a magyar köztudatot. (*Háromszék* 1999. december 1.) Hasonló feszült hangulatot tükröz a parlament két házának együttes üléséről szóló tudósítás is, amely arról tájékoztat, hogy az ellenzéki pártok az ország föderalizálásától, a román nemzetállam megcsonkításától tartanak. Az RMDSZ-es képviselők pedig a gyulafehérvári nyilatkozatban foglaltak betartását sürgették. (*Háromszék* 1999. december 1.) Egy további elsőoldalas cikk pedig arról számol be, hogy Emil Constantinescut kifütyülték az ellenzékiek a gyulafehérvári ünnepi ülésen. (*Háromszék* 1999. december 2.) A *Koraesti fáklyásmenet* című cikk pedig a megyeszékhelyi újfajta ünnepi mozzanatról, a fáklyás felvonulásról számol be, ennek hangulatából sokat elvett a nagy köd, sikertelenségét bizonyítja, hogy a rákövetkező évek ünnepi szokásvilágában ez a rituálé már nem található meg. A felvonulásról fényképet is közöl az újság, háttérben a Mihai Viteazul-szoborcsoport, mely előtt a kora estébe világító fáklyák láthatók. (*Háromszék* 1999. december 2.)

2000-ben csupán egy harmadik oldalas cikk jelent meg *Terített asztal a prefektúrán. Háromnapos ünnep* címmel. A tudósítás az előző évhez hasonló nagyszabású megyeszékhelyi rendezvénysorozatról ad hírt, melyet a prefektúra és a megyei tanács szervezett, és szimpóziumra, kulturális műsorokra, állófogadásra, a Mihai Viteazul téri hivatalos megemlékezésre hívja fel az olvasók figyelmét, valamint az ünnepség záróakkordjaként megrendezésre kerülő *Nagy Egyesülés báljára*. (*Háromszék*, 2000. november 30.)

2001-ben összesen kilenc cikk foglalkozik a december elsejei ünnepkörrel, ebből négy elsőoldali írás. Sylvester Lajos írásában párhuzamot von augusztus 23. és december 1. között, mely hasonlatnak tükröznie kellene a románság számára is, hogy mit jelent a magyaroknak a december elsejei kényszerünnep. Sylvester továbbá ismételtelen számon kéri a gyulafehérvári ígéreteket. (*Háromszék*, 2001. november 30.) Egy következő cikk pedig *A mi december elsejünk* címmel arról számol be, hogy Csíkszereda előljárói felszólították a magyarokat, hogy maradjanak távol a „Hargita megye központjába költöztetett központi nemzeti ünnepségtől”. (*Háromszék*, 2001. november 30.) A lakossághoz intézett felszólítás teljes szövege olvasható a *Háromszék* hasábjain, ebben az egymás iránti tiszteletre szólítja fel a román kormányt, és arra kéri, hogy a 84%-ban magyarok lakta városban továbbra se legyen helye a diadalittas, hangos ünneplésnek, mert a magyarok számára „sohasem volt öröm ez az ünnep”. Különösen nem az – tájékoztat a cikk – a feszültségektől sem mentes időszakban, amikor a státustörvény, a Har–Kov-jelentés vagy az ortodox egyház székelőföldi terjeszkedése van napirenden. (*Háromszék*, 2001. november 30.; Csáky 2004) A felhívásra adott román reakciókra válaszol Simó Erzsébet *Kinek az ünnepe* című elsőoldali írásában. (*Háromszék*, 2001. december 1.)

Egy következő cikk pedig arról tájékoztat, hogy a csíkszeredai RMDSZ vezetősége elhatárolódik a felhívástól, és inkább fektetné a román–magyar viszonyt a francia–német megbékélés alapjaira. (*Háromszék*, 2001. december 1.) Iliescu államfő pedig egyenesen „eltévelyedett elméjű embereknek” nevezi a felhívás megfogalmazóit, és örömet fejez ki, hogy az RMDSZ elhatárolódott az ügytől, ugyanakkor a felhívás első számú gazdáját, Sógor Csaba szenátort a „Tőkés László püspök gyámködása alatt álló radikális RMDSZ-szárny tagjaként” említi. (*Háromszék*, 2001. december 1.) Az újság arról is beszámol, hogy Tőkés provokációtól tart Csíkszeredában. (*Háromszék*, 2001. december 1.) Ugyancsak ezen téma apropóján Sylvester Lajos *A provokáció tornádói* című elsőoldali írásában számvetést készít az elmúlt néhány év politikai tornádóiról, a státustörvény körüli vitától egészen a *Hagymakupolás honfoglalás* című dokumentum és a Har–Kov-jelentés körül kialakult feszültségekig. (*Háromszék*, 2001. december 3.) Egy következő cikk a csíkszeredai ünnepségek békés lezajlásáról tudósít, amelyen RMDSZ-es politikusok is részt vettek. Az ünnepség végén felavatták a görögkeleti egyház által megvásárolt ingatlant, amelyben kulturális központot avattak, s amelynek megvásárlásához a kormány nyújtott jelentős anyagi segítséget. (*Háromszék*, 2001. december 3.) Benkő Levente *Parlamentari jelentés kontra nemzeti ünnep* című cikkében a második Har–Kov-jelentés kritikáját írja meg. (*Háromszék*, 2001. december 4.) A *Székelly Hírmondóban*

megjelent cikkben Gazda Zoltán is a csíkszeredai felhívás körül kialakult vita alapján fogalmazza meg, voltaképp miért nem ünnep december elseje az erdélyi magyarságnak. (*Székely Hírmondó*, 2001. december 14–20.)

2002-ben összesen két cikk jelent meg, mindkettő témája Adrian Năstase budapesti látogatása, ami éppen december elsejére esett. *Năstase, a kedvezménytörvény és december 1.* című írás arról tudósít, hogy a látogatás fő célja nem a kedvezménytörvény körüli viták tisztázása, hanem a „stratégiai partnerségről” készült dokumentum aláírása, és a Gozsdu-alapítvány ügye volt. Ahogy Magyarai megjegyzi: „Năstase budapesti látogatása – a magyar fél szempontjából – sem kudarcnak, sem győzelemnek nem mondható, de egyértelműen diplomáciai siker Románia számára.” A következő cikkből megtudhatja az olvasó, hogy Năstase budapesti útját megelőzően Kolozsváron ünnepelt, valamint hogy a magyar miniszterelnök és a magyar ellenzék képviselői részt vesznek a budapesti román nagykövetségen megrendezett december elsejei ünnepségen. Ezt a tényt Năstase a következőképpen értékeli: a magyar politikum ezzel a gesztussal azt szemlélteti, hogy „túllépnek azon a múlton, amely Románia számára az 1918-ban történt újraegyesülés örömét, de Magyarország számára mást jelenthet.” (*Háromszék*, 2002. december 2.)

2003-ban öt írás foglalkozik december elsejével. Sylvester Lajos *Gyulafehérvár* című cikkében azt taglalja, hogy maga a város milyen jelentéstartalmakat hordoz a magyar köztudatban, illetve felelegeti Năstase és Medgyessy 2002-es budapesti koccintását a nemzeti ünnep alkalmából. (*Háromszék*, 2003. november 29.) Szintén Sylvestertől származik a *Gyulafehérvár, 1918. december 1.* című cikk, amelyben a gyulafehérvári határozat eltérő magyar–román értelmezésére hívja fel az olvasó figyelmét. (*Háromszék*, 2003. november 29.) A *rendelet, nyilatkozat, határozat* című cikk szó szerint közli I. Ferdinánd 1918. december 24-ei rendeletét, a Szász Közpon-ti Tanács és az Erdélyi Szász Nemzeti Tanács 1919. január 8-ai határozatát, az erdélyi zsidók 1919. március 18-ai nyilatkozatát és a bánági svábok 1919. augusztus 10-ei határozatát, amelyekben a Gyulafehérvári Nemzetgyűlés határozatai alapján elrendelik a törvényrendelet végrehajtását, illetve üdvözlik a határozatokat. (*Háromszék*, 2003. november 29.)

Két további cikk a gyulafehérvári ünnepségekről tudósít, melyen a BBC-rádió becslése alapján 2 500 fő vett részt, és arról is beszámol a cikk írója, hogy különleges biztonsági intézkedések övezték a rendezvényt és Iliescu államfő beszédét. (*Háromszék*, 2003. december 2.) A következő cikk arról tudósít, hogy nemzetellenes feliratok – *Le Romániával, éljen az autonómia* – jelentek meg a gyulafehérvári Egyesülés Múzeumának és a Nemzetegyesítés Katedrálisának falán. (*Háromszék*, 2003. december 3.)

2004-ben egyetlen cikk számol be a gyulafehérvári december elsejei ünnepségről, mely főleg a politikai kampánytól és a választási jelszavaktól volt hangos. (*Háromszék*, 2004. december 2.)

2005-ben négy cikk számol be a december elsejei ünnepségekről, kettő a *Háromszék*ben, kettő pedig a *Székely Hírmondó*ban jelent meg. A *Háromszék* első oldalán közöl egy fényképet a sepsiszentgyörgyi Mihai Viteazul téren zajló ünnepségekről.

(*Háromszék*, 2005. november 30.) Magyar Lajos cikke *Gyulafehérvártól–Gyulafehérvárig* címmel pedig az elmúlt 87 év gyulafehérvári tapasztalatait összegzi. (*Háromszék*, 2005. november 30.) A *Székely Hírmondó*ban Károlyi L. Mihály azt taglalja, hogy miért nem ünnep a magyarok számára december elseje, és javasolja, inkább december 22-ét tegyék meg nemzeti ünneppé, amit magyarok és románok is egyaránt ünnepelni tudnának. (*Székely Hírmondó*, 2005. december 1.) A következő cikk dr. Ádám Sándor *Trianon jogszerűsége* című művéből közöl részletet, mintegy ráerősítve az előző cikk tartalmára. (*Székely Hírmondó*, 2005. december 1.)

2006-ban Simó Erzsébet elsőoldalas *A multikulturális nem magyar* című írásában a magyar politikai-gazdasági elit és a civil társadalom hiányára hívja fel a figyelmet. Majd a kolozsvári Babeş–Bolyai Egyetemen kitört táblabotrány kapcsán az RMDSZ kiállásának hiányát, a magyar nyelvű egyetemmel és az autonómiával kapcsolatos üres ígérgetéseit rója fel. (*Háromszék*, 2006. november 30.) Az *Állami ünnep Sepsiszentgyörgyön* című rövid tudósítás a másnap megrendezésre kerülő megyeszékhelyi ünnepek helyszínéről és programjáról tudósít. (*Háromszék*, 2006. november 30.) Két nappal később egy rövidhírben olvashatjuk, hogy a sepsiszentgyörgyi ünnepek az RMDSZ fő megyei tisztségviselőinek jelenlétében zajlottak. Az RMDSZ előljáróiról az újság fényképet is közöl. (*Háromszék*, 2006. december 2.) Az *Ünnepi intolerancia* című cikk a parlamenti ülésen felszólaló Becsek-Garda Dezső beszédéről számol be, amelyben a képviselő határozottan számon kérte a gyulafehérvári nyilatkozat ígéreteit, a nyelvhasználati jogokat, és kitért az egyetem többnyelvű felirataira. Beszédét bekiabálások szakították félbe. (*Háromszék*, 2006. december 2.)

2007-ben Farkas Réka tudósít *Piros-sárga-kék ünnep* címmel a megyeszékhelyi központi ünnepekről, amely mind szimbolikájában, mind pedig az elhangzott beszédekben túlhevült nacionalizmusról tanúskodott. (Anderson 1983; Brubaker –Feischmidt–Fox–Grancea 2010: 31–64; Eriksen 2008; Gellner 1978: 133–149; Gellner 1983; Kántor 2004 és 2005: 10–20; Kapfere 1989: 161–199; Smith 1986).

Az üzenetek elsősorban nem az ünnepről, hanem a magyar–román viszonyról, a magyarok autonómiatörekvéseiről, a „román Koszovórol” szóltak, s üzeneteikben jól tükrözik az évek óta egyre fokozódó december elsejei interetnikus feszültséget. (*Háromszék*, 2007. december 3.; Bognár 2007.)

2008-ban a *Háromszék* hasábjain Kádár Gyula a románság erdélyi történelmének felvázolásával arra ad választ, hogy miért nehéz manapság Romániában az önrendelkezés és a közösségi jogok kivívása. (*Háromszék*, 2008. november 29.) Ugyancsak Kádár Gyula tollából származik a *Székely Hírmondó* hasábjain megjelent cikk is *December 1-jén közösen ünneplünk?* címmel. Az írás 1918. előzményeit és következményeit taglalja, majd arra a következtetésre jut, hogy csak akkor lesz lehetséges a közös ünneplés, ha az erdélyi magyarság egyenlő jogokat élvez a többséggel. (*Székely Hírmondó*, 2008. november 25.)

2009-ben tizenegy cikk tárgyalja a december elsejei ünnepi eseményeket, ebből hat elsőoldalas. A *Háromszék* hasábjain megjelenik a gyulafehérvári kiáltvány ki-

vonata (*Háromszék*, 2009. november 29.), valamint egy elsőoldali hír arról, hogy Baróton december elseje alkalmából a Székely Hadosztály hősei előtt tisztelegtek, mivel 1918-ban éppen ezen a napon alakult meg a Székely Hadosztály, s erre az eseményre emlékeztek Erdővidék előljárói.

A megnövekedett cikkek száma azonban elsősorban a megyeszékhelyi ünnepségen lezajló különös eseménynek köszönhető, amellyel a további cikkek foglalkoznak. Az ünnepség napjára ugyanis egy 150–200 főt számláló csoport, az *Új Jobboldal* (Noua Dreaptă) tagjai érkeztek az ország más megyéiből buszokkal és személygépkocsikkal Sepsiszentgyögyre, hogy együtt ünnepeljenek az itt élő románokkal. *Szélsőjobb-provokáció Sepsiszentgyörgyön* címmel több fényképet is közöl az újság az Új Jobboldal felvonulásáról, egy egyoldali cikkben részletesen taglalja a felvonuló csoport kifejezetten nacionalista szimbólumokkal és sovíniszta skandalásokkal tarkított, erősen provokatív jellegű felvonulását Sepsiszentgyörgy főutcáin. A cikk írója arról is beszámol, hogy a város lakói bölcsen kitértek a csoport elől, s pusztán a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom ötvenfős csoportja „vette fel a kesztyűt”, de a durva bekiabálásokon túl, a rendőri kordonnak is köszönhetően, nem került sor atrocitásra. A csoport tagjai előbb az ortodox templomban vettek részt az ünnepi szertartáson, majd kifejezetten hazafias dalok éneklése, valamint a „Székelyföld román föld, nemzeti egység kell, Hargita és Kovászna Románia része” frázisok skandalása közepette a Mihai Viteazul térre vonultak, ahol részt vettek a hivatalos ünnepségen, majd megkoszorúzták a szoborcsoportot, végül elhagyták a várost. A tudósítás arról is beszámol, hogy a helyben élő román közösség a szokásos ünnepi szertartás szerint, békésen ünnepelte december elsejét. (*Háromszék*, 2009. december 2.) Farcádi Botond *Román bőrfejük érkeztek* című cikke arról tájékoztat, hogy tulajdonképpen már az ünnepséget megelőző este megérkeztek az Új Jobboldal tagjai Ioan Lăcătușu⁸³ meghívására Sepsiszentgyögyre, de Antal Árpád polgármester rendőrök segítségével akadályozta meg az ittas és nacionalista frázisokat kiabáló bőrfejú fiatalokat, hogy megszálljanak az önkormányzat által támogatott Mihai Viteazul Kollégiumban. A csoport tagjai reggel visszatértek a városba, hogy részt vegyenek az ünnepségen. (*Háromszék*, 2009. december 2.) Farkas Réka *Szélsőségesek ünnepe* című cikke is az Új Jobboldal sepsiszentgyörgyi felvonulásával foglalkozik, a szervezet magyarokat megfélemlítő szándékára, a tolerancia hiányára és a szélsőséges eszmék romboló hatására világít rá. (*Háromszék*, 2009. december 2.)

A *Székely Hírmondó* december elsejei száma a Magyar Polgári Párt bukaresti látogatását tárgyalja. A párt képviselői a cikk szerint azzal a céllal mentek ezen a napon Bukarestbe, hogy számon kérjék az államfőn a gyulafehérvári nyilatkozatokat. (*Székely Hírmondó*, 2009. december 1.) A *Háromszék* is reagál erre az eseményre, és Simó Erzsébet kritikával illeti az MPP vezetőségét, amiért elfogadták Băsescu elnök meghívását, és még koccintottak is az államfővel a román nemzeti ünnep alkal-

83 Történész, a Hargita, Kovászna és Maros Megyei Románok Civil Fórumának volt elnöke, a kommunista időszakban jelentős szerepet játszott Kovászna megye elrománosítási folyamatában.

mából megrendezett fogadáson. A cikk írója a Medgyessy és Năstase 2002-es budapesti koccintására asszociál, melyet véleménye szerint az erdélyi magyarság azóta sem bocsátott meg. (*Háromszék*, 2009. december 3.)

A 2010. december elsejei ünnepekről összesen tíz cikk emlékezik meg a háromszéki regionális magyar sajtó hasábjain. Szekeres Attila *Százszor Székelyföld* című rövid, háromsoros írásában az Új Jobboldal 2009-es sepsiszentgyörgyi felvonulására emlékezik, s némi iróniával megjegyzi „Legalább százszor skandálták: Székelyföld román föld! Ezek szerint nemcsak számunkra tény Székelyföld léte, hanem ők is úgy érzik, ha nevét százszor is említették.” (*Háromszék*, 2010. december 1.) 2010-ben is borzolja a kedélyeket, hogy az Új Jobboldal ez alkalommal Marosvásárhelyen tervezett felvonulást, amelyre először kapott engedélyt, s habár a polgármesteri hivatal visszavonta azt, végül mégis sor került az eseményre. (*Székely Hírmondó*, 2010. december 1. és *Háromszék*, 2010. december 1.) A *December elseje Romániában* című cikk is tárgyalja a marosvásárhelyi felvonulás körülményeit, valamint arról is tudósít, hogy Bukarestben a Diadalívnél megrendezett ünnepeken kifütyülték Emil Boc miniszterelnököt, míg Kolozsváron a győri Wass Albert Zászlóalj Székely Szakasza által meghirdetett megemlékező felvonuláson senki sem jelent meg. (*Háromszék*, 2010. december 2.) A *Decemberi koccintások emléke* című cikk Tőkés László budapesti megemlékezéséről tudósít, aki a történelem három koccintásának (1918, 2002 és 2009) gyalázatáról beszélt. (*Székely Hírmondó*, 2010. december 2.) Az *Ünnep-e december 1-je?* című cikkben Kádár Gyula az elmúlt 90 évre visszatekintve december elsejét gyásznappal nevezi a magyarság számára, meglátása szerint ez mindaddig így is marad, amíg a magyarok másodrangú állampolgárai lesznek Romániának. (*Székely Hírmondó*, 2010. december 2.) A *Hőseink előtt tisztelgetek* című cikk a Székely Hadosztály emlékére Baróton állított emléktáblánál zajló ünnepekről tudósít, ezen részt vettek a Bardóc-Miklósvárszék Egyesület, a Székely Nemzeti Tanács és a Történelmi Vitézi Rend tagjai. (*Háromszék*, 2010. december 1.)

2011-ben öt cikk foglalkozik a december elsejei témakörrel, három ezek közül a Sepsiszentgyörgyön ismételt a helyi románsággal együtt vonuló, magyarelles és etnikai szempontból provokatív rigmusokat ordító Új Jobboldal felvonulásáról számol be, akik 2009-es első sepsiszentgyörgyi látogatásukhoz hasonlóan ebben az évben is erősen nacionalista szimbólumokkal és szövegekkel vonultak fel a város utcáin. A cikkekből megtudhatjuk, hogy Csíkszeredába készültek együtt ünnepelni a helyi románsággal, de mivel az ottani ünnepeket délutánra ütemezték, ezért engedély nélkül ugyan, de felvonultak Sepsiszentgyörgyön, a délelőtt folyamán. (*Háromszék*, 2011. december 2.) Sylvester Lajos december elsejei megemlékezésében arról elmélkedik, hogy mi ellensúlyozhatja a magyarok számára az ünnep igazságtalanságát, a felvonuló Új Jobboldal durva, sértő rigmusait, és arra a végkövetkeztetésre jut, hogy nyelvünkön, kultúránkon, kiépült egyházi és világi intézményrendszerünkön, családunkon túlmenően „az országhatárok átjárhatósága, a kultúra szabad áramlása, a kettős állampolgárság ténye, egy értünk felelősséget érző anyaország léte, és végkimenetelében autonómiaöregkvéseink beérése.” (*Háromszék*, 2011. november 30.)

A *Háromszék* december 3-ai számában pedig részletes recenziót olvashatunk Kádár Gyula, sepsiszentgyörgyi történész legújabb könyvéről. A *Székely hazát akarunk* a székelyföldi autonómia kivívására buzdítja olvasóit, s részletesen tárgyalja az 1918 előtti és utáni román kisebbségpolitikai gyakorlatokat, és ezek hosszú távú következményeit a székelyföldi magyarság lélekszámára és autonómiaesélyeire vonatkozóan. (*Háromszék*, 2011. december 3.)

2012-ben is öt cikk foglalkozik a december elsejei ünnepkörrel és a körülötte kialakult feszültségekkel Székelyföldön. Három cikk a Nagy Egyesülés következményeit taglalja, mindhárom arra a végkövetkeztetésre jut, hogy nemcsak az erdélyi magyarság járt rosszul az 1918-as egyesítéssel, hanem gazdasági és kulturális hátrányok érték az erdélyi románságot is, a Regát visszahúzó ereje hamar megmutatkozott. (*Székely Hírmondó*, 2012. december 3. és *Háromszék*, 2012. november 30.) Kádár Gyula ezen túlmenően párhuzamot von a népességarányok és az egyes etnikumok követeléseinek jogossága között, kifejtve, hogy 1918-ban Erdélyben a románság aránya 53% volt, más nemzetiségeké pedig 47%, ennek ellenére a románság erőteljes nacionalista nemzetépítésbe kezdett. Manapság a székelység százalékaránya saját régiójában 76%, a románság mégis teljességgel elutasítja autonómia-törekvéseiket. (*Háromszék*, 2012. november 30.) A *Szélsőség paródiája* című cikkben szintén Kádár Gyula iróniával emlékezik meg a 2011-ben Székelyföld városaiban, köztük Sepsiszentgyörgyön is felvonuló új Jobboldal durva, magyarságot sértő megnyilvánulásaira, majd keserűen jegyzi meg, hogy a „magyargyűlölő nacionalisták masírozhatnak, mert senkit nem zavar (!) az idegengyűlölet, ami árad belőlük.” (*Háromszék*, 2012. november 30.) December 3-i számában a *Székely Hírmondó* arról tájékoztatja olvasóit, hogy a nemzeti ünnep alkalmából s azzal a céllal, hogy az ünneplő tömeget ne zavarja, a prefektus egy román zászlóval fedette el a tizenkét négyzetméteres SIC – Terra Siculorum Sepsiszentgyörgy főterén korábban az RMDSZ által felállított transzparenst. (*Székely Hírmondó*, 2012. december 3.)

2013-ban két cikk is foglalkozik a Sepsiszentgyörgyön újfent felvonuló Noua Dreaptă (Új Jobboldal) provokatív viselkedésével, s a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom válaszreakcióival. A cikkek írói szerint mintegy 70–80 fő Új Jobboldali és 40 Vármegyes fiatal került komoly szópárbajba a felvonulás során. A két szélsőséges szervezet közti rendet kb. 300 csendőr és 200 civil rendőr felügyelte, akik a cikkek írói szerint elsősorban a vármegyéseket vették körbe és filmezték. A rendezvény végén kisebb dulakodásra is sor került köztük, ennek következtében két vármegyést elszállítottak és megbírságotlakt. A Mihai Viteazul-szobornál megrendezett ünnepségen mintegy 1500 résztvevő volt, a beszédek erősen nacionalista hangnemek voltak, és a felszólalók retorikájából nem hiányzott a kommunizmus alatt jól beidegződött felfogás sem a dákoromán kontinuitásról és a románok több ezer éves székelyföldi jelenlétéről sem. (*Háromszék*, 2013. december 2.) Szintén a *Háromszék*ben jelent meg az a cikk, amely a be nem tartott gyulafehérvári ígéreteket teszi szóvá, s amely megállapítja, hogy ezek az ígérek bizonyára a külföld félrevezetését szolgálták. (*Háromszék*, 2013. november 30.) A *Székely Hírmondó* az IRES kutatóintézet felmérésének eredményeit közli, ami szerint Románia lakosságának

a nemzeti ünnepre vonatkozó megítélése pozitív, „a válaszadók 87%-a szerint családja számára fontos a nemzeti ünnep, 77 százalék szerint megfelelő dátum december elseje, 11 százalék véli úgy, hogy január 24-én kellene ünnepelni, 6% szerint augusztus 23-án”. (*Székely Hírmondó*, 2013. december 2.) A felmérésből az is kiderül, hogy a lakosság háromnegyede tartaná helyénvalónak a Moldova Köztársasággal való egyesülést. (*Székely Hírmondó*, 2013. december 2.)

Látható tehát, hogy a nemzeti ünnep alkalmából teljesen más tényezők motiválják Románia román és magyar nemzetiségű lakosait. Míg a románok többsége meg van arról győződve, hogy december elseje a legfontosabb és legmarkánsabb román nemzeti ünnep, sőt további területi igényeiket is egyértelműen megfogalmazzák, s vezető elitjük nagyobbik része nem határolódik el ezen elvek szélsőséges megfogalmazásától sem, illetve szélsőséges csoportjaik kinyilatkoztatásaitól sem, addig a székelyföldi magyarság többnyire a gyulafehérvári be nem tartott ígéretekkel van elfoglalva, s tulajdonképpen tehetetlen az évről évre egyre agresszívabb módon felvonuló román szélsőséges provokációval szemben.

A román nemzeti ünnep kapcsán Székelyföldön évről évre egyre szaporodó etnikai feszültségek, provokációk és viták számának növekedése, az etnikai feszültség mesterséges kiélezése jól megfigyelhető a 2014-es események során is. Ebben az évben több párhuzamosan zajló történés is borzolja az etnikai kedélyeket és szít gyűlöletet a két etnikum helyi tagjai között, valamint tovább mérgezi a régió országos megítélését is. A nemzeti ünnep alkalmából már szokásosnak mondható Új Jobboldal provokatív, magyarokat sértő, magyarok ellen uszító és kifejezetten kisebbségellenes felvonulására 2014-ben is sor került a sepsiszentgyörgyi hivatalos december elsejei megemlékezés alkalmából. A felvonulás körülményeivel hét cikk is foglalkozik, ezekből megtudhatjuk, hogy Sepsiszentgyörgy önkormányzati képviselői, Rodica Pârvan SZDP-s⁸⁴ képviselő kivételével elhatárolódnak mindenféle szélsőséges megnyilvánulástól. (*Háromszék*, 2014. november 28. és *Székely Hírmondó*, 2014. november 28.)

Bár a szélsőséges szervezet internetes toborzása szerint húszezer résztvevővel kívánja megszállni a várost (*Háromszék*, 2014. november 22.), valójában csak mintegy hetven fő érkezett Sepsiszentgyörgyre. Szimbólumrendszerük, transzparensaik, öltözékük, viselkedésük és jelszavaik megegyeznek az előző években megszokottakkal (*Háromszék*, 2014. december 2.), vita tárgyát képezi azonban a „Ki a magyarokkal az országból” jelszó, mely több feljelentést is maga után vont. Egyrészt Mădălin Guruianu, a Nemzeti Liberális Párt sepsiszentgyörgyi elnöke tett feljelentést az Új Jobboldal és a később tárgyalandó kézdivásárhelyi zászlóbotrány miatt. (*Székely Hírmondó*, 2014. december 4.)

Másrészt Erdély András újságíró emelt panaszt a kormánybiztosi (prefektusi) hivatalnál, és videofelvétellel bizonyította, hogy az uszító jellegű szövegek valóban elhangzottak az Új Jobboldal felvonulása során, valamint kérte, hogy az alkotmány 30. cikkelyének passzusai, illetve a büntető törvénykönyv előírásai alapján vonják felelősségre az érintetteket és hozzák nyilvánosságra az ügyben kezdeményezett el-

---

84 Román Szociáldemokrata Párt, Partidului Social Democrat (PSD)

járását.⁸⁵ (*Háromszék*, 2014. december 4. és *Székely Hírmondó*, 2014. december 8.) A *Székely Hírmondó* december 9-i számában megjelenő állampolgári véleménynyilvánítások a magyar–román együttélés szempontjából rendkívül károsnak, provokatívnak és az etnikai konfliktuspotenciált növelő tényezőnek tartják a szélsőségek sepsiszentgyörgyi felvonulását. (*Székely Hírmondó*, 2014. december 9.)

Tíz újságcikk foglalkozik a 2014. november 29-én a Magyar Polgári Párt által szervezett sepsiszentgyörgyi nagygyűléssel, amelynek célja felhívni a románság, a politikum és az újonnan megválasztott államfő, Klaus Iohannis figyelmét a be nem tartott 1918-as gyulafehérvári ígéretre. A gyűlés aktualitását a közelgő december elsejei nemzeti ünnep adja, valamint az a tény, hogy az új államfő megválasztását a magyarság 80%-a támogatta. (*Székely Hírmondó*, 2014. november 26., november 27.) Több újságcikk is beszámol arról, hogy ebből az alkalomból összefogás születik a magyar jobboldal két pártja, az MPP és az EMNP között, azzal a nem titkolt céllal, hogy több embert tudjanak mozgósítani, mivel meglátásuk szerint a 2016-os választásokon csak összefogással lehet eredményeket elérni. (*Székely Hírmondó*, 2014. november 26.) A szervezők arra is felhívják a HVIM tagjainak figyelmét, hogy az Új Jobboldal sepsiszentgyörgyi ünneplése alkalmából ne vonuljanak utcára, mert az előző év tapasztalata alapján csak őket érheti hátrányos megkülönböztetés a karhatalmak részéről. (*Háromszék*, 2014. november 26.) Az RMDSZ a folyamatban lévő Székely Mikó Kollégium visszaállamosításának ügye miatt nem tartja időszerűnek a kezdeményezéshez való csatlakozást. (*Székely Hírmondó*, 2014. december 2.) A szervezők ötponos követeléslistát fogalmaznak meg, amelyben – a gyulafehérvári nyilatkozat tartalmával összhangban – kéri a székelyföldi régió elismerését, a Székelyföld autonómiájáról szóló népszavazás kiírását, új alkotmányt, a magyar nyelv, illetve a székely zászló hivatalos elismerését. Ezeket a követeléseket tartalmazza az a petíció is, amelyet Románia új elnökének és a kormánynak kívánnak eljuttatni a szervezők. (*Háromszék*, 2014. november 19.)

A helyi újságok a rendezvény kimeneteléről is beszámolnak, a *Székely Hírmondó* 2000 főre becsüli a résztvevők számát (*Székely Hírmondó*, 2014. december 2.), míg a *Háromszék* 1000 résztvevőről számol be. (*Háromszék*, 2014. december 2.) Beszédeikben a szónokok hangsúlyozzák, hogy a román társadalmat és politikumot kívánják békés és demokratikus eszközökkel figyelmeztetni 1918-as ígéreteikre, valamint arra, hogy az akkor kimondottak jogos alapot adhatnak autonómia követelésüknek. Mindezt John Kerry, az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztere szavaival is alátámasztják, aki Románia nemzeti ünnepe alkalmából küldött köszöntőjében három értékre hívja fel a román kormány figyelmét. Ez a három érték a jogállamiság, a demokrácia és az itt élő nemzetek békés együttélésének fontossága. A dél-tiroli autonómia pozitív példájával illusztrálva hívják fel a szervezők Iohannis elnök figyelmét a romániai kisebbségi jogalkotásban fennálló hiányosságokra. (*Háromszék*, 2014. december 2. és *Székely Hírmondó*, 2014. december 2.)

85 A feljelentés szövege, a prefektus válasza és az ügyvel kapcsolatos más hivatalos dokumentumok a mellékletben találhatóak. Az eset tipikus példája annak, miként lehet egy ügy megoldását ellehetetleníteni.

Feloszlatnák az MPP-t címmel a *Háromszék* rövid tudósítást közöl arról, hogy a Konzervatív Párt Kovászna megyei elnöke, Dan Suciu az MPP törvényszéki úton történő feloszlását kéri az igazságügyi minisztériumtól, azzal az indokkal, hogy a párttörvény értelmében az a politikai szervezet, amely két egymást követő parlamenti választáson nem állított jelöltet, felosztható. (*Háromszék*, 2014. december 2.) Az MPP-nagygyűlésnek és a székelyföldi autonómiatörekvésnek egy további oszlopos ellenzője, a Kovászna, Hargita és Maros megyei Román Civil Fórum is kinyilatkoztatta a nemzeti ünnep alkalmából véleményét, miszerint „Románia maradéktalanul teljesíti a nemzetközi szerződésekben vállalt kötelességeit a kisebbségekkel kapcsolatban”, így véleményük szerint „az úgynevezett Székelyföldnek” sosem lesz etnikai alapú autonómiája. (*Háromszék*, 2014. december 2.)

A harmadik esemény, amiről összesen kilenc cikk tudósít, a kézdivásárhelyi december elsejei ünnepség kapcsán robbantott ki országra szóló médiabotrányt. Kézdivásárhely megjelenik ugyan az évtizedek során elemzett december elsejei ünnepségek helyszínei között mint a környékbeli románság rendszeres emlékezőhelye, azonban a városban történt események általában a megszokott mederben zajlottak, és az itteni ünnepség jelentőségét többnyire elhomályosították a sepsiszentgyörgyi sokkal nagyobb méretű és jobban mediatisztált december elsejei ünnepségek. Néhány tudósítást olvashattunk e jeles nap alkalmából Kézdivásárhelyről 2009 óta, ahol ezen a napon a helyi Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom tagjai rendszerint megemlékeztek a Székely Hadosztály megalakulásáról és honvédő harcáról, mely 1918–1919-ben, a román hadsereg betörésekor egyetlen Erdélyt védő katonai alakulatként teljesített szolgálatot. (*Székely Hírmondó*, 2014. december 3.) Talán ez az esemény is hozzájárult ahhoz, hogy a román karhatalmi szervek figyelme Kézdivásárhely felé fordult. 2014-ben is két cikk tudósít arról a *Székely Hírmondó* hasábjain, hogy a megemlékezést a karhatalom képviselői lefilmezték, a résztvevőkről fényképeket készítettek. *December elseje, a megfigyelés napja* című cikk is szóvá teszi a kommunizusból ismert szekus módszerekkel történő megfigyelést és azt a kettős mércét, amelynek alapján a román biztonsági szervek a HVIM rendezvényét ilyen kiemelt figyelemmel kísérik, miközben a Sepsiszentgyörgyön rendszeresen felvonuló Noua Dreaptă (Új Jobboldal) felvonulásaihoz csak asszisztálnak. (*Székely Hírmondó*, 2014. december 3.)

A fent említett médiabotrány kirobbanásának okát 2014-ben az adta, hogy a Kézdivásárhely központjába érkező 400–500 fős békés román ünneplő közösséget a főter néhány házának homlokzatára kitűzött piros-fehér-zöld színű szalaggal átkötött gyászlobogó fogadta, mintegy jelezve, hogy az itteni magyarok számára nem ünnep december elseje. (*Székely Hírmondó*, 2014. december 2. és *Háromszék*, 2014. december 2.) Ion Popa megyei rendőrparancsnok szerint nem a rendőrség kompetenciája kivizsgálni az ügyet (*Székely Hírmondó*, 2014. december 3.), a román média nyomására azonban a megye prefektusa vizsgálóbizottságot hozott létre, annak érdekében, hogy kivizsgálják, van-e jogi alap az elkövetők megbüntetésére. (*Háromszék*, 2014. december 3.) Közben a Nemzeti Liberális Párt egy olyan törvénytervezetet kezdeményezett, amely alapján 10 000 lejig terjedő bírsággal büntetné a bíróság

a más államok zászlóinak „szabálytalan” kitűzését. (*Háromszék*, 2014. december 3.) Időközben arra is felhívja a *Gyászlobogók reklámként* című cikk a figyelmet, hogy bár a kézdivásárhelyi zászlóügy elbírálásához nem találnak megfelelő jogi alapot, de büntetni mindenképp fognak, ha más nem, a gyászlobogó mint reklámzászló engedély nélküli használata miatt. (*Háromszék*, 2014. december 4.) Bokor Tibor kézdivásárhelyi polgármester figyelmeztet arra, hogy a román média olyan felvételeket használ, amelyeken manipulatív módon azt próbálja bebizonyítani, hogy a nemzeti ünnep alkalmából a város nem volt kellőképpen feldíszítve román nemzeti lobogókkal. (*Háromszék*, 2014. december 5.) A *Székely Hírmondó* december 8-i és 10-i száma pedig arról tudósít, hogy a jelenlegi hatályos törvények alapján nem tudják megbüntetni a gyászlobogók kitűzőit, így végül Kézdivásárhely polgármesterére ró ki a kormánybiztosi hivatal egy 5000 lejes bírságot, mert úgy ítéli meg, hogy a város nem volt kellőképpen feldíszítve nemzeti lobogókkal. (*Székely Hírmondó*, 2014. december 8., december 10.)

A 2014-es események rávilágítanak, hogy a december elseje mint nemzeti ünnep egyre feszültebb etnikai konfliktusszituációkat termel ki. Ezek célpontja és helyszíne Kovászna megyében most már nemcsak Sepsiszentgyörgy, hanem Kézdivásárhely is, ezt a magyar többségű várost is egyre súlyosabban megbélyegzik és magukkal rántják az etnikai feszültségek. A *román hatalom valós szándékai* című cikk jól összefoglalja a román hatalom utóbbi hónapokban elkövetett magyarok elleni túlkapásait (Székely Mikó Kollégium visszaállamosítása, a sepsiszentgyörgyi lőtér sorsa, az új zászlótörvény, az Új Jobboldal masírozásai feletti szemhunyas, a kézdivásárhelyi polgármester megbírságolása a zászlóbotrány miatt), mintegy jelezve, hogy a december elsején történtek csak a jéghegy csúcsát jelentik, és egy sor más esemény is megelőzte, kiprovokálta ezeket az etnikai feszültségeket. Itt tehát egy folyamatról és nem egyedi elszigetelt esetekről van szó, „melyek nemcsak a román hatalom hozzánk fűződő viszonyát tükrözik egyértelműen, hanem az általuk nekünk szánt jövőt is előrevetítik. Ellenségként kezelnek, kioktatnak, fenyegetnek, vagyonunkból kiforgatnak, megaláznak, tiltják nemzeti jelképeink használatát, és még a létünket is kétségbe vonják, miközben elvárják, hogy legnagyobb nemzeti tragédiánk kezdetének évfordulóján örömkönnyeket hullatva ünnepeljük, hogy a magyar helyett a román államhatárokon belül élhetünk.” (*Székely Hírmondó*, 2014. december 9.)

A 2015. december elseje körül zajlott sepsiszentgyörgyi és kézdivásárhelyi eseményekkel összesen 63 írás foglalkozik, és részletesen taglalják a december elsejei székelyföldi ünnepi esemény körül kialakult etnikumközi feszültségeket és provokációkat. Az írások nagy számát a DIICOT, vagyis a Szervezett Bűnözés és Terrorizmus Elleni Igazgatóság november 30-i kézdivásárhelyi akciója indokolta. Összesen 49 cikk foglalkozik a kézdivásárhelyi terroristaügyként elhíresült akció körülményeivel, amely a teljes helyi és országos médiát felkavarta. A cikkek írói beszámolnak arról, hogy míg az elmúlt évek ünnepi eseményeit többnyire az Új Jobboldal felvonulásai és a zászló, illetve szimbólumháború jellemezte, addig 2015-ben európai és világviszonylatban is az egyik legsúlyosabb vád érte a kézdivásárhelyi HVIM

helyi vezetőségét, miszerint a december elsejei felvonulás alkalmából Kézdivásárhelyen egy házilag gyártott bombát terveztek felrobbantani egy főtéri kukában. A *Háromszék* és a *Székely Hírmondó* több cikke is arról számol be, hogy a DIICOT, a SRI (Román Hírszerző Szolgálat) és a Román Csendőrség egy október 10-én lehallgatott telefonbeszélgetésre alapozta gyanúját, mely miatt november 30-án Beke István Attila, a HVIM kézdivásárhelyi elnökének házában és cégénél házkutatást tartottak, majd gyanúsítottként a főügyészség parancsára terrorizmus vádjával őrizetbe vették és Bukarestbe szállították, ahol előzetes letartóztatásba helyezték. A tudósítások arról is beszámolnak, hogy a következő napokban a DIICOT és a SRI emberei még két házkutatást hajtottak végre, az egyiket a szervezet alelnökének, Hodor Istvánnak a nyújtódi lakásán, a másikat a szervezet karateedzőjénél, a sárfalvi Szabó Ottónál. (*Székely Hírmondó*, 2015. december 2., december 3. és *Háromszék*, 2015. december 2.) Bár a házkutatások során a karhatalmi szervek sem bombát vagy robbanószerkezetet,⁸⁶ sem annak elkészítésére alkalmas eszközöket nem találtak, csupán szilveszteri petárdákat, születésnapi tortához használható tűzi játékot, airsoft fegyverhez⁸⁷ használható éjellátót és szirénát foglaltak le, valamint számítógépek merevlemezét, magyar zászlót és vármegyés pólókat, december elsején este a Bukaresti Táblabíróság harminc nappal meghosszabbította Beke előzetes letartóztatását. (*Székely Hírmondó*, 2015. december 3.)

A *Háromszék* és a *Székely Hírmondó* hasábjain arról is tájékozódhat az olvasó, hogy az ügy az országos román médiumokban óriási visszhangot és hisztériát keltett, amelyet jól megalapozott a DIICOT december 29-én kiadott kétes értelmű, magyarok ellen szító és elfogult sajtóközleménye⁸⁸ is. A cikk szerint a közlemény a tényekről csak érintőlegesen számol be, és nélkülöz minden szakmaiságot. Arról viszont részletesen tájékoztat, hogy „az ügyben fennáll a terrorizmus vádjának megalapozott gyanúja” illetve hogy a gyanúsítottak „revizionista–szeparatista célok megvalósítását tervezték ki célul, [...] román állampolgárok és javaik elleni erőszakos cselekedetek árán is” azzal a szándékkal, hogy „nehezsítés vagy megakadályozzák a román hatóságok számára az államhatalom gyakorlását az »úgynevezett Székelyföld« övezetben”, stb. és évégett B. I. A. vádlott vállalta, hogy rögtönzött rob-

86 Kiss István nyilatkozata, aki részt vett a házkutatás egy részén és látta a jegyzőkönyvet. (*Székely Hírmondó*, 2015. december 4.)

87 Az airsoftról lásd bővebben *Háromszék*, 2015. december 4, *Airsoft a taktikai játék*.

88 „În cauză, există suspiciunea rezonabilă că, în realizarea obiectivelor revizionist-separatiste pe care structura naționalist-extremistă »Mișcarea de Tineret 64 de Comitate« – HVIM le promovează în Transilvania în scopul realizării, inclusiv prin acte de violență îndreptate împotriva cetățenilor români și a bunurilor acestora, dezideratului de îngreunare/împiedicare a autorităților române în actul de exercitare a puterii de stat în zona așa-zisului »Ținut Secuiesc«, ca etapă a procesului ce vizează refacerea »Ungariei Mari«, în calitate de președinte al HVIM Transilvania, la data de 10.10.2015, în cadrul unei ședințe la care au participat membrii structurilor locale ale extensiilor în România ale HVIM suspectul S. Z. i-a instigat pe membrii celei Tg. Secuiesc a HVIM Transilvania să confecționeze un dispozitiv exploziv improvizat pe care să-l detoneze în public, pe raza județului Covasna, în timpul manifestațiilor prilejuite de sărbătorirea de către cetățenii români a Zilei Naționale de 1 Decembrie, inculpatul BEKE ISTVAN ATTILA, membru marcant al respectivei formațiuni naționalist-extremiste concluzionând: »FACEM«”. (DIICOT honlapja: <http://www.diicot.ro/index.php/arhiva/1641-comunicat-de-presa-29-12-2015>, letöltve 2016.02.10. és *Székely Hírmondó*, 2015. december 2.)

banószerkezetet készít, amelyet nyilvánosan szándékozott felrobbantani Kézdivásárhely területén, a december 1-je alkalmából lezajló felvonulás során.”

Több cikk is beszámol arról, hogy a magyar közösségben óriási felháborodást keltett egyrészt a manapság oly divatos, de igen súlyos terrorizmusvád, s főként annak tényekkel és bizonyítékokkal meg nem alapozott mivolta, valamint hogy a karhatalmi szervek eljárás módja sokakban a kommunizmusban ténykedő Szekuritáé (titkosrendőrség) módszereit, a koncepciós perek emlékét hívta újból életre. A tudósítók felháborítónak tartják azt a tényt is, hogy ezt az akciót a nemzeti ünnep előestéjére időzítették, holott a beszélgetés lehallgatása még októberben történt, felvetik az etnikai hangulatkeltés lehetőségét is, a magyar közösség provokációjára törekvést.⁸⁹

Arról is beszámolnak az elemzett újságcikkek, hogy a román média és politikusok felelőtlen, meg nem alapozott információktól hemzseggő nyilatkozatai, a magyarelles hangulat keltése, a magyar közösség kollektív megbélyegzése⁹⁰ óriási felháborodást keltettek nemcsak a magyar közösség köreiből, hanem néhány nap elteltével felocsúdott egyes vezető román közvéleményformálóban is.⁹¹

A *Háromszék* arról tájékoztat, hogy az *Active Watch* emberjogi szervezet is felelős tájékoztatásra szólította fel az újságírókat az ügy kapcsán.⁹² Továbbá az elemzett cikkek arról is beszámolnak, hogy az ártatlanság vélelmének megszegése és a gyanúsítottal való bánásmód (napokig nem léphetett kapcsolatba a családjával) mind olyan tényezők, amelyek a kézdivásárhelyieket és több székely város lakóit, illetve külföldön élő magyarokat arra mozgósítottak, hogy heteken át, rendszeres tüntetésekkel fejezzék ki nemtetszésüket és Beke István iránti szimpátiájukat.⁹³ A tudósítá-

89 *Székely Hírmondó*, 2015. december 3. *A félelem napja; Bizonyítékokat követelünk. Székely Hírmondó*, 2015. december 4., *Őn szerint mi állhat a terrorizmussal megvádolt Beke István ügyének hátterében?; Lenne rá igény...; Kérdéseket vet fel a házkutatás. Székely Hírmondó*, 2015. december 7., *Kekekedés december elsején; Bizonyítékokat!; Nem volt terrorista terv!; Háromszék*, 2015. december 2., *Sötét erők ünnepe; Székely terroristával rognak; Háromszék*, 2015. december 3. *A „magyarveszély” árnyékában; Háromszék*, december 4., *Van már terroristánk is; Félelmetes hasonlóság; Háromszék*, 2015. december 11., *Vessenek véget Székelyföld megbélyegzésének; Elutasított kollektív bűnösség.*

90 *Székely Hírmondó*, 2015. december 3., Sebastian Cucu prefektus nyilatkozata: *Nem használ Kézdi hírnevének. Háromszéki politikusok a „terrorcselekményről”; Diaconu, a magyarszerető; Székely Hírmondó*, 2015. december 7., *A sunyi nacionalizmus; Háromszék*, 2015. december 3., *A „merényletkísérlet” a román sajtó tükrében; Betiltaná az RMDSZ-t; A „magyarveszély” árnyékában.*

91 Cristian Tudor Popescu, Alina Mungiu-Pippidi, Dan Andronic, Moise Guran, Lucian Mindruță megnyilatkozásai az ügyben, lásd a *Székely Hírmondó* összegzése 2015. december 4., *Háromszék*, 2015. december 3., Agela Tocilă erdélyi román publicista megnyilatkozása a *Politicstand.ro*-n, lásd *Székely Hírmondó*, 2015. december 7., *Háromszék*, 2015. december 9., *Vicnek kicsit durva.*

92 *Háromszék*, 2015. december 3., *Felelős tájékoztatást kérnek.*

93 *Székely Hírmondó*, 2015. december 3., *„Je suis Beke István”; Székely Hírmondó*, 2015. december 4., *Hallassuk hangunkat!; Mintegy ezren tiltakoznak; Székely Hírmondó*, 2015. december 7., *Bizonyítékokat!; Székely Hírmondó*, december 8., *Székely Honfitársaink! Felhívás; Háromszék*, december 3., *Házkutatások és szimpátiatüntetés; Háromszék*, december 4., *Újabb tüntetés Kézdivásárhelyen; Terrorveszély ingyenebéddele; Háromszék*, 2015. december 5., *Folytatódik a tüntetés Kézdivásárhelyen; Háromszék*, 2015. december 7., *Szimpátiatüntetés Budapesten; Naponta tüntetnek Kézdivásárhelyen; Háromszék*, december 8., *Tovább gyűrik a „terroristabotrány”; Háromszék*, 2015. december 9., *Sepsiszentgyörgyön is tüntettek; Háromszék*, 2015. december 10., *Újabb tüntetések Sepsiszentgyörgyön.*

sok arról is beszámolnak, hogy számos magyar politikus és közéleti személyiség állt ki Beke István mellett, illetve határolódott el bármilyen szélsőséges megnyilvánulástól, és hívta fel a közvélemény figyelmét arra, hogy bizonyítékok hiányában mindenkit megillet az ártatlanság vélelme.⁹⁴

A DIICOT 2015. december 29-én kiadott sajtóközleményében továbbá arról tájékoztat, hogy a HVIM erdélyi elnöke, Szócs Zoltán ellen is eljárást indítottak, és előzetes letartóztatásba helyezték őt is. Vádjaikat szintén a 2015. október 10-én lehallgatott beszélgetésre alapozzák, mely szerint Szócs robbanószerkezetek készítésére és felrobbantására biztatta a kézdivásárhelyi szervezet tagjait.⁹⁵

További cikkek számolnak be arról, hogy bizonyítékok hiányára hivatkozva és a gyanúsítottakkal szemben alkalmazott bánásmód miatt, illetve a velük való szolidaritás kifejezésekként 2015 decembere, 2016 januárja és februárja folyamán, Kézdivásárhelyen és Sepsiszentgyörgyön is rendszeresen megszervezett szimpátiatüntetésekre került sor; 2017 áprilisában a Bukaresti Ítéletábla pirotechnikai eszközök jogtalan használata miatt Beke Istvánt 11 hónap és 6 nap, Szócs Zoltánt 10 hónap és 8 nap letöltendő börtönbüntetésre ítélte (éppen annyi börtönbüntetést szabtak ki rájuk, amennyit már letöltöttek, majd szabadlábra helyezték őket).⁹⁶ A cikkek írói kitérnek arra is, hogy a vádlottak ellen felhozott terroristavád bizonyítékok hiányában kártyavárként látszik összedőlni, a román igazságszolgáltatás szegényére meghurcoltatásuk mégis folytatódik. (*Erdélyi Napló*, 2017. március 12., április 19.; *Háromszék*, 2017. szeptember 19., október 30., december 11.)

Az úgynevezett terroristaügy mellett ebben az évben minden más december elsejei eseményről való tájékoztatás eltörpült. Ennek ellenére részletes tájékoztatást is olvashatunk a kézdivásárhelyi ünnepi esemény békés lezajlásáról, valamint arról, hogy a rendőrök, csendőrök és titkosszolgálati emberek masszív részvétele az ünnepségen egyértelműen tükrözi a városban uralkodó pattanásig feszült internetikus hangulatot. A tudósítások az eddigi legnagyobb szabású rendezvényről számolnak be, mintegy 1500–2000 fő vett részt az ünnepségen, zömében autóbusszokkal Kézdivásárhelyre szállított románok és 200 csíkszeredai hegyivadász katona. Az ünnepség kezdeteként a román repülőklub brassói szervezetének egy alacsonyan szálló repülője öt-hat kört tett a város felett, majd a nemzeti ünnepet éltető kisméretű fecniket szórt a városra. (*Székelly Hírmondó*, 2015. december 2.) Az ünneplő kö-

94 *Székelly Hírmondó*, 2015. december 2., *Az RMDSZ elhatárolódik; Székelly Hírmondó*, 2015. december 3., *Háromszéki politikusok a „terrorcselekményről”; Székelly Hírmondó*, 2015. december 8., *Alkotmányellenes. Egyből vádlott, nem gyanúsított; Háromszék*, 2015. december 3., *EMNP-EMNT állásfoglalás; Háromszék*, 2015. december 3., *Házkutatások és szimpátiatüntetés; Háromszék*, 2015. december 4., *Nyilatkozatok a „székelly terrorizmus” kapcsán; Háromszék*, 2015. december 5., *Pozitív hatása is lehet, Folytatódik a tüntetés Kézdivásárhelyen; Háromszék*, 2015. december 7., *Naponta tüntetnek Kézdivásárhelyen; Háromszék*, 2015. december 8., *Tovább gyűrűzik a „terroristabotrány”*.

95 DIICOT 2015. December 29-i sajtóközleménye: <http://www.diicot.ro/index.php/arhiva/1641-communicat-de-presa-29-12-2015>, letöltve 2016. március 2.

96 A vádlottakat évekig meghurcolták, több hónapra bebörtönözték, végül 2018. július 4-én számos kételyt ébresztő vád alapján, konkrét bizonyítékok hiányában öt év letöltendő börtönbüntetésre ítélték.

zösség előbb a Secuiana Rt. szomszédságában lévő ortodox templomnál zajlott katonai tiszteletadáson, egyházi szertartáson és ünnepi beszédeken vett részt, majd a koszorúzást követően a népviseletet és ünnepi öltözéket viselő tömeg, élén a hegyi vadászokkal, rezesbanda kíséretében előbb a zászlókkal gazdagon feldíszített⁹⁷ főterre, majd a kantai részen lévő 18. századi műemlék templomhoz vonultak. A felvonulást interetnikus népi táncelőadásokból, népdalokból és népviselet-bemutatóból álló kulturális műsor követt. A kulturális műsor után tűzijátékra került sor. (*Háromszék*, 2015. december 2.)⁹⁸ Egy további tudósításból arról értesülhetünk, hogy a HVIM körül kialakult helyzet miatt ebben az évben elmaradt a szervezet Székely Hadosztályra való megemlékezése Kézdivásárhelyen. Bár a polgármestéri hivatal november 26-án jóváhagyta és a rendőrség is láttaozta a megemlékezési kérelmet, a kialakult helyzetre tekintettel a csendőrség megtiltotta a megemlékezést. (*Háromszék*, 2015. december 2.) Az ünnepség helyszínén, Kratochwill Károly szobránál november 30-án a Székely Nemzeti Tanács kézdivásárhelyi képvisellete és a Történelmi Vitézi Rend koszorúzott. (*Székely Hírmondó*, 2015. december 2.) A HVIM baróti szervezete koszorúzással emlékezett meg december elsején a Székely Hadosztályról. (*Székely Hírmondó*, 2015. december 3.)

A sepsiszentgyörgyi ünnepi eseményekről való tudósítás 2015-ben háttérbe szorult, holott ebben az évben is volt két olyan esemény, amely folytatta az előző évek „hagyományait”: az Új Jobboldal provokatív felvonulására ismételen sor került, illetve a szimbólumháború is tovább folytatódott ezen a jeles napon: hét cikk tájékoztat a Noua Dreaptă (Új Jobboldal) ötödik sepsiszentgyörgyi felvonulásáról, melyekből megtudhatja az olvasó, hogy a sepsiszentgyörgyi önkormányzat ülésén parázs vita alakult ki november 26-án a szélsőjobboldali szervezet újabb felvonulása körül. A Nemzeti Liberális Párt román képviselője ismételen elhatárolódott a szervezettől, nem így a Szociáldemokrata Párt képviselőasszonya, illetve végül határozatot sem fogadtak el, mivel az előző években elfogadott határozatoknak sem volt semmiféle foganata a szervezet városba érkezésére vonatkozóan. (*Háromszék*, 2015. november 27.) A cikkek továbbá arról adnak hírt, hogy ebben az évben is a csendőrség védőgyűrűjében az ünneplő tömegről leválasztva vonultak fel a szervezet tagjai, immáron pártként. Ez alkalommal visszafogottabb hangnemben zajlott felvonulásuk, jelmondataik közül hiányzott pl. a „Ki a magyarokkal az országból!” frázis, valamint az események különösebb rendbontás nélkül zajlottak. (*Székely Hírmondó*, 2015. december 2. és *Háromszék*, 2015. december 2.) A „Ki a magyarokkal az országból!” jelmondat azonban többször is elhangzott december elsején: a kereskedel-

97 Az előző év zászlóbotránya következtében 2015-ben egy helyi román vállalkozó anyagi támogatásával díszítették fel zászlókkal a főteret és a felvonulás útvonalát. A helyi közösség magyar tagjai közül néhányan kifogásolták a túlzott piros-sárga-kék színű zászlótegment. Lásd: *Székely Hírmondó*, 2015. december 7., *Keckedés december elsején (Olvasói levél)*.

98 Köztudott, hogy a terrorveszélyre hivatkozva több európai nagyvárosban törölték a különböző eseményekhez köthető tűzi játékokat, biztonsági okokra hivatkozva. Különös, hogy Kézdivásárhelyen erre nem került sor.

mi célú telefonhívások mintájára, több magyar telefonjára is érkezett ilyen tartalmú hívás titkosított telefonszámról. (*Székely Hírmondó*, 2015. december 3.)

A szimbólumháború egy újabb remekművéről is értesülhet az olvasó: négy írás tárgyalja a december elsejére virradóan a sepsiszentgyörgyi ismeretlen katona szobra mellől eltűnt román zászló esetét, aminek helyére állítólag egy székely zászló került.

„A zászló eltűnését egyébként hírügynökségi beszámolók szerint Ioachim Grigorescu tartalékos ezredes jelentette a hatóságoknak, aki elmondta: Sebastian Cucu prefektus sietett a helyszínre egy új lobogóval. Ioachim Grigorescu, a Háborús Veteránok Szövetségének Kovászna megyei elnöke legutóbb akkor került a sajtó figyelmének középpontjába, amikor a román hadsereg 70 évvel korábban történt sepsiszentgyörgyi bevonulásának emlékére szervezett rendezvényen mindenáron ki akarta tűzetni a román zászlót a városháza tornyára.” (*Háromszék*, 2015. december 2.)

A tudósítások arról is beszámolnak, hogy az eset egyrészt újabb hullámokat kavart az országos médiában, másrészt sem a rendőrség, sem a titkosszolgálat nem tudott semmiféle fényképes bizonyítékot vagy szemtanúkat felmutatni a zászlócserére vonatkozóan. (*Székely Hírmondó*, 2015. december 3.) A város magyar polgármestere elhatárolódott az esettől, és elítélte a román zászló eltávolítását, Mădălin Guruianu képviselő pedig felszólította a rendőrséget és a titkosszolgálatot, hogy találják meg a tettest. (*Székely Hírmondó*, 2015. december 2. és *Háromszék* 2015. december 2.)

A szomszédos Hargita megyében zajló ünnepi eseményekről is tudósítanak a helyi lapok: az MPP-nek a gyulafehérvári ígéretre emlékeztető nagygyűlését ez alkalommal Csíkszeredában szervezték meg. A mintegy 1500–2000 fős rendezvény békés körülmények között zajlott, az RMDSZ részéről Korodi Attila parlamenti képviselő vett részt, az EMNP ez alkalommal nem képviseltette magát az ünnepségen. (*Székely Hírmondó*, 2015. december 2.)

Egy újabb esemény, amely párhuzamot mutat a kézdivásárhelyi történésekkel, Petrás János, a Kárpátia együttes frontembere és Csibi Barna⁹⁹ elleni ügyészségi vádemelés, szintén megjelenik az újságok hasábjain. Eszerint Petrás a 2014. június 6-ai csíkszeredai koncertjén nacionalista és románellenes eszméket hangoztatott, Csibi pedig 2014 júniusában xenofób és szélsőségesen nacionalista jelképeket tartalmazó pólókat árusított. (*Székely Hírmondó*, 2015. december 3.)

A cikk írójának feltételezése szerint Kovászna és Hargita megyében összehangolt titkosszolgálati akciónak lehetünk szemtanúi. Megjegyzendő, hogy bár mindhárom eseményről már a nyár és az ősz folyamán tudomása volt a román titkosszolgálatnak, a vádemeléseket, házkutatásokat és őrizetbe vételeket mégis a román–

---

99 A csíkszeredai Csibi Barna 2011 márciusában került az országos média látókörébe, amikor köztéri akció keretében „halálra ítelt” és felakasztott egy Avram Iancu ábrázoló bábút.

magyar kapcsolatok szempontjából túlterhelt december elseje közvetlen közelére időzítette, speciális egységeket bevető, erősen mediatisált akcióra kerített sort, figyelmen kívül hagyva számos szakmai tényezőt, mint pl. az ártatlanság vélelmét, a tárgyi bizonyítékok hiányában is meghosszabbított letartóztatásba helyezéseket, és azt a tényt, hogy egy esetleges terrorista sejt felszámolása sokkal nagyobb és biztosabb sikerre vezet, ha az akció teljes hírzárlat alatt zajlik.¹⁰⁰

Következtetés

A rendszerváltás óta eltelt december elsejével foglalkozó újságcikkek elemzése rávilágít arra a tényre, hogy egy korábban arányaiban marginális szerepet játszó ünnep az új politikai hatalom segítségével, annak ösztönzésére miként válhatott egy nemzet nagyszabású, erősen mediatisált és interetnikus szempontból erősen túlterhelt ünnepévé.

A 90-es évek elejének lassú demokratizálódási folyamatában megfigyelhető, hogy milyen mértékben élnek még a román köztudatban a kommunizusból származó történelmi, retorikai beidegződések, az önkritikától mentes történelmi szemlélet, ami a kommunista időszakot jellemezte. A megemlékezések továbbra is a dákoromán kontinuitáselmélet tükrében zajlanak, miközben politikai útkeresés jellemző az időszakra. Ez az útkeresés mutatkozik meg nemcsak a május 9–10-ei ünnepségekben, hanem a december elsejei ünnep kapcsán is, amelyet a kormánypártiak és a parlamentáris monarchia hívei egyaránt próbálnak saját eszméik terjesztésére, a hatalom megtartására, illetve megszerzésére fordítani. Ekkor még olyan tényezők játszanak fontos szerepet az országos ünnepségek során, hogy miként tudják a kormánypártiak megakadályozni a király romániai látogatását. December elseje jelentéstartalmát ugyanakkor saját belpolitikai hatalmi törekvéseik és a magyarsággal folytatott verbális küzdelmeik során is egyértelműen, újra és újra etnikai színezettel ruházzák fel, miközben Bukarestben és Gyulafehérváron egyre nagyobb és mediatisáltabb rendezvénysorozatokkal ünneplik meg ezt a napot.

A háromszéki újságokban jól lekövethető az ünnep sajátos, székelyföldi evolúciója, melynek sajátosságát a román–magyar együttélés, a románság kisebbségi léte határozza meg. A 90-es évek elejétől a magyarság részéről elsősorban a gyulafehérvári nyilatkozatokban lefektetett, tehát megígért jogegyenlőség követelése válik a nemzeti ünnep fő tematikájává, valamint annak a mélyreható elemzése, hogy az erdélyi magyarság miért nem ünnepli december elsejét. Az elemzett újságcikkek azt taglalják, hogy ez az ünnep a magyarság számára semmilyen egyesülést nem je-

100 A 2015. november 13-i párizsi terrortámadásokat követően Belgiumban pl. teljes hírzárlat mellett zajlott a helyi titkosszolgálatok terrorista sejteteket felszámoló akciója, mely során még a lakosság figyelmét is felhívták arra, hogy semmiféle tudomásukra jutott rendőri vagy titkosszolgálati akcióról ne posztoljanak információt a közösségi médiákon, segítve ezáltal a titkosszolgálatok munkáját és megakadályozva azt, hogy a terroristák a közösségi médiák felhasználásával nyerjenek egéru-
tat. Lásd: *Le Soir*, 2015. november 23. <http://www.lesoir.be/1050674/article/economie/vie-du-net/2015-11-22/menaces-terroristes-belges-brouillent-pistes-sur-twitter-avec-deschats>, letöltve 2016. március 3.

lent, hiszen ez az „unió” kizárólag egy másik nemzetről szól – azaz egy másik, többségi nemzet uniója – és hogy a kisebbségeknek 1918-ban megígért jogok betartása és betartatása közel száz év elteltével sincs napirenden, az mostanáig sem valósult meg.

A székelyföldi románság viszont a 90-es években már rendszeresen részt vesz a prefektúra által szervezett megyeszékhelyi ünnepeken, az ünnepsorozat azonban kevésbé mediatisztált és interetnikus konfliktusokról nem történik híradás. Ezekben az években mindkét oldalon, párhuzamos módon folyik a csendes nemzet-építés, a saját etnikai közösség identitásának erősítése.

1996 után, Emil Constantinescu elnökségének idején, a magyarságot a visszafojtott bizakodás jellemzi a nemzeti ünnepet illetően. Az új elnök nem a kommunizmus idejéből jól ismert retorikát használja, hanem jövőbe tekintő, az országot előre vivő gondolatokkal üdvözlí az ünneplő közösséget, így a törvények tiszteletbe tartása, az euroatlanti integráció kerül előtérbe politikájában, amelynek következtében az RMDSZ is részt vesz a december elsejei ünnepeken. 1997-ben javul a magyar–román államközi viszony, valamint a közgondolkodásban megjelenik annak a lehetősége, hogy december elseje helyett szerencsésebb lenne más nemzeti ünnep választani, például december 22-ét, a forradalom győzelmének, illetve Ceaușescu bukásának napját. A következő év belpolitikai viszáljai következtében újra borúlátóbbá válik a magyarság a december elsejét illetően. Félelmeik be is igazolódnak, 1999-ben Sepsiszentgyörgyön nagyszabású, erősen mediatisztált ünnepre kerül sor, a magyarság ismételten a gyulafehérvári nyilatkozatban lefektetett jogegyenlőséget kéri számon a háromszéki napilapok hasábjain és nem csak ott.

A 2000-es évek elején tovább fokozódnak az etnikai feszültségek, így pl. 2001-ben Csíkszeredában a románság nagy felháborodására az RMDSZ-es szenátor, Sógor Csaba felszólítja a magyarságot, hogy maradjon távol a központba költöztetett nagyszabású helyi rendezvénytől. További interetnikus feszültségekre okot adó tényezők is borzolják a kedélyeket, mint pl. a státustörvény, a Har–Kov-jelentés, az ortodox egyház erőszakos székelyföldi terjeszkedése. Mindezek következtében a román–magyar államközi viszony is jelentősen átalakul, a 2002-es Năstase–Medgyessy miniszterelnöki koccintás a román nemzeti ünnep alkalmából óriási felháborodást és elhatárolódást vált ki az erdélyi magyarságból. 2003-ban Gyulafehérváron december elsejét elítélő feliratok jelennek meg. 2006-ban az RMDSZ ugyan részt vesz a sepsiszentgyörgyi december elsejei ünnepsorozaton, de a magyar–román interetnikus viszony több sebből is vérzik, Becsek-Garda Dezső parlamenti ünnepi beszédét kifütyülik, Kolozsvár és az ország a Babeș–Bolyai Tudományegyetem táblabotrányától hangos.

„A 2000-es évek közepén úgy döntöttünk, hogy megpróbálunk közeledni egymáshoz és megbeszéltük a román pártok képviselőivel, hogy elmegyünk a nemzeti ünnepre és részt veszünk. Nem volt szokásunk addig sem és azután sem, és akkor arra kértük őket, hogy vegyenek részt ők is a március 15-i ünnepségen. Akkor az egyetlen eset volt, hogy a megye teljes magyar veze-

tőségével együtt kiálltunk. György Ervin prefektusként mondott egy beszédet, amelybe nagyon szépen bevitte, hogy mi volt 1918-ban és mit ígértek akkor és mit várunk el. Tehát próbáltunk egy ilyen közeledést, ellenben március 15-én egyetlen egy román párt képviselője sem jött el, és ezzel aztán befejeződött, és azóta nem vesz részt senki a magyar vezetőség közül ezeken az eseményeken.” (Interjú P.B.-vel.)

A 2007-es megyeszékhelyi ünnepség felfokozott szimbolikájával, túlhevült nacionalista beszédeivel tűnik ki az eddigi ünnepségek sorából, 2009-ben pedig első alkalommal vonul fel a szélsőséges nacionalista Noua Dreaptă (Új Jobboldal) nevű szervezet Sepsiszentgyörgy utcáin, durva, magyarokat sértő és provokáló jelmondatokat skandálva és paramilitáris öltözetet, valamint szimbólumokat viselve. Időközben egy párhuzamos ünnep is kialakulóban van, 2009. december elsején emlékezik meg első alkalommal a baróti HVIM a Székely Hadosztályról. A 2010-től 2014-ig terjedő időszak december elsejei ünnepségeire az egyre fokozódó román–magyar etnikai feszültség jellemző, amely elsősorban kölcsönösen provokatív szimbolikus tábla-, himnusz- és zászlóbotrányokban nyilvánult meg. A helyi románságot képviselni hivatott Hargita, Kovászna és Maros megyei Románok Civil Fóruma az ortodox egyház helyi képviselőivel karöltve, a kormányhivatal és a rendvédelmi szervek hallgatóságos beleegyezése mellett rendszeresen meghívták az Új Jobboldal szélsőséges szervezet tagjait a sepsiszentgyörgyi nemzeti ünnepségre, akik 2009 és 2015 között még négy alkalommal látogattak el – elmondásuk szerint együtt ünnepelni a helyi románsággal –, valójában azonban a helyi interetnikus hangulat szítását, a magyarok megfélemlítését tűzték ki célul.

Válaszként a helyi magyarság még jobban elhatárolódott a nemzeti ünneptől, s több alkalommal is az 1918-as be nem tartott gyulafehérvári ígéretekre emlékeztető nagygyűlést tartott a nemzeti ünnepet megelőző napokban. A szintén szélsőséges nézeteket valló HVIM tagjai pedig 2009 után rendszeresen megemlékeztek a Székely Hadosztályról kézdivásárhelyi, sepsiszentgyörgyi és baróti központjaikban.

2015-ben egy újabb különös interetnikus színezetű eseményről tudósítanak a helyi újságok: a román Szervezett Bűnözés és Terrorizmus Elleni Igazgatóság (DIICOT) és a Román Hírszerző Szolgálat (SRI) a nemzeti ünnepet megelőző éjszakán nagy erővel és erősen mediatiszált módon, terrorelhárító akcióra hivatkozva házkutatást tartott a HVIM kézdivásárhelyi elnökénél, és terrorizmus vádjával előzetes letartóztatásba helyezte őt, majd egy hónappal később a szervezet erdélyi elnökét is. A vádlottakat évekig meghurcolták, több hónapra bebörtönözték, végül 2018. július 4-én számos kételyt ébresztő vád alapján, konkrét bizonyítékok hiányában öt év letöltendő börtönbüntetésre ítélték. (*Háromszék*, 2018. július 4.) A székelyföldi magyarságot a média segítségével kollektív módon terroristának bélyegezték, a december elseje körül kialakult valaha legfeszültebb pillanatokat provokálták ki a székelyföldi románság és magyarság között.